د پوهنې وزارت

د تعليمي نصاب، د ښوونکو د روزنې او د ساينس د مرکز معينيت

د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف عمومي رياست

اسلامي ښوونه او روزنه

نهم ټولگی

۱۳۹۰

درسي کتابونه دپوهنې په وزارت پورې اړه لري،
په بازار کې يې اخيستنه او خرڅونه په کلکه منع ده.
له سرغړوونکو سره قانوني چلند کيږي.

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې وزارت
د تعليمي نصاب د پراختيا، د ښوونکو
د روزنې او د ساينس د مرکز معينيت
د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي
کتابونو د تاليف لوی رياست

اسلامي ښوونه او روزنه

نهم ټولګی

د چاپ کال: ۱۳۹۰ هـ . ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ليکوالان:

- استاد نور الله صافی
- استاد سيد فاضل شاه پاچا
- مولوي عبدالصبور عربي
- استاد فضل الله نيازی
- استاد رقيب الله ابراهيمي

علمي اډيټوران:

- دکتور محمد يوسف نيازي
- استاد احسان الله ناشر
- استاد محمد آصف کوچي
- استاد فيض محمد عثماني

د ديني، سياسي او فرهنګي کميټه:

دکتور محمد يوسف نيازی

حبيب الله راحل د پوهنې وزارت سلاکار د تعليمي نصاب د پراختيا په رياست کې.

د تدقيق، تصحيح او څارنې کميسيون:

دکتور اسدالله محقق د تعليمي نصاب د پراختيا، د ښوونکو د روزنې او د ساينس د مرکز معين

دکتور شير علي ظريفي د تعليمي نصاب د پراختيا د پروژې مسؤول

د سرمؤلف مرستيال عبدالظاهر ګلستاني د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف لوی رئيس

کمپوز: استاد رقيب الله ابراهيمي

طرح او ډيزاين: محمد سهيل انصاري او عنايت الله غفاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې د وزير پيغام

گرانو ښوونکو او زده‌کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختيا او پرمختگ بنسټ جوړوي. تعليمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکی دی چې د معاصر علمي پرمختگ او ټولنې د اړتياوو له مخې رامنځته کېږي. څرگنده ده چې علمي پرمختگ او ټولنيزې اړتياوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعليمي نصاب هم علمي او رغنده انکشاف ومومي. **البته نه ښايي چې تعليمي نصاب د سياسي بدلونونو او د اشخاصو د نظريو او هيلو تابع شي.**

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتيب شوی دی. علمي گټورې موضوعگانې پکې زياتې شوې دي. د زده‌کړې په بهير کې د زده‌کوونکو فعال ساتل د تدريسي پلان برخه گرځېدلې ده.

هيله من يم دا کتاب له لارښوونو او تعليمي پلان سره سم د فعالې زده‌کړې د ميتودونو د کارولو له لارې تدريس شي او د زده‌کوونکو ميندې او پلرونه هم د خپلو لوڼو او زامنو په باکيفيته ښوونه او روزنه کې پرله پسې گډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هيلې ترسره شي او زده‌کوونکو او هېواد ته ښې برياوې ور په برخه کړي.

پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ گران ښوونکي د تعليمي نصاب په رغنده پلي کولو کې خپل مسؤوليت په ريښتوني توگه سرته رسوي.

د پوهنې وزارت تل زيار کاږي چې د پوهنې تعليمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دين له بنسټونو، دوطن دوستی د پاک حس په ساتلو او علمي معيارونو سره سم د ټولنې د څرگندو اړتياوو له مخې پراختيا ومومي.

په دې ډگر کې د هېواد له ټولو علمي شخصيتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده‌کوونکو له ميندو او پلرونو څخه هيله لرم چې د خپلو نظريو او رغنده وړانديزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تاليف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې د دې کتاب په چمتو کولو او ترتيب کې يې مرسته کړې، له ملي او نړيوالو درنو مؤسسو او نورو دوستو هېوادونو څخه چې د نوي تعليمي نصاب په چمتو کولو او تدوين او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې يې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفيق

فاروق وردگ

د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهنې وزير

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مطالبو لړ لیک

سر لیک **مخ**

۱. د ایمان اړین څیزونه ۱
۲. اتفاق او یووالی ٤
۳. دین خیر غوښتنه ده ۷
٤. د اړیکو پرېکول ۹
٥. دوه مخي ۱۲
٦. تقوا او پرهیزګاري ۱٥
۷. تواضع (عاجزي کول) ۱۷
۸. کفالت ۱۹
۹. د کفالې پای ۲۳
۱۰. حواله ۲٦
۱۱. حواله ۲ .... ۲۹
۱۲. وکالت ۱ .... ۳۲
۱۳. وکالت ۲ .... ۳٦
۱٤. مضاربت ۳۹
۱٥. مضاربت ۲ .... ٤۲
۱٦. هبه ٤٥
۱۷. هبه ۲ .... ٤۸
۱۸. ودیعت (امانت) ٥۱
۱۹. مدینې منورې ته د نبي کریم صلی الله علیه وسلم هجرت ٥٤
۲۰. مدینې منورې ته د نبي کریم (ص) رسېدل ٦۰
۲۱. د مسلمانانو تر منځ د ورورګلوۍ تړون ٦٥
۲۲. له نورو قبیلو سره د رسول الله (ص) تړونونه ٦۷
۲۳. د مسلمانانو په ضد د قریشو پاڅون ٦۹
۲٤. د بدر غزا ۷۱
۲٥. د احد غزا ۷۷
۲٦. د سلام فضیلت ۸۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

٢٧. د وخت او سلامتيا (صحت) ارزښت ٨٥
٢٨. د رشوت حراموالی ٨٧
٢٩. دحلال کسب طلب ٨٩
٣٠. د الله (ج) نعمتونه ٩٢
٣١. د مزدور حق باید ډېر ژر ورکړل شي ٩٦
٣٢. د علم زده کړه فرض ده ٩٩
٣٣. غصب ١٠٢
٣٤. لقطه (موندل شوی مال) ١٠٥
٣٥. مزارعت (دهقاني) ١٠٩
٣٦. مساقات (باغباني) ١١٢
٣٧. وقف ١١٥
٣٨. صلح (سوله) ١١٨
٣٩. شرکت ١٢١
٤٠. د وجوهو شرکت ١٢٥
٤١. شفعه ١٢٨
٤٢. له ځان څخه د فاع کول ١٣٢
٤٣. وصیت ١٣٥

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی لوست

د ایمان اړین څیزونه

عَنْ أَبی هُرَیْرَةَ ﷺ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ – صلى الله عليه وسلم– قَالَ «مَنْ کَانَ یُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْیَوْمِ الآخِرِ فَلْیَقُلْ خَیْرًا أَوْ لِیَصْمُتْ، وَمَنْ کَانَ یُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْیَوْمِ الآخِرِ فَلْیُکْرِمْ جَارَهُ، وَمَنْ کَانَ یُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْیَوْمِ الآخِرِ فَلْیُکْرِمْ ضَیْفَهُ». متفق علیه

د راوي پېژندنه:

نوم یی عبدالرحمن بن سخرالدوسي لقب یی ابوهریره او د هجرت په اووم کال مسلمان شوی دی ډېره موده یې د پیغمبر (ص) خدمت کړی له همدې امله یې له رسول الله (ص) څخه ګڼ شمیر احادیث روایت کړي دي. دغه جلیل القدر صحابي په تقوی او پرهیزګاری مشهور او د لوړ ذکاوت خاوند و او د هجرت په (۵۸) کال وفات شو.

فعالیت:

ابوهرة څوک دی؟ معرفي یې کړئ.

د کلمو معنا:

۱. فَلْیَقُلْ خیراً : نو نېکې خبرې دې وکړي.

۲. أَوْ لِیَصْمُتْ: یا دې چوپ اوسي.

۳. فَلْیُکْرِمْ جَارَهُ: نو د خپل ګاونډي عزت دې وکړي.

۴. فَلْیُکْرِمْ ضَیْفَهُ: نو د خپل مېلمه عزت دې وکړي.

د حدیث شریف معنا:

له ابي هریره ﷺ څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ وفرمایل: که څوک په الله تعالی او د آخرت په ورځ ایمان لري نو د خیر خبرې دې کوي او یا دې چوپ اوسي، او که څوک په الله تعالی او د آخرت په ورځ باندې ایمان لري نو د خپل ګاونډي درناوی دې وکړي، او که څوک په الله تعالی او د آخرت په ورځ ایمان لري نو د خپل میلمه عزت او پالنه دې وکړي.

د حدیث شریف حکمت:

په الله تعالی او د آخرت په ورځ باندې ایمان درلودل د زړه عمل دی، خو هغه وخت نور خلک پرې پوهېدای شي، چې نښې او نښانې یې په خبرو او یا عمل کې څرګندې شي، نو په خبرو او عمل کې د ایمان نښې پدې حدیث شریف کې بیان شوې دي، هغه دا چې هر وخت د خیر خبرې ورڅخه اورېدل کېږي، او له خلکو سره نېکي کوونکی وي، په ځانګړي ډول له هغو خلکو سره چې له ده سره زیات کارو بار لري زیات ښه چلند وکړي، لکه: ګاونډیان، همکاران، مېلمانه او یا هغه خلک چې کور او یا د کار ځای ته یې راځي.

فعالیت: ایمان تعریف کړئ.

د حدیث شریف ګټې:

۱. **ښې خبرې کول د ایمان نښه ده:** په الله تعالی او د آخرت په ورځ باندې ایمان انسان د ښکو خبرو کولو، له ناوړه خبرو څخه ډډې کولو او په بې ځایه خبرو باندې ځان او یا نورو ته له ضرر رسولو څخه ډډې کولو ته هڅوي، پاتې دې نه وي چې خبرې کول د خبرو ټولو ډولونو لکه: ژبني، قلمي، اشاري، د اورېدلو یا لیدلو ټولو ډولونو ته شامیلږي، چې باید مؤمن انسان د دغو ټولو شیانو استعمال ته پاملرنه وکړي.

ځکه کله چې انسان خپلو خبرو ته پاملرنه ونه کړي شوني ده چې دروغ ووايي، په چا باندې تهمت وتړي، د چا بې عزتي وکړي، غیبت وکړي او یا د خلکو وخت په بې ځایه خبرو او بې ځایه غوښتنو ضایع کړي.

۲. **له ناوړه خبرو څخه چوپ اوسېدل غوره دي:** که یو انسان د ښکو او غوره خبرو توان ونه لري او نه شي کولای چې په ښکو خبرو سره خلکو ته ګټه ورسوي نو پده باندې لازمه ده چې چوپ و اوسي.

فعالیت: هغه ضررونه چې له ناوړه او بدو ویلو څخه را منځ ته کېږي کوم دي؟

۳. **د ګاونډي عزت او درناوی کول د ایمان نښه ده:** ګاونډی چې پدې حدیث شریف کې ذکر شوی دی ټولو هغو خلکو ته ویل کېږي چې له انسان سره د کور، کار او یا هم د ښوونې او روزنې په چاپېریال کې نږدې ژوند کوي.

ګاونډی مختلفې مرتبې او درجې لري، چې عزت او درناوی کول یې د ایمان نښه ده، همدارنګه د ګاونډي اکرام او درناوی هم مختلفې مرتبې لري، خو تر ټولو کمه مرتبه یې داده چې هر سړی له دوې سره په ورین تندي مخامخ او راشه درشه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: کوم څیزونه دي چې هر څوک کولای شي د ګاونډي عزت پرې وکړي؟

د مېلمه عزت او درناوی کول د ایمان بله نښه ده: مېلمه په عرف کې هغه سړي ته ویل کېږي چې د انسان کور ته په اجازه او یا دده په دعوت سره ورشي.
خو په عامه معنا سره ټولو هغو خلکو ته ویل کېږي چې د انسان کور یا د کار ځای ته په اجازه او یا دده په دعوت سره ورشي، چې پدې صورت کې ټولو هغو خلکو ته ویل کېږي چې دعوت ورته شوی وی او یا دعوت ورته نه وي شوی آن د دفترونو مراجعینو ته هم ویل کېږي.
نو څرنګه چې د مېلمه درجې او مرتبې متفاوتې دي همدارنګه عزت او درناوی یې هم مختلفې مرتبې لري چې تر ټولو کمه مرتبه یې له مېلمه سره په ورین تندي مخامخ کېدل دي.

ارزونه:

۱. لاندې عبارتونه تکمیل او پوره کړئ:

✓ من کان یؤمن بالله و الیوم الآخر فلیقل............او لـــ........

✓ و من کان یؤمن بالله و الیوم الآخر.................جاره.

✓ و من کان یؤمن بالله و الیوم الآخر.................ضیفه.

۲. هغه عبارت چې د حدیث شریف په دریو جملو کې تکرار شوی کوم دی؟

۳. هغه عبارتونه چې د حدیث شریف په درې واړو جملو کې متفاوت دي کوم دي؟

۴. د لوست د حدیث شریف معنا بیان کړئ.

۵. د حدیث شریف حکمت بیان کړئ.

کورنۍ دنده:

۱. د پورتني حدیث شریف عبارتونه له تکمیل او پوره کولو څخه وروسته حفظ کړئ.

۲. د لاندې موضوعاتو څخه د یوې په اړه لنډه مقاله ولیکئ:

✓ نیکې خبرې او په فرد او ټولنه د هغې اثر.

✓ د ګاونډي عزت او درناوی کول.

✓ د مېلمه عزت او درناوی کول.

اتفاق او يووالى

عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:« مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادِّهِمْ، وَتَرَاحُمِهِمْ، وَتَعَاطُفِهِمْ، مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ، تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمَّى».متفق عليه

د راوي پېژندنه:

نوم يې نعمان د بشير بن ثعلبه انصاري زوی د خزرج له قبيلې څخه دی، مدينې منورې ته د نبي کريم صلى الله عليه وسلم له هجرت څخه وروسته په انصارو کې تر ټولو لومړی زېږېدلی دی، خپله راوي، پلار او مور يې ټول صحابه وو، دغه جليل القدر صحابي سخي، نيک خويه، شاعر، زړه ور او ښکلی نطاق و، او د هجرت په ٦٥ کال وفات شو.

د کلمو معنا:

۱. تَوَادِّهِمْ:	د دوې تر منځ دوستي.
۲. تَرَاحُمِهِمْ:	د دوې تر منځ زړه سوی.
۳. تَعَاطُفِهِمْ:	د دوې تر منځ مهرباني.
۴. تَدَاعَى:	يو بل را بلي.
۵. السَّهَرِ:	بې خوبي.
٦. الْحُمَّى:	تبه.

د حديث شريف معنا:

له حضرت نعمان بن بشير رضى الله تعالى عنه څخه روايت دی چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: مسلمانان په خپلو منځونو کې په دوستۍ، زړه سوي، او شفقت کې د يو بدن مثال لري، که د بدن يو غړی په درد شي د بدن نور غړي هم په پرېشانۍ او تبه کې له هغه سره ګډون کوي.

د حديث شريف حکمت:

اتفاق او يووالى د ټولو ملتونو د برياليتوب او کاميابۍ اصلي لامل دی، هغه ملت چې وګړي يې د بدن د غړو په څېر متحد او د خپلې ټولنې د نېکمرغۍ له پاره کار کوي، په خوښيو او ستونزو کې يو له بل سره شريک وي، په يقيني توګه هغه بريالى او نېکمرغه ملت دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له همدې امله نبي كريم صلی الله عليه وسلم پدغه مبارک حديث كې مسلمانان په هر وخت او هر ډول شرائطو کې اتفاق او يووالي ته را بللي دي، تر څو مسلمانان د خپل ځان او ټولنې د نېکمرغی له پاره د يو بدن د غړو په څېر کار وکړي.

فعاليت:

د بدن له غړو سره د مسلمانانو په تشبيه کې غور وکړئ، او ووايئ چې مسلمانان د خپل وضعيت د ښه والی له پاره بايد څه تدابير ونيسي؟ عمده ټکي يې په فردي او يا ډله ييزه توګه بيان کړئ.

د حديث شريف ګټې:

۱. ټول مسلمانان د يو بدن د غړو په څېر دي.
۲. اتفاق، يووالی او له نفاق څخه ځان ساتل پر مسلمانانو باندې لازم دي.
۳. د اسلامي ټولنې ټول وګړي بايد په امتيازاتو او حقوقو کې سره برابر وي، او بايد دا ټول د ټولنيز عدالت تر سيوري لاندې وي.
۴. همدارنګه د اسلامي ټولنې ټول وګړي په مسئووليت، وجايبو، او د ستونزو په حل کولو کې بايد سره شريک وي او هر يو د خپل توان په اندازه د هغې په حل کولو کې ونډه واخلي.
۵. هېڅ يو وګړی بايد امتيازات پر خپل ځان او يا څو تنو پورې ځانګړي نه کړي.
۶. هېڅ يو وګړی بايد د ستونزو د حلولو مسئووليت ته شا نه کړي.
۷. مسلمانان بايد تر ټولو وختونو زيات د ستونزو او تکليفونو په وخت کې يو بل ته نږدې شي، او د ټولنې له اصلاح، او ستونزو له حل څخه پرته په بل شي ځان مصروف نه کړي.
۸. د مسلمانانو اتفاق او يووالی له نورو بشري ټولنو سره د جنګ او اختلاف معنا نه لري، بلکې مسلمانان د يووالي او اتفاق په صورت کې کولای شي چې خپلې ټولنيزې، اقتصادي او سياسي ستونزې حل او له منځه يوسي، او په نړۍ کې د يو فعال او بشريت ته د ګټه رسوونکي غړي په حيث ښکاره شي، د نورو خلکو د اوږو اقتصادي او ټولنيز پېټی نه وي، بلکې د دې مبارک حديث (خير الناس من ينفع الناس) په اساس ټول بشريت ته د خدمت مصدر وګرځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

١. د لاندې حدیث شریف عبارات بشپړ کړئ:

« مَثَلُ .... فِی تَوَادِّهِمْ، وَتَرَاحُمِهِمْ، وَتَعَاطُفِهِمْ، كَمَثَلُ .... إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ، .... لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمَّى »

٢. د حدیث شریف مفهوم واضح کړئ.

٣. لاندې کلمې معنا کړئ:

- ✓ تَوَادِّهِمْ:
- ✓ تَرَاحُمِهِمْ:
- ✓ السَّهَرَ:
- ✓ الْحُمَّى:

۴. د حدیث شریف حکمت واضح کړئ.

۵. له حدیث شریف څخه په لاس راغلي ګټې بیان کړئ.

کورنۍ دنده:

١. د لوست حدیث شریف له مفهوم سره حفظ کړئ.

٢. د حدیث شریف د مطالبو په اړه یوه لنډه مقاله ولیکئ او یو مناسب عنوان ورته غوره کړئ.

دين خير غوښتنه ده

عَن تَمِيم بن أوس الداري رضي الله تعالى عنه أن النبي صلى الله عليه وآله وسلم قَالَ: ((اَلدِّينُ اَلنَّصِيحَةُ، قُلنَا لِمَن ؟ قَالَ لِلّهِ وَلِكتَابِهِ وَلِرَسُولِهِ وَلِأَئمّةِ المُسلِمينَ وعَامّتِهم)) رواه مسلم

د راوي پېژندنه:

نوم يې تميم د اوس بن خارجة زوی، د هجرت په نهم کال پر اسلام مشرف شو، لومړی کس وو چې نبي کريم ﷺ ته يې د منبر جوړولو مشوره ورکړه او په مسجد نبوي کې يې چراغ بل کړ، ډېر تهجد به يې کول، په مدينه منوره کې اوسېده خو د عثمان﷛ له شهادت څخه وروسته شام ته ولاړ او د هجرت په څلوېښتم کال په فلسطين کې وفات شو.

د کلمو معنا:

۱. اَلنَّصِيحَةُ:	اخلاص، خير غوښتنه او نورو خلکو ته نېکه مشوره ورکول.
۲. أَئمّةِ المُسلِمينَ:	د مسلمانانو پېشوايان او حاکمان.
۳. عَامّتِهم:	عام مسلمانان.

د حديث شريف معنا:

له تميم بن اوس الداري ﷛ څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ و فرمايل: دين د خير غوښتنه ده، موږ وويل د چا لپاره؟ رسول الله ﷺ وفرمايل: د الله تعالی لپاره، د هغه د کتاب او رسول لپاره، د مسلمانانو د امامانو لپاره او د ټولو مسلمانانو لپاره.

د حديث شريف حکمت:

له الله تعالی سره اخلاص، د خلکو له پاره خير غوښتنه، د الله تعالی د خوښې د پاره حاکمانو او عامو مسلمانانو ته نېکې مشورې ورکول ډېر ارزښتناک کار دی، چې د ټولنې د پرمختګ او له ډېرو ستونزو څخه د برياليتوب لامل کېږي.
په همدې اساس نبي کريم صلى الله عليه وسلم پدې حديث شريف کې دين له خير غوښتنې سره يو ځای کړی او فرمايلي يې دي: دين خير غوښتنه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: یوبل ته د نصیحت د نه کولو زیانونه په فردي او یا ګروپي ډول بیان کړئ.

د حدیث شریف ګټې:

۱. **انسان باید له الله تعالی سره اخلاص ولري**:یعنې د الله تعالی په ذات او صفاتو ایمان ولري، له هغه سره څوک شریک نه کړي، په اوامرو یې عمل وکړي او له نواهیو څخه یې ځان وساتي.

۲. **د الله تعالی له کتاب سره باید اخلاص ولرو**: د الله تعالی په کتاب چې قرآن کریم دی ایمان ولرو، او د هغې په لارښوونو عمل وکړو.

۳. **د الله پیغمبر سره باید اخلاص ولرو**:د الله تعالی پر پیغمبر چې حضرت محمد (ص) دی باید ایمان ولرو او د هغه په لارښوونو عمل وکړو.

۴. **د مسلمانانو د پیشوایانو له پاره خیر غوښتوونکي و اوسو**: پداسې ډول چې له هغوې سره د کارونو په سرته رسولو کې مرسته وکړو او د نېکو مشورو، ښو نظرونو، د لارښوونې او توفیق په غوښتلو سره دوې د آخرت او دنیا ښېګڼو ته وهڅوو.

۵. **د عامو مسلمانانو په حق کې د خیر غوښتل**: دوې نېکو کارونو ته دعوت کړو، په دنیوي او اخروي ګټورو کارونو کې ورسره مرسته او تعاون وکړو.

ارزونه:

۱. د لاندې حدیث شریف عبارت تکمیل او پوره کړئ:

✓ الدین.........قلنا لمن؟ قال لله و لکتابه و لرسوله و ....المسلمین و عامتهم.

۲. د پورتني حدیث شریف معنا واضح کړئ.

۳. د پورتني حدیث شریف حکمت واضح کړئ.

کورنۍ دنده:

۱. د لوست حدیث شریف حفظ کړئ.

۲. د خلکو په منځ کې د نصیحت (خیر غوښتنې) د فکر د خپرېدو د ارزښت په اړه یوه مقاله ولیکئ.

د اړيکو پرېکول

عَنْ أَبِى أَيُّوبَ الأَنْصَارِىِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ « لاَ يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلاَثِ لَيَالٍ يَلْتَقِيَانِ فَيُعْرِضُ هَذَا وَيُعْرِضُ هَذَا وَخَيْرُهُمَا الَّذِى يَبْدَأُ بِالسَّلاَمِ ». متفق عليه.

د راوي پيژندنه:

نوم يې خالد بن يزيد انصاري (خزرجي) دی د بنو نجار له قبيلې سره تړاو لري. د اصحابو کرامو په منځ کې په ابو ايوب انصاري مشهور و، د عقبې د دويم بيعت پر مهال يې د رسول الله صلى الله عليه وسلم سره بيعت وکړ او له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره يې په ټولو غزواتو کې ګډون درلود، ابو ايوب انصاري د حضرت علي رضی الله عنه سره ناسته ولاړه درلوده او د مجلس ملګری يې و او د هجرت په پنځلسم کال د قسطنطنيې ښار ته نژدې وفات او خاورو ته وسپارل شو.

د کلمو معنا:

۱. لاَ يَحِلُّ: روا نه ده.
۲. أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ: دا چې د خپل ورور سره اړيکې پرېکړي.
۳. فَوْقَ ثَلاَثِ: زيات له درې (ورځو).
۴. يَلْتَقِيَانِ: د يو بل سره مخامخ کيږي.
۵. يُعْرِضُ هَذَا: مخ اړوي دی له هغه څخه.

د حديث شريف معنا:

له ابو ايوب انصاري رضی الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: ((هيڅ مسلمان ته روا نه ده چې د خپل مسلمان ورور سره له درې ورځو څخه زياته موده اړيکې پرېکړي، چې کله سره مخامخ شي، نو يو له بل څخه مخ واړوي، خو په دوی کې غوره کس هغه دی چې په بل ړومبی سلام واچوي)).

د حديث شريف حکمت:

اسلام د يووالي، ټولنيزو اړيکو د ټينګښت، اجتماعي ژوند، بسپنې، سربښندنې او وروروګلوۍ دين دی، داسې ستونزه نشته چې د اسلام په مقدس او سپيڅلي دين کې د هغې لپاره حل نه

وي، د يو بل څخه په مخ اړولو او د اړيکو په پرې کولو او يو بل ته د سلام په نه اچولو سره ستونزې نه هواريږي او کله داسې هم کيږي چې دا کار د ډيرو نورو ستونزو د زياتيدو لامل وګرځي، نو په دې مبارک حديث کې رسول الله صلی الله عليه وسلم د مسلمانانو ترمنځ د اړيکو د پرېکولو څخه سخت ممانعت کړی دی او له درې ورځو څخه زيات يې پر هغې ټينګار او هميشه والی له شريعت څخه سرغړونه بللې ده.

د حديث شريف ګټې:

۱. **د نورو سره د اړيکو د پريکولو حرمت:** د هيڅ مسلمان لپاره جايز نه ده چې د شخصي او دنيوي ګټو په خاطر د خپل مسلمان ورور سره اړيکې پرېکړي، ځکه دغه کار د تکبر او غرور نښه ده او که چيرې دغه کار ته ادامه ورکړل شي، نو په دښمنۍ او نفرت بدليږي او هغه کسان چې په يو ځای کې سره ژوند تيروي له يو بل څخه لرې کوي او په زړونو کې يې کينه راپاروي.

۲. **لږ تر لږه درې ورځو کې د اړيکو راژوندي کول:** کله چې کوم سړی له خپل مسلمان ورور څخه خفه شي، نو لازمه ده چې د درې ورځو په ترڅ کې دې سوچ او فکر وکړي او خپلو خطاګانو او تيروتنو ته دې متوجه شي، د پوهې او علم خاوندانو سره دې مشوره وکړي او خپلې تيروتنې دې هغوی ته څرګندې کړي او د هغوی څخه دې د ستونزو د حل غوښتنه وکړي، که چيرې مصلحينو دا درک کړه چې ملامتي په مقابل لوري کې ده بيا دې هم له ده څخه غوښتنه وکړي تر څو له مقابل لوري سره اړيکه ونيسي او د دوی ترمنځ دې جوړ جاړی وشي.

۳. **هر څوک چې په پخلاينې پيل وکړي هغه غوره دی:** ډير خلک داسې فکر کوي چې که چرې دښمنۍ ته دوام ورکړي او په مقابل لوري شرطونه ومني، نو دې غيرتمند بلل کيږي، خو رسول الله صلی الله عليه وسلم غوره او غيرتمند هغه څوک بللی دی چې په پخلاينې او سلام اچونه کې پر بل لومړيتوب وکړي.

۴. **پر مسلمانانو لازمه ده چې سوله رامنځته کړي:** کله داسې کيږي چې ښکېلې خواوې دواړه د غچ او بدلې اخيستلو په قهر او غوسه کې راګيرې وي او هره شيبه مقابل لوري ته د سختو مجازاتو د ورکولو پلانونه جوړوي او لازم تدبيرونه نيسي او د اسلام د سپيڅلي دين د لارښوونو او ارشاداتو څخه بې خبره وي او يا هم هغو لارښوونو ته کوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزښت نه ورکوي، نو په داسې حال کې پرمسلمانانو فرض ده، ترڅو د خپلې وسعې او توان په اندازه د ښکیلو خواوو تر منځ په پخلاینه کې برخه واخلي او په دې لار کې هر ډول سستي او تقصیر د لویو ګناهونو د ارتکاب سبب ګرځي، څکه چې الله تعالی فرمایي: ژباړه: ((که د مسلمانانو دوه ډلې یو له بل سره په جګړه کې ښکېلې وي، نو ترمنځ یې سوله وکړئ او سره پخلا یې کړئ)).[۱]

فعالیت:

زده کوونکي دې د اړیکو د پرېکولو په اړه په ځانګړیز او یا ګروپي بڼه څرګندونې وکړي.

ارزونه:

۱. پورتنی حدیث معنا کړئ.
۲. د لاندې حدیث شریف عبارت تکمیل کړئ: لایحل لمسلم .... اخاه فوق ثلاث لیال، یلتقیان فیعرض د هذا و یعرض هذا و .... الذی یبدأ بالسلام.
۳. د حدیث شریف ګټې په لنډ ډول بیان کړئ.
۴. د حدیث حکمت ووایاست.

کورنۍ دنده:

۱. د حدیث دا عبارت یاد کړئ (لایحل لمسلم ان یهجر اخاه فوق ثلاث لیال).
۲. د اړیکو د پرېکولو د اضرارو په هکله یوه لنډه مقاله ولیکئ.

---

۱ - ((وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا)) د الحجرات سورت، ۹ آیت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه مخي

عن أبی هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم «تَجِدُونَ شَرَّ النَّاسِ يومَ القِيامَهِ ذَاالوَجهَينِ الَّذِى يأتِى هَؤُلَاءِ بِوَجهٍ وَ هَؤُلَاءِ بِوَجهٍ» متفق عليه

د راوي پېژندنه:

نوموړی عالیقدر راوي په لومړني لوست کې معرفي شوی دی.

د کلمو معنا:

۱.	تَجِدُونَ:	تاسو مومی.
۲.	ذَاالوَجهَين:	دوه مخي.
۳.	يأتِی:	راځي
۴.	هَؤُلَاءِ:	دوی
۵.	وَجهٍ:	مخ

د حديث شريف معنا:

له ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې پيغمبر صلى الله عليه وسلم وفرمايل:((تاسو به د قيامت په ورځ د ټولو خلکو بد کس هغه څوک ومومئ چې د خلکو ترمنځ دوه مخي کوي، يعنې ځينو ته په يو مخ او ځينې نورو ته په بل مخ ځرګندېږي چې دې خلکو ته يو څه او هغو نورو ته بل څه وايي، (تر څو يې تر منځ نيکې او دوستانه اړيکې خرابې کړي)

د حديث شريف حکمت:

دوه مخيتوب د انسان اخلاقي او تربيوي نيمګړتيا څرګندوي، د افرادو او ډلو تـرمنځ اړيکـې زيانمنې کوي او د هغوی ترمنځ د کرکې او دښمنيو لامل ګرځي چې ورروسته بيا په جګـړو او وينو تويولو بدلېږي، دغه ډول کار يو ډول نفاق او غولونه ده ، بناءً پيغمبر صـلى الله عليـه وسلم مسلمانان ور څخه په کلکه منعه کړي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: د دوه مخی ضررونه په ځانګړیزه او یا ګروپي بڼه بیان کړئ.

د حدیث شریف ګټې:

۱. **د قیامت په ورځ به تر ټولو بد کس دوه مخی کس وي:** دوه مخي یوه ډېره بده کړنه ده چې د الله ﷻ په نزد ډېره لویه ګناه ده، خو ځینې خلک دوه مخي یو لوی هنر ګڼي او په هغې ویاړي، خو دوی په حقیقت کې په یوې لویې ګناه اخته کېږي، نو په دې حدیث شریف کې دوه مخي انسان ډېر بد انسان ګڼل شوی دی.

۲. **دوه مخي او دوه رنګي یو ډول نفاق او دوکه ده،:** دا ځکه دوه مخي انسان د دې پر ځای چې د دوو خفوو مسلمانانو او یا ډلو ترمنځ د روغی جوړې هڅه وکړي، دا کوښښ کوي، ترڅو د هغوی ترمنځ تاوتریخوالی او نفرت زیات کړي، دوه مخي انسان کله چې کومې ډلې ته ورشي د هغې تایید کوي او هغه سل پر سلو په سمه او مقابل لورې بې سل پر سلو په ناروا بولي، ترڅو په دې توګه خپله ګټه په دواړو خواوو کې خوندي وساتي او له بلی خوا دواړو ډلې سره نورې هم په دښمنۍ کې راښکېل کړي.

۳. **مسلمان باید د دې جرئت ولري، ترڅو ګنهګار ته د هغه ګناه ور په ګوته کړي:** مسلمان باید دواړو ناراضو ډلو ته د هغوی خطاګانې ور په ګوته کړي، البته د حق دا وینا باید په ډېر حکمت او نرمۍ سره دواړو خواوو ته وویل شي او هغوی باید په دې پوه شي چې د دوی حقیقي او واقعي دوست هغه څوک دی چې دوی ته د دوی خطاګانې څرګندوي او نېکې مشورې ورکوي.

۴. **د مداحو او غوړه مالو خلکو څخه ځان ژغورل:** ځکه ډېر ځل داسې هم کېدای شي چې مداحان او غوړه مالان د خپلو ګټو په خاطر له رېښتیا ویلو ډډه وکړي، خصوصاً هغه وخت چې د حق وینا د دوی د دوستانو د خفګان لامل ګرځي.

ارزونه:

۱. د لاندې حدیث عبارت تکمیل کړئ:

.... شَرَّ النَّاس یومَ القِیامَهِ .... یأتِی هَؤُلٰاءِ .... وَ هَؤُلٰاءِ بوَجهٍ.

۲. د حدیث عبارت ولولئ او مفهوم یې څرګند کړئ.

۳. د حدیث حکمت بیان کړئ.

۴. د حدیث ګټې څرګندې کړئ.

کورنۍ دنده:

۱. لاندې عبارتونه له معنا سره په یادو زده کړي:

«تَجِدُونَ شَرَّ النَّاس یومَ القِیامَهِ ذَاالوَجهَینِ الَّذِی یأتِی هَؤُلٰاءِ بوَجهٍ وَ هَؤُلٰاءِ بوَجهٍ»

۲. د دوه مخي تر عنوان لاندې لنډه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

تقوا او پرهيزګاري

عن معاذ بن جبل رضى الله تعالى عنهما عن رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم قال: ((اِتَّقِ اللهَ حَيثُمَا كُنتَ ، وَ أَتبِعِ السَّيئةَ الحَسَنَةَ تَمحُهَا)) رواه الترمذي

د راوي پيژندنه:

معاذ بن جبل د انصارو د خزرج له قبيلې څخه ؤ ، په ځوانۍ کې په اسلام مشرف شوى و، او له پيغمبر صلى الله عليه وسلم سره د بيعت په مهال په عقبې کې هم موجود و ، د حفاظو ، فقيهو او مجتهديونو صحابوو څخه ګڼل کيږي ، په ټولو غزاګانو کې يې ګډون کړى دى ، پيغمبر صلى الله عليه وسلم يمن ته د قاضي په حيث وليږه ، او د هجرت په اتلسم کال په اردن کې وفات شو .

د کلمو معنا:

۱. اتَّقِ اللهَ:	له الله څخه وويريږه .
۲. حَيثُمَا كُنتَ:	په هر ځاې او هر حالت کې چې يې .
۳. أَتبِعِ السَّيئةَ الحَسَنَةَ:	د بدۍ پسې نيکي وکړه .
۴. تَمحُهَا:	پاکوي يې (نيکې بدي پاکوي او له مينځه يې وړي).

د حديث شريف معنا:

له معاذ بن جبل رضي الله عنه څخه روايت دى چې : پيغمبر صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي : په هر ځاې او هرحالت کې چې وى له الله جل جلاله څخه وويريږه ، او که چيرې درڅخه کومه ګناه صادره شوه ، نو حتماً ورپسې نيک کار وکړه ، ځکه چې نيکي بدي له مينځه وړي .

د حديث شريف حکمت:

انسان په هغه وخت کې د ګناه مرتکب کېږي کله چې الله جل جلاله هېر کړي، غصه او عذاب يې له پامه وغورځوي ، او يا دا چې ګناه نه پيژني ، نو کله چې انسان د الله تعالى په يادولو او د هغه په عبادت ځان عادت کړي، او له هغه څخه دوامداره ويره يې په سترګو کې وي، او په دې پوه شي کوم کار چې کوي يې ګناه ده ، په دې صورت کې به هيڅکله انسان د ګناه مرتکب نه شي . په دې حديث کې پيغمبر صلى

الله علیه وسلم د انسانانو پام دې ته را اړوي تر څو له الله جل جلاله څخه وویرېږي ، ځکه چې له الله جل جلاله څخه ویره د فرد او ټولنې په اصلاح کې رغنده رول لري .

فعالیت: د دوو کسانو کړني چې یو یې له الله جل جلاله څخه ویرېږي او بل نه ویرېږي په ډله یزه توگه مقایسه کړئ.

د حدیث شریف گټې:

۱. **پرهیزگاري:** له الله جل جلاله څخه په هر ځای کې وېرېدل، دا احساس د انسان وجدان ویښ ساتي او په وجود کې یې د یو داخلي څارونکي په حیث دنده تر سره کوي . له خیانت، د نورو پر حقوقو له تیري کولو او بل هر بد عمل څخه یې ژغوري .

۲. **له بد عمل څخه وروسته د نیک عمل تر سره کول:** انسان باید د الله جل جلاله له رحمت څخه نا هیلي نه شي، کله چې ورڅخه د بیلا بیلو لاملونو په وجه کومه گناه صادره شي ، نو له گناه څخه دې توبه وباسي او نیک کار دې وکړي ، ځکه الله جل جلاله د خپلي مهرباني له مخې د نیک کار په سرته رسولو سره گناه له مینځه وړي.
خو که چیرې انسان د نورو په حقوقو تیری کړی وي ، لازمه ده چې هر چا ته خپل حق ور کړي ، او توبه وباسي، تر څو الله جل جلاله ورته بخښنه وکړي .

ارزونه:

۱. لاندې نیمگړې جملې پوره کړئ:
اِتَّقِ اللّٰهَ حَيْثُمَا............... وَ أَتبِعِ .... الحَسَنَةَ ....

۲. د لوست د حدیث مفهوم ذکر کړئ.

۳. د لاندې کلماتو معنا ووایاست.

اِتَّقِ اللّٰهَ   حَيْثُمَا كُنتَ   السَّيِّئَةَ   تَمحُهَا

۴. هغه گټې چې د لوست حدیث ورته لارښوونه کوي ذکر کړئ.

کورنۍ دنده:

۱. د لوست حدیث حفظ کړئ.

۲. د حد یث حکمت په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تواضع (عاجزي كول)

عن عمر رضى الله عنه قال: إنّي سَمِعتُ رَسُولَ الله صلى الله عليه و سلم يَقُولُ: «مَن تَوَاضَعَ لِلّـهِ رَفَعَهُ اللّهُ» رواه البيهقى فى شعب الإيمان.

د راوي پيژندنه:

دغه ستر صحابي امير المؤمنين حضرت عمر فاروق رضي الله عنه د خطاب ځوي او د مسلمانانو دويم خليفه ؤ ، د نوموړي په اسلام راوړلو سره مسلمانان په مكه مكرمه كې ځورا قوي شول، په ټولو غزاګانو كې يې ګډون درلوده، د هجرت په ديارلسم كال د مسلمانانو خليفه وټاكل شو ، د هجري سنې بنسټ يې كيښود ، او د خلافت په دوران كې يې د عراق شام او مصر اوسيدونكي په اسلام مشرف شول ، د عدالت په پلي كولو كې يې شهرت درلوده ، نوموړی د هجرت په درويشتم كال د دري شپيتو كالو په عمر په مدينه منوره كې د يو مجوسي غلام له خوا چې ابولؤلؤ نوميده په شهادت ورسيده ، او د پيغمبر صلى الله عليه وسلم د قبرتر څنګ د ابوبكر الصديق رضي الله عنه په خوا كې دفن كړای شو .

د كلمو معنا:

١. مَن تَوَاضَعَ لِلّهِ: چا چې د الله جل جلاله لپاره عاجزي وكړه .
٢. رَفَعَهُ اللّهُ: الله جل جلاله به يې مقام او منزلت اوچت كړي .

د حديث شريف معنا:

له حضرت عمر رضي الله عنه څخه روايت دی چې ويلي يې دي : له پيغمبر صلى الله عليه وسلم څخه مې واوريدل چې ويل يې : ((چا چې د الله تعالى د رضا لاس ته راوړلو په مقصد عاجزي وكړه ، نو الله جل جلاله به يې مقام او درجې اوچتې كړي)) .

د حديث شريف حكمت:

لوبي او تكبر انسان د نورو په وړاندې خورا وړوكی كوي، ولی د دې پر خلاف عاجزي كول انسان د نورو په زړونو كې لويوي او خلك ورته په درنه سترګه ګوري، متواضع انسان د هميش لپاره كوښښ كوي چې خپلې ټولنې ته خدمت وكړي او نه غواړي چې څوك يې وپيژني ، نه غواړي چې د حقوقو او امتيازاتو په حاصلولو په نورو برتري ولري ، د خداي جل جلاله د رضا د حاصلو لپاره د ټولنې تر ټولو وګړو ځان كم بولي ، شپه او ورځ پدې فكر كې وي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځرنګه د خلکو خدمت وکړي، په دې حديث کې پيغمبر صلی الله عليه وسلم د پورته صفاتو لرونکو اشخاصو سره وعده کوي چې : الله جل جلاله به دوې ته د دوې بدله ورکړي ، مرتبې به يې اوچتې او عزت به يې زيات کړي.

فعاليت: په ډله ييزه توګه د تواضع (عاجزۍ) ګټې ، او د تکبر(لويې) تاوانونه ذکر کړئ.

د حديث شريف ګټې:

۱. **عاجزي بايد د الله جل جلاله لپاره وي:** انسان بايد په هيڅ صورت کې ځان په نورو پورته و نه ګڼي ، او د کبر (لويی) او د نورو له سپک ګڼلو څخه ځان وساتي ، او کوښښ دې وکړي چې کومې نيکۍ يې د خلکو سره کړي يادونه يې خلکو ته و نه کړي، خپل نيک کارونه الله جل جلاله ته وسپاري، په يقيني توګه چې الله جلاله به يې بدله په دواړو جهانو کې ورکړي.

۲. **الله جل جلاله د متواضع انسان مرتبه اوچتوي:** کله چې انسان د الله لپاره تواضع و کړي ، نو عادل ذات خپل بنده هيڅکله ذلت ته نه پريږدي ، بلکې الله جل جلاله هغه ته عزت ورکوي او مرتبه يې لوړوي ، هغه ته د خپلو نيکانو بندګانو په زړونو کې ځای پيدا کوي ، او د الله تعالی سره يې هم مرتبه اوچتيږي .

ارزونه:

۱. لاندې نميګړي عبارتونه پوره کړئ:
من ....لله رفعه الله.
۲. د لوست حديث معنا کړئ.
۳. د لوست له حديث څخه چې کومې ګټې په لاس راځي، بيان يې کړئ.
۴. د حديث حکمت بيان کړئ.

کورنۍ دنده:

۱. د لوست حديث د معنا سره حفظ کړئ.
۲. د لوست حديث د خپلې کورنۍ غړو ته ووایاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

کفالت

د کفالت تعریف:

کفالت په لغت کې: یو ځای کېدو ته وايي.

او د فقهاوو په اصطلاح کې: په یو چا د لازم (ثابت) مال او یا د هغه د ځان ضمانت کول په داسې توګه چې غوښتونکی يې د اصیل او کفیل دواړو څخه غوښتلای شي کفا لت بلل کېږي.

لنډه دا چې پور د کفیل په غاړه نه ثابتېږي او د اصیل له غاړې څخه نه ساقطېږي.

لکه زید احمد ته پور او یا ورسره څه شی امانت ردي، مګر زید په احمد اعتبار نه لري، محمود زید ته وايي: زه د احمد ضامن یم که چېرې له هغه څخه ورک شي زه يې حاضروم، زما په اعتماد له ده سره معامله وکړه، دا معامله کفالت بلل کېږي، چې پدې اساس په کفالت کې پور د کفیل په غاړه ثابت نشو او همدارنګه د مدیون له ذمې څخه ساقط نشو.

د کفالت د روا والي دلیل:

د ضمانت روا والی په قرآن کریم، احادیثو او اجماع باندې ثابت دی.

لومړی: قرآن کریم:

الله تعالی فرمايي: (وَلِمَنْ جَاءَ بِهِ حِمْلُ بَعِيرٍ وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ) (سورۀ یوسف، ۷۲ آیت)

ژباړه: او هغه چا ته د یو اوښ بار به په جایزه کې ورکول کېږي چې (د یوسف علیه السلام) ورکه شوې پیمانه راوړي، او زه يې ضامن یم.

په دې آیت کریمه کې (زَعِيمٌ) د کفیل په معنا دی.

دویم: سنت:

نبي اکرم صلی الله علیه وسلم فرمايي: « الزَّعِيمُ غَارِمٌ »[1]

ژباړه: ضمانت کوونکی به تاوان ګالي.

([1]) ترمذي، ۲/ ۲۹۵

دريم: اجماع:

ټولو مسلمانانو د کفالت په روا والي باندې له دې امله اجماع کړې ده چې خلک ورته اړتیا لري.

فعالیت: زده کوونکي دې د خپل چاپېریال څخه داسې یو مثال راوړي چې د چا د مال او یا ځان ضمانت يې کړی وي.

د ضمانت د روا والي حکمت:

د حقوقو دساتنې، د وګړو ترمنځ مرسته، پورونو او داسې نورو مالي معاملاتو کې آسانتیا، او ددې لپاره چې د حق خاوند په خپل پور، او چاته د څه په ورکولوکې ډاډمن اوسي، او همدارنګه د خلکو څخه ستونزې دفع او له منځه ولاړې شي تر څو په خپل منځ کې په ډاډه زړه يو د بل سره معاملې وکړي، دا هغه ټول مطا لب دي چې د ضمانت دروا والي د حکمت له جملې څخه شمیرل کیږي.

د کفالې رکن:

د کفالې رکن ایجاب او قبول دی. (۱)

البته ایجاب د کفیل له لورى او قبول د پور د خاوند له لوری.

د کفالت ډولونه:

کفالت په دوه ډوله دی:

۱. د یو چا د ځان ضمانت کول چې دې ته کفاله بالنفس وايي.

۲. د یو چا د مال ضمانت کول چې کفالت بالمال بلل کېږي.

د کفالت اړوند ځینې اصطلاحات:

کفیل: هغه څوک دی چې د بل چا د مال او یا ځان ضامن کېږي.

مکفول عنه: اصلي پوروړی چې د اصیل په نامه هم یادېږي.

مکفول له: د حق خاوند.

د کفالې محل: د کفالې محل به یا نفس وي او یا مال.

---

(۱) فتح القدیر/۵/ ۳۹۰– الدر المختار ۴/ ۲۶۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کفالې شرطونه:

کفالت ځانګړي شرطونه لري چې صيغې، کفيل، اصيل، مکفول له او مکفول به پورې اړه لري او په لاندې ډول بيانېږي:

د صيغې شرطونه:

۱. کفالت بايد په داسې صيغه يا لفظ وي چې په التزام دلالت کوي، مثلاً ووايي:
زه ستا د هغه پور ضامن يم چې فلاني کس درڅخه اخيستې دی.
او يا: زه د فلاني شخص ضامن يم.

۲. د کفالت لفظ بايد په غير متعارف شرط پورې تړلی نه وي، مثلاً د چا په راتګ پورې يې وتړي.

۳. د کفالت لفظ بايد وخت پورې ونه تړل شي، دا که د مال کفالت وي اود يانفس، ځکه چې د کفالت څخه مقصد ورکړه او يا حاضرول دي، کله چې وخت پکې رامنځ ته شي بيا دا مقصد نه ترسره کېږي.

د کفيل شرطونه:

۱. کفيل بايد د تبرع (ورکړې او بخښنلو) اهليت ولري يعنې عاقل او بالغ وي، د لېوني او ماشوم کفالت صحيح نه دی.

۲. کفيل به آزاد شخص وي نو د غلام (مرئي) کفالت صحيح نه دی، ځکه چې دا يو خدايي کار دی، حال دا چې مرئی ددې اهل نه دی.

د اصيل يا مديون شرطونه:

۱. اصيل بايد د مکفول به په تسليمولو قادر وي، که پخپله وي او يا د کوم نائب په واسطه.

۲. اصيل بايد کفيل ته معلوم وي.

د مکفول له شرطونه:

۱. مکفول له (د قرض خاوند) بايد معلوم وي.

۲. مکفول له بايد عاقل وي.

۳. مکفول له به د عقد په مجلس کې حاضر وي. (۱)

---

(۱) فتح القدير، ج ۵، ص ۳۹۰، بدايع الصنايع ۶/ ۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مکفول به شرطونه:

۱. د مکفول به یا ضمانت شوی شی تاوان به اصیل (مدیون) گالي.

۲. مکفول به باید له هغه شیانو څخه وي چې ورکړه يې د کفیل له لوری امکان ولري، څو عقد گټور واقع شي.

۳. د ضمانت شوي مال پور به لازم او صحیح وي.

فعالیت: زده کوونکي دې په خپل منځ کې کفیل، مکفول به، مکفول له او مکفول عنه په داسې مثالونو روښانه کړي چې یو یو کس په دې نومونو ونوموي.

د کفالې احکام:

۱. داین به د کفیل څخه د هغه څه مطالبه کوي چې په اصیل باندې يې لري.

۲. کفیل به د اصیل څخه هغه څه غواړي چې د څه شي ضمانت يې کړې دی.

ارزونه:

لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

کفالت لغتاً او اصطلاحاً تعریف کړئ.

دکفالې رکن ووایاست.

کفالت په څو ډوله دی؟ بیان يې کړئ.

دکفالې اړوند اصطلاحا ت تعریف کړئ.

لاندې خالی ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱. هغه کس چې له هغه څخه د مال ورکولو اویا دشخص حاضرولو غوښتنه کیږي د............... په نوم یادیږي.

۲. مکفول عنه ته............. هم ویل کیږي.

کورنۍ دنده:

د خپل ټولگي د ملگرو په نومونواخیستو سره د کفالت بالمال او کفالت بالنفس صورتونه ولیکئ، او هر کس ته د کفالت په اصطلاح کې نوم ورکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کفالې پای

په تېر درس کې مو ولوستل چې کفالت په دوه ډوله دی، یو ته کفالت بالمال او بل ته کفالت بالنفس وايي، پدې لوست کې غواړو چې هغه کارونه وپېژنو چې کفاله پرې پای مومي.

(۱) کفالت بالمال په یو د دوو لارو سر ته رسېږي:

۱. د مال ورکول غوښتونکي ته، او یا هغه څه کول چې د ورکړې په معنا وي، برابره ده که دا ورکړه د کفیل لخوا وي، اویا د پورورړی لخوا وي.

۲. ابراء او یا صلح کول، نو کله چې غوښتونکی پورورړي یا کفیل ته ابراء وکړي او یا ورسره په یوه اندازه مال روغه وکړي، کفالت پاې ته رسېږي.

(۲) کفالت بالنفس په لاندې شیانو سره پای مومي:

۱. د سرې سپارل غوښتونکي ته په هغه ځای کې چې د قاضي مجلس ته یې حاضرولې شي.

۲. ابراء: کله چې د حق خاوند کفیل ته ابراء وکړي نو کفالت بالنفس پای ته رسېږي.

۳. کله چې په خپله مکفول عنه مړ شي کفالت بالنفس پای ته رسېږي.

فعالیت: څو تنه زده کوونکي دې په انفرادي توګه د کفالې د یو یو شرط د حکمت په اړه خپلو ملګرو ته معلومات ورکړي.

په اصیل باندې د کفیل درجوع شرطونه:

۱. کفالت باید د مکفول عنه په اجازه سره شوی وي، که داسې نه وي، بیا کفیل ورکړې شی د پورورړي څخه نه شي غوښتلای، ځکه چې په دې صورت کې د کفیل ورکړه خیرات شمېرل کېږي.

۲. کفالت باید په صحیحې اجازې سره تر سره شوی وي، نو د هغه ماشوم اجازه د اعتبار وړ نه ده چې په ده باندې بندیزونه اینبودل شوي وي.

۳. د ضمانت نسبت به اصیل ته کېږي، لکه چې کفیل ته ووایي: زما څخه ضامن شه تر څو د قرض ورکولو معنا پکې رښتینې شي، نو کله چې مدیون د ضمانت نسبت ځان ته ونه کړي، بیا د کفیل او اصیل ترمنځ هېڅ علاقه نه پاتې کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسئله:

- که چېرې دوه تنه د یو سړي د زرو افغانیو ضمانت وکړي، په داسې حال کې چې دوی دواړه یو د بل تضمین ونه کړي، بیا د دواړو ضامنانو څخه یو تن خپله حصه پور ادا کړي، نو د هغه څه چې ده ورکړي دي، د خپل ملګري څخه هېڅ غوښتنه نه شي کولای ځکه چې ده هغه د خپل لوری څخه ورکړي نه د ملګري له لوری څخه، خو د اصیل (مدیون) څخه یې غوښتلای شي، ځکه چې د همده په امر ضامن شوی دی.
- وړاندې له دې چې ضامن منل شوی مال نه وي ورکړی د مدیون څخه یې نه شي غوښتلی، نو هر کله چې کفیل منل شوی شی داین ته ورکړ بیا یې د پور وړي څخه غوښتلای شي.

په اوسني عصر کې په کفالت باندې د اجورې اخیستلو حکم:

دا غوره ده چې د کفالت عقد پرته له کومې اجورې ترسره شي، بیا هم که چېرې پوروړي څه اندازه مال د خیرات، هدیې او بخشش په نامه خپل کفیل ته ورکړي ګناه نه لري، ځکه چې دا دده د هغه ښېګڼې په لړ کې ده، چې ضامن دده سره کړې ده.

- که چېرې کفیل اجوره شرط کړي څه حکم لري؟

ځواب: د ضرورت او ټولنیز حاجت لپاره په کفالت باندې اجوره اخیستل روا ده، ددې لپاره چې د خلکو مصالحو یا ښېګڼو کې ځنډ رانه شي، لکه بهر ته د مزدورۍ یا درس لپاره تګ.

د اوسني عصر د مهمو تجارتي کفالتونو ډولونه:

۱. د درک ضامن کېدل:

هغه دا چې پلورونکي ته د پیسو ضمانت ورکړي او مشتري یا اخیستونکي ته د مبیعې تضمین ورکړي.

۲. د بازار ضمانت کېدل:

دا چې د بازار د تاجر د ټولو پورونو ضمانت وکړي، یعنې تاجر چې څه شیان په بازار کې رانیسي د هغو د پیسو تضمین په غاړه واخلي.

۳. د وزن، ګز او پیمانې ضامن کېدل:

دا چې دا تاجر یا دوکاندار چې د وزن، ګز او پیمانې په هکله څه وایي صحیح دي د غلطۍ اودرغلۍ یې زه ضامن یم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

أ.   لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. په کومو حالاتو کې کفالت بالمال او کفالت بالنفس پای مومي؟

۲. ایا کفیل د اصیل څخه غوښتنه کولای شي؟ ددې مسئلې شرطونه په لنډ ډول بیان کړئ.

۳. داوسنۍ زمانې د تجارت اړوند مهم ډولونه دکفالت ووایاست.

ب. لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱.   کفالت باید په امر اواجازې د................... سرته ورسیږي.

۲. د بازار ضمانت او تعهد عبارت دی له ....

کورنۍ دنده:

دلوست مهم ټکي په خپله ژبه په پنځو کرښو کې ولیکئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

حواله

زبیر په بلال پنځوس زره افغانۍ پورلري، بلال احمد ته وایي: پنځوس زره افغانۍ زبیر ته زما لــه درکه ورکړه، احمد وایي سمه ده. دې کار ته د فقهې په اصطلاح کې حواله ویل کېږي.
دا عمل په څلورو عناصرو مشتمل دی چې د فقهې په علم کې هر یو خپل نوم لري.
بلال ته محیل، زبیر ته محال، احمد ته محال علیه او پور ته محال به وایي.

د حوالې تعریف:

حواله په لغت کې: نقلولو ته وایي.
اود فقهاوو په اصطلاح کې: د مدیون له غاړې څخه د ذمې اخیستونکي غاړې ته د غوښــتنې نقلولو ته حواله وایي.
دا د کفالې پر خلاف ده، ځکه په کفاله کې غوښتونکی په اصیل او کفیل دواړو حق لري او په هر یو چې برلاسی شي، خپل حق ورڅخه غوښتلی شي، مګر په حواله کې د محیل لــه غــاړې څخه حق ساقطېږي. (۱)

د حوالې د روا والي دلیل:

د پور حواله د نبي اکرم صلی الله علیه وسلم په احادیثو او اجماع باندې روا شوی ده.
۱. رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايي: (مَطْلُ الْغَنِيِّ ظُلْمٌ وَإِذَا أُتْبِعَ أَحَدُكُمْ عَلَى مَلِيءٍ فَلْيَتْبَعْ) (۲)
ژباړه: غني چې د پور ورکولو توان ولري د پور ځنډول یې ظلم دی، هر کله چې څــوک غني ته حواله کړی شو، حواله دې ومني.
۲. مسلمانانو د حوالې په جواز باندې اجماع کړې ده. (۳)

---

(۱) فتح القدیر د عنایي سره، ۵/ ۲۴۳، الدر المختار: ۴/ ۳۰۰
(۲) نصب الدایة، ۴/ ۵۹
(۳) فتح القدیر، ۵/ ۴۴۴

د حوالې حکم:

حواله په پورونو کې روا ده، خو په اعيانو کې جواز نه لري، ځکه چې دا د نقل او اړولو په معنا ده، حال دا چې دا کارونه په پورونو کې راتلای شي نه په اعيانو کې، ځکه اعيان مشخص وي او کوم عين چې له يوه سره وي هغه له بل سره نه وي، نو څوک نه شي کولی چې هغه عـــين حقدار ته ورکړي چې په بل لازم دی.

فعاليت: څو تنه زده کوونکي دې دحوالې مختلف موارد تمثيل کړي.

د حوالې اړوند ځيني اصطلاحات:

١. مُحِيل: هغه کس ته ويل کيږي چې پور ورباندې وي .

٢. مُحَال: هغه کس ته وايي چې د حق خاوند وي.

٣. مُحَال عَلَيهِ: هغه شخص دی چې دبل پور ورکړه يې په ځان منلې وي.

٤. مُحَال بِهِ: هغه پور ته ويل کيږي چې بل کس ته حواله شوی وي.

د حوالې رکن:

په ځانګړو الفاظو سره ايجاب او قبول د حوالې رکن دی.[1] ايجاب د حواله کوونکي له خوا او قبول د حواله اخيستونکي او حواله شوي له خوا.

د حوالې شرطونه:

الف: د صيغې (ايجاب او قبول) شرطونه:

١. ايجاب او قبول بايد په يو مجلس کې وي.

٢. عقد بايد قطعي وي هېڅ ډول خيار به پکې شرط شوی نه وي.

ب: د محيل يا حواله کوونکي شرطونه:

١. حواله کوونکی بايد عاقل او بالغ وي.

٢. حواله کوونکی به په خوښې سره حواله ترسره کوي، په زور سره حواله صحيح نه ده.

ج: د محال يا د حق خاوند شرطونه:

١. محال يا د حق خاوند به عاقل او بالغ وي.

([1]) الدر المختار، ۴/ ۳۰۱ او وروسته پاڼه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. محال علیه یا حواله شوی شخص به په حواله خوښ او راضي وي.

۳. حواله شوی شخص باید حواله د عقد په مجلس کې ومني.

د: د محال علیه شرطونه:

۱. د ده شرطونه کټ مټ د محال یا د حق خاوند شرطونه دي.

هــ: د محال به شرطونه:

۱. محال به یا حواله شوی مال باید پور وي، که چېرې پور نه وي، عین وي په دې صـــورت کې تسلیمول دعین حواله نه، بلکه وکالت بلل کیږي. (۱)

د حوالې احکام:

۱. د حواله کوونکي خلاصېدل: کله چې حواله د مقابل لوری په منلو سره پای ته ورســـېده حواله کوونکی براءت لاس ته راوړ او له پور څخه خلاص شو.

۲. د حق د خاوند د غوښتنې ثابتېدل، په هغه چا باندې چې دی ورته حواله شوی.

ارزونه:

أ. لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. حواله لغتاً او اصطلاحاً تعریف کړئ.

۲. حواله په کومو شیانو کې روادہ؟ په لنډ ډول یې بیان کړئ.

۳. د حوالې رکن ووایاست.

۴. د حوالې کوونکی اړوند شرطونه بیان کړئ.

۵. د حوالې داخیستوونکي اړوند شرطونه ووایاست.

ب. لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو سره ډک کړئ:

۱. حواله په .... روا ده نه په اجناسو کې.

۲. د حوالې په صیغه کې................ شرط دی اوباید دعقد مجلس کې را منځ شي.

کورنۍ دنده :

حواله له کفالت څخه څه توپیر لري؟ ددې موضوع په اړه پنځه کرښې ولیکئ.

---

(۱) بدایع الصنایع، ج ۲، ص ۱٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

حواله ۲

په تېر درس کې مو حواله وپېژندله، په دې درس کې به د حوالې پای او د محال عليه رجوع په حواله کوونکي باندې وپېژنو.

لومړی: د حوالې پای: حواله په لاندې شيانو پای مومي:

۱. د محيل او محال عليه له خوا د حوالې فسخه کول يا له منځه وړل: هر کله چې حواله فسخه يا له منځه ولاړه شي محال بايد بېرته خپل شی د محيل څخه لاس ته راوړي.
۲. محال عليه مړينه اويا مفلس کيدل: د محال عليه د مړينې او يا دمفلس کېدو په صورت کې حواله له منځه ځي او محال بايد خپل پور له محيل څخه وغواړي.
۳. د محال عليه ادا يعنې کله چې محال عليه حق محال ته وسپاري.
۴. کله چې محال مړ شي او محال عليه يې وارث وګرځي، دحوالې مال به محال عليه له محيل څخه غواړي.
۵. کله چې محال خپل حق محال عليه ته وبخښي او هغه يې ومني.
٦. کله چې محال خپل حق محال عليه ته خيرات ورکړي او هغه يې خيرات ومني.
۷. کله چې محال هغه چاته ابراء وکړي چې دا ورته حواله شوی او ورته ووايي چې زه په تا باندې هېڅ مطالبه نه لرم. [۱]

فعاليت: څو تنه زده کوونکي دې په انفرادي توګه دحوالې ديو يو شرط حکمت په هکله خپلو ملګروته معلومات ورکړي.

په محيل باندې د محال عليه رجوع:

دلته موږ په دوه شيانو خبرې کوو:

۱. د رجوع شرطونه.
۲. هغه څه چې په هغې باندې رجوع کېږي.

---

(۱) بدايع الصنايع، ۲/ ۱۸، فتح القدير، ۵/ ۴۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی: د رجوع شرطونه:

۱. حواله باید د محیل په امر ترسره شوې وي.
۲. حواله شوی مال باید محال ته ورکړې شوی وي، او یا محال له خوا محال علیه ته بښل شوی وي او یا خیرات ورکړشوی وي، او ده ورسره منلی وي.
۳. محیل باید په محال علیه باندې هم مثل پور ونلري.

دویم: په څه به رجوع کیږي؟

محال علیه محیل څخه دهغه څه غوښتنه کولای شي چې ده پرې حواله ورکړې وي، نه هغه شی چې محال ته ورکړل شوی وي، نو که چېرې محال علیه د پیسو پر ځای محال ته جنس ورکړي د حواله کوونکي څخه به پیسې غواړي نه جنس.

د حوالې په اړه مسایل:

لومړۍ مسأله:

د حوالې په پای کې مو ولوستل چې حواله د محال علیه په له منځه تگ سره پای مومي. دا له منځه تگ د امام ابو حنیفه رحمة الله علیه په نظر په لاندې دوه شیانو صورت مومي:

۱. کله چې محال علیه مړ شي.
۲. کله چې محال علیه د حوالې څخه منکر او د قاضي له لوري قسم ورکړل شي،په داسې حال کې چې د حق خاوند هېڅ شاهدان ونه لري.

د صاحبینو په نظر په دریم شي هم راتلای شي هغه دا چې:

۳: کله چې محال علیه په ژوندانه کې مفلس او قاضي دده په افلاس پرېکړه وکړي.

دویمه مسأله:

که چېرې د حق خاوند د حوالې مال ترلاسه کړي، او بیا د حواله کوونکي سره اختلاف پیدا کړي:

حواله کوونکی وایي: ستا په ما باندې هېڅ نشته، بلکه ته ما د قبض لپاره وکیل کړی وې، څه چې دې ترلاسه کړي هغه زما دي.

د حق خاوند وایي: نه داسې نه ده بلکه تا ماته د خپلو هغه یو زر افغانیو پور ترلاسه کولو حواله راکړې، چې ددې سړي څخه یې ترلاسه کړه، دې صورت کې:

د حواله کوونکي خبره د قسم سره د باور وړ ده، ځکه چې محال د پور ادعا کوي او حواله کـــوونکی منکر دی، بناءً د شاهدانو د نه لرلو په صورت کې د منکر خبره د لوړې سره د قبول وړ ده.

سفتجه:

په حواله باندې د دا ډول پيسو استول جواز لري، هغه دا چې يو سړی چاته يو اندازه مال د امانت په توګه په يو ښار کې ورکړي او بيا ترې په بل ښار کې تسليم شي. [1]

ارزونه:

أ. لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. حواله په کومو شيانو پای ته رسېږي؟ په لنډ ډول يې بيان کړئ.

۲. د رجوع شرطونه ووایاست.

ب. لاندې عبارات بشپړ کړئ :

۱ . دامام ابوحنيفه (رح) په نظر د .... له منځه تلو سره حواله پای مومي.

۲ . کله چې دحق خاوند او حواله کوونکي تر منځ اختلاف منځ ته راشي،

د .... خبره په .... کولو سره د اعتبار وړ ده.

کورنۍ دنده:

د حوالې د ګټو په اړه مختصره مقاله وليکئ.

---

[1] الباب، ۲/ ۱۶۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکالت ۱

احمد په کابل کې اوسیږي غواړي چې له هرات څخه یو موټر واخلي، دهغه ملګری محمود د هرات اوسیدوونکی دی، هغه یې خپل له خوا د موټر په اخیستلو کې وکیل ونیوه تر څو ده ته موټر واخلي.

د وکالت تعریف:

وکالت په لغت کې د ساتنې، سپارنې او اعتماد په معنی راغلی دی.

او د فقهې په اصطلاح کې: په جائز او معلوم تصرف کې د ځان پر ځای د بل چا ټاکل وکالت بلل کیږي.[1]

د وکالت د روا والي دلیل:

وکالت په قرآن کریم، نبوي احادیثو، او اجماع باندې روا شوی دی.

أ. قرآن کریم: الله تعالی فرمایي: وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُواْ حَكَمًا مِّنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِّنْ أَهْلِهَا إِن يُرِيدَا إِصْلاَحًا يُوَفِّقِ اللّهُ بَيْنَهُمَا إِنَّ اللّهَ كَانَ عَلِيمًا خَبِيرًا (۳۵) النساء: ۳۵

پدې آیت کریمه کې (حکمان) د ښځې او خاوند له لوری وکیلان دي.

ب. احادیث: رسول الله ﷺ حکیم بن حزام د قرباني له پاره د مال اخیستلو په خاطر وکیل کړی ؤ همدا راز یې عروة البارقي د پسه د اخیستلو له پاره وکیل نیولی ؤ.[2]

ج. اجماع: د دې له پاره چې یو انسان نه شي کولای خپل ټول کارونه یواځې تر سره کړي، له دې امله د وکالت په روا والي باندې اجماع راغلې ده.[3]

---

[1]– و ګوره: بدائع الصنائع. ج: ۱. ص: ۱۹.

[2]– د دې حدیث تخریج ابوداؤد او ترمذي کړی دی.

[3]– و ګوره: فتح القدیر: ج، ۲. ص، ٦.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: یو شمېر زده کوونکي دې په انفرادي توګه د وکالت دشرطونو یویو حکمت خپلو ملګروته بیان کړي.

د وکالت حکم:

و کالت په اصل کې یو مباح کار دی، لاکن ځینې وخت مستحب او مکروه هم راتلای شـــي، مګر په هغه صورت کې چې د موکل څخه ضرر دفع کوي بیا واجب دی.

د وکالت د روا والي حکمت:

داسې پېښېږي چې ځینې وخت یو انسان د ځینې کارونو د کولو څخه عاجز وي، او دا کار بل څوک په ښه توګه کولای او مخ په وړاندې بېولای شي د همدې ښېګنې او حکمت لـــه پـــاره وکالت روا شوی دی.

د وکالت ارکان:

د وکالت رکن ایجاب او قبول دی.

د وکالت اړوند ځینې اصطلاحات:

۱. موکل: هغه شخص دی چې په یو جایز اومعلوم کار اوتصرف کې دځان پر ځای بل کس ته د کولو واک ورکوي.
۲. وکیل: هغه کس دی چې له موکل لخوا د ورکړې شوي واک په اساس دهغه له طرف یو کار تر سره کوي.
۳. موکل به: هغه جایز او معلوم کار او تصرف څخه عبارت دی چې د موکل او وکیل تر منځ پرې اتفاق کیږي.

د وکالت شرطونه:

د وکالت شرطونه ځینې وکیل، موکل او د وکالت د عقد په محل کې شرط دي.

أ. د وکیل شرطونه: وکیل څلور شرطونه لري:

۱. وکیل به عاقل وي، څو په عقد پوه شي یعنې داسې چې بیعه یا پلورنه وپېژني.
۲. وکیل باید د عقد کولو قاصد وي، نه دا چې ټوکې او مسخرې کوي.
۳. وکیل باید معلوم او معین شخص وي نه داسې چې دوه تنو ته ووایي، له تاسې څخه یو زما وکیل یاست، دا وکالت د جهالت له امله صحیح نه دی.

۴. وکیل به خپل موکل (هغه څوک چې دی یې وکیل نیسي) په کامله معنا پېژني یعنې وصف او شهرت به یې ورته معلوم وي.

ب. د موکل شرطونه: موکل دوه شرطونه لري:

۱. هغه څوک چې وکیل نیسي(موکل) باید عاقل وي، نو د لیوني توکیل صحیح نه دی.
۲. موکل به دهغه تصرفاتو چې وکیل ورته نیسي مالک وي.

ج. د عقد د محل یا موکل به شرطونه:

۱. هغه شیان او کارونه چې و کالت پرې ترسره کیږي باید د مباحاتو څخه نه وي، نو د یو چا وکیل کول د معدنونو په راویستلو باندې روا نه دي.
۲. د عقد محل (موکل به) به د موکل ملکیت وي.
۳. موکل به له داسې ډلې څخه وي چې نیابت به مني، نو په بدني عباداتو لکه لمونځ باندې د یو چا وکیل کول روا نه دی.

د وکالت احکام:

ددې لپاره چې د وکالت احکام وپېژنو باید ډولونه یې هم و پېژنو، نو د وکیلانو ډولونه دا دي:

۱. د خصومت وکیل: دا هغه وکیل دی چې د قاضي په وړاندې محاکمو کې د خپل موکل نیابت کوي، نوموړی پرته له قصاص او حدودو څخه په خپل موکل باندې د اقرار مالک دی، ځکه چې دا د مدعي د دعوی د ځواب، د حق روښانتیا او اثبات له پاره ټاکل شوی نه د جنګ او جنجال په خاطر.
۲. د پور د اخیستلو له پاره وکیل: دا هغه وکیل دی چې د پور غوښتلو له پاره ټاکل کیږي.
۳. د اخیستلو او پلورلو له پاره وکیل: دهغه وکیل دی چې د موکل لخوا ورته د اخیستلو او پلورلو واک وسپارل شوی وي.

لومړی: د خصومت د وکیل احکام:

۱. پرته له قصاص او حدودو څخه په نورو شیانو کې یوائې د اقرار واک لري.
۲. د قبض یا ترلاسه کولو واک ورسره نشته، ځکه یو څوک د لانجې ګټلو له پاره امین ګرځول کیږي اما د مال په هکله معتمد نه وي.[1]

دویم: د هغه وکیل احکام چې د پورغوښتنې له پاره ټاکل شوی وي:

۱. د پور تر لاسه کولو واک نه لري، ځکه چې یوائې د غوښتلو له پاره ټاکل شوی دی.
۲. دا واک هم نه لري چې بل څوک د ځان پر ځای و ټاکي.

---

[1]– و ګوره: فتح القدیر، ج: ٦. ص: ٩٧، المبسوط: ج:١٩، ص: ١٩.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم: د پلورنې او اخیستنې وکیل احکام:

دا وکیل به په خپلو کړنو کې آزاد او یا به یې تصرفات مقید وي، که چېرې یې تصرفات مقید وي لاندې احکام لري:

۱. د هغه قیودو رعایت پرې لازم دي چې د موکل له لوري ورته ټاکل شوی دي.
۲. که چېرې د موکل له ټاکلو قیودو څخه مخالفت کوي بیا د موکل اجازې ته اړتیا لري.

اما که چېرې د موکل لخوا په تصرفاتو او کړنو کې آزاد وي، نو احکام یې دا دي:

۱. اخیستنه او پلورنه به په هغه روپو کوي چې هغې وطن کې رائجې او چلند ولري.
۲. اخیستنه او پلورنه په مناسب ارزښت او قیمت تر سره کیږي.

ارزونه:

لاندې پوښتنې ځواب کړئ:

۱. وکالت په لغت اواصطلاح کې څه ته وایي ؟
۲. د وکیل ، موکل،او دعقد محل څخه څه مقصد دی؟
۳. دوکیل په اړه شرطونه ووایاست.
۴. دعقد دځای شرطونه بیان کړئ.
۵. دخصومت وکیل اړوند احکام بیان کړئ.

لاندې عبارات بشپړ کړئ:

۱. موکل دوه شرطونه لري :
۲. موکل باید.. .
۳. په هغه څه کې چې وکیل په کې تصرف کوي باید موکل د هغه................. وي.
۴. د خصومت وکیل: هغه وکیل دی چې د.............. په وړاندې محاکمو کې د خپل .... نیابت کوي.

کورنۍ دنده:

د وکالت اړوند اصطلاحات په یادو زده کړئ. او د وکالت په هکله په پنځو کرښو کې یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وكالت ۲

د وكيلانو ډېروالی، د وكالت ختم، د دې باب له ځينو اړوندو مسايلو سره

۱– د وكيلانو ډېروالی:

ډېر داسې پيښيږي چې د يو تن ځخه ډېر اشخاص په تصرفاتو او شخړو كې وكالت كوي، نـو پدې صورت كې به يو شخص دوه يا ډېر وكيلان لري.

الف: كه چيرې يو تن ډېر وكيلان پداسې توګه سره ولري چې هر يو ته يې ځانګړی عقد يـا كار سپارلی وي، دې صورت كې به هر يو خپل كار پرته د بل وكيل له مشورې ځخـه مخ په وړاندې وړي.

ب: كه چيرې يو سړي د يو كار لپاره ډېر وكيلان نيولي وي، دې صورت كې هيڅ يو ځانتـه پرته د موكل له اجازې څخه ټاكلی كار نشي ترسره كولای، مګر هغه كارونه كولای شي چې هغه مشورې ته اړتيا نلري، لكه د امانتونو سپارل او د پورونو پرې كول.

۲– د وكالت صفت:

الف: وكالت پرته له اجورې څخه:

مفت وكالت كول روا دي، لاكن پدې بيا عاقدين ملزم ندي، نو هر يو كولای شي چې دا عقد فسخه كړي.

ب: په اجورې باندې وكالت: دا وكالت په دوه صورتونو كې راتلای شي:

۱. دا چې د انعام بڼه ولري، يعنې چې په عقد كې وخت او كارونه ونه ټاكل شي، دې صورت كې جبري عقد ندی.

۲. اما كه چيرې د اجورې بڼه ولري، يعنې چې وخت او كار پكې وټاكل شي، بيا ملزم دی[1].

۳– د وكالت پای: وكالت په لاندې شيانو باندې پای ته رسيږي:

۱. كله چې موكل خپل وكيل ګوښه كړي، خو پدې شرط چې وكيل پرې خبر وي ، او د بل كس حق ورسره تړاو ونلري.

۲. كله چې موكل خپله د وكيل دنده ترسره كړي، ځكه چې دې وخت كې وكالت هيڅ ګټه نه لري.

[1]– وګوره: بدائع الصنائع: ٦/٣٧، الدر المختار: ٧/٣١٥.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. کله چې د وکالت غرض ترسره شي، یعنې هغه تصرف اجرا شي د کوم لپاره چې وکیل نیول شوی دی.

۴. کله چې موکل یا وکیل خپل اهلیت په مړینه او یا دائمي لیونتوب سره د لاسه ورکړي.

۵. کله چې هغه عین له منځه ولاړ شي چې د هغې د تصرفاتو لپاره وکیل نیول شوی وي.

۶. د موکل له لاسه د موکل فیه وتل[1].

فعالیت: وکالت د کفالت سره څه توپیر لري؟ په ډلیز اویا انفرادي توګه دغه موضوع روښانه کړئ.

د وکالت اړوند مسائل:

۱. داسې وکالت هم شته چې هیڅ حقوق نلري، لکه په چا پسې د تګ راتګ وکالت، پرته له ملازمت څخه هیڅ نلري.

۲. ځینې وکالتونه داسې دي چې حقوق یې وکیل ته راجع کیږي او بیا د نورو حقوق موکل ته راجع کیږي، بناء:

الف: هر هغه عقد چې موکل ته یې د نسبت اړتیا نه وي، ځان ته یې نسبت کول صحیح کیږي، بناء حقوق یې عاقد ته راجع کیږي لکه د پلورلو عقد پس همدا وکیل به هغه چا ته چې ورباندې یې شی پلورلی مبیعه سپاري او پیسې به ترلاسه کوي.

ب: که چیرې عقد داسې وي چې هغه د موکل نسبت ته اړتیا لري، د دې حقوق موکل ته راجع کیږي لکه نکاح.

ج: همدا راز که چیرې داسې عقود وي چې د هغې تمام په قبض او ترلاسه کولو سره راځي لکه بخشش، قرض او داسې نور. د دې نسبت به هم موکل ته کوي او حقوق یې هم همده ته راجع کیږي.

د اخیستلو د وکالت ډولونه: دا وکالت په دوه ډوله دی:

۱ – عام: هغه داسې چې موکل وکیل ته ووایي، څه چې دې خوښ وي ما ته یې اخله یا څه چې ګورې ما ته یې اخله.

۲ – خاص: داسې چې موکل خپل وکیل ته ووایي: ما ته جامې یا کور او یا غاړکۍ واخله.

---

[1] – الدر المختار: ج ۷ ص ۳۹۳، المبسوط ۵۰/۱۹، بدائع الصنائع: ۳۸/۶، تکملة فتح القدیر ۱۲۶/۶.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

۱. ایا یوکس کولای شي څو تنه وکیلان ونیسي؟ بیان یې کړئ.

۲. په اجوره سره دوکالت یو مثال وواياست.

۳. کله وکالت پای مومي ؟ دری موارد یي وواياست.

لاندې عبارات بشپړ کړئ:

۱. پرته له اجورې وکالت .... دی، مگر یو دعاقدینوکولای شـــي چـــې عقد............... کړي.

د وکیل د گوښه کولو دوه شرطونه دي:

۲. ....

۳. ....

کورنۍ دنده:

د درس مهم مطالب په خپل عبارت په پنځو کرښو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

مضاربت

د مالونو د شرکت څخه یو ډول شرکت د مضاربت شرکت دی، هغه داسې چې پانګه د یو چا او کار وربانديې بل څوک کوي، دا شرکت د اجارې سره ورته والی لري، ځکه چې کار ګر په مال کې د هومره ګټې مستحق دی چې څومره کار یې په مال کړی وي.

د مضاربت تعریف:

مضاربت په لغت کې د ضرب یا سفر په معنا دی، ځکه چې کارګر سفر ته اړتیا لري.

او د فقهاوو په اصطلاح کې: هغه عقد دی چې مالک مال د تجارت لپاره بل چا ته پداسې ډول ورکړي چې ګټه به دواړه د ټاکلي شرط سره سم ویشي. یا په بل عبارت دا هغه شرکت دی چې مال د یو چا او تجارت وربانديې بل څوک کوي[1] مضاربت ته قراض هم ویل کیږي.

د مضاربت روا والی: مضاربت په قران کریم، احادیثو او اجماع بانديې ثابت دی.

قران کریم: الله جل جلاله فرمایي: «وَآخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ» (د المزمل سورت، ۲۰ آیت)

ژباړه: (... او نور په ځمکه کې ګرځي د الله جل جلاله د فضل (حلال رزق) لټونه کوي.

مضارب هم په ځمکه کې د الله جل جلاله د فضل لټونه کوي.

حدیث: د عبدالله ابن عباس رضی الله عنهما څخه روایت دی چې: ((حضرت عباس رضی الله عنه به چې کله د مضاربت لپاره چا ته مال ورکاوه، په مضارب بانديې به یې دا شرط ایښودل چې زما مال سره به په بحر کې نه ځې، نه به خوړونو ته کوزیږې او نه به وربانديې ژوندی مال اخلې، که چیرې دې دا کارونه وکړل تاوان به یې ته ګالې، کله چې دا شرطونه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته ورسیدل، اجازه یې ورکړه[2].

اجماع: د صحابه کرامو رضوان الله علیهم اجمعینو د ټولګې څخه په روایت کې راځي چې دوی د یتیم مال په مضاربت ورکړی او لدې څخه هیڅ چا انکار ندی کړی[3]، بناء دا اجماع شمیرل کیږي.

---

[1] - وګوره: المبسوط ۲۲/۱۸.

[2] - د دې تخریج طبراني په الاوسط کې کړی.

[3] - وګوره: نصب الرایة ۴/۱۱۳.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مضاربت د روا والي حکمت:

خلکو ته د مال ځخه د ګټې اخیستلو لار برابرول، یو بل سره پداسې شکل مرسته کول چــې د یو بل له تجربو ځخه په ګټه اخیستلو ښه ګټه ترلاسه او غوره نتیجې ته رسېدل د مــضاربت د روا والی حکمت ګڼل کېږي.

د مضاربت رکن:

د مضاربت رکن ایجاب او قبول دی، په هغو الفاظو باندې چې په مضاربت دلالت کوي.

د مضاربت ډولونه:

مضاربت په دوه ډوله دی، مطلق مضاربت او مقید مضاربت.

۱–مطلق مضاربت:

مطلق مضاربت هغه دی چې ځوک بل چا ته خپل مال د مضاربت په نوم ورکړي او کار، د کار ځای، صفت او هغه کس چې ورسره معامله کوي تعین نه کړي.

۲– مقید مضاربت:

هغه مضاربت دی چې یو ځوک چا ته ټاکلې اندازه روپۍ د معین ښار، معین مال، معین وخــت او یا یو خاص شخص سره د معاملې کولو لپاره ورکړي، یعنې دا روپۍ پدې شرط درکوم چــې اخیستل او خرڅول به د فلاني سره کوې.(۱)

د مضاربت حکم:

مضاربت یو غیر لازم عقد دی، برابره ده چې د کار د پیل ځخه مخکې وي او که وروسته، بناء هر یو له عاقدینو ځخه یې له منځه وړلای شي، همدارنګه په میراث هم نه وړل کیږي.

د مضاربت شرطونه:

د مضاربت د صحت لپاره ځینې شرطونه په عاقدینو، راس المال (پانګه) او ګټه کې بیــل بیــل شرط شوي دي.

د عاقدینو شرطونه:

عاقدین د مال له خاوند او مضارب ځخه عبارت دي. د دوی شرطونه کــټ مــټ د وکیــل شرطونه دي، چې مونږ په وکالت کې ذکر کړل.

---

(۱)– بدائع الصنائع ۶/۷۸.

د پانګې شرطونه:

دمضاربت د راس المال (پانګې) شرطونه دا دي:

۱. د مضاربت پانګه باید د چلیدونکو پیسو څخه وي.
۲. د مضاربت د پانګې اندازه باید معلومه وي.
۳. د مضاربت پانګه به معینه او موجوده وي، پور به نه وي.
۴. د مضاربت پانګه به کاریګر (مضارب) ته سپارل کیږي.

د ګټې شرطونه:

د ګټې شرطونه په لاندې ډول دي:

۱. د ګټې اندازه به څرګنده وي.
۲. ګټه به تیته او پراګنده وي، یعنې په نیمایي، دریمه یا څلورمه به دواړه سره متفق شوي وي.

فعالیت: ځوتنه زده کوونکي دې دمضاربت مختلف شکلونه تمثیل کړي

ارزونه:

لاندې شیان تعریف کړئ:

۱. مضاربت لغتاً او اصطلاحاً تعریف کړئ.
۲. مطلق او مقید مضاربت تعریف کړئ.
۳. د مضاربت حکم څه دی؟
۴. د راس مال شرطونه په مضاربت کې بیان کړئ.
۵. په مضاربت کې د ګټې شرطونه وواياست.

کورنۍ دنده :

د مطلق او مقید مضاربت صورتونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مضاربت ۲

په تیر درس کې مو مضاربت د ارکانو او شرایطو سره وپیژانده، په دې درس کې د مضاربت احکام او هغه شیان چې مضاربت وربانديې پای مومي وړاندې کوو.

هر کله چې مضاربت د یو شرط د خلل له امله فاسد شو مضارب دمناسبې مزدورۍ مستحق ګڼل کیږي او په ګټه کې نشي شریکیدای، نو که چیرې یو څوک چا ته ووايي: زما جال د ښکار لپاره واخله، څه چې دې ښکار کړل د مضاربت په توګه زما او ستا تر منځ شریک دي، په دې صورت کې د مضارب لپاره د مضاربت په اساس هیڅ نشته، ځکه دا صحیح مضاربت ندی او نه وربانديې د صحیح مضاربت احکام پلي کیږي، بلکه دې سړي ته به مناسبه مزدوري ورکول کیږي، برابره ده چې نوموړي مضاربت ګټه کړې وي او که نه، ځکه چې فاسد مضاربت د فاسدې اجارې غوندې دی.

د صحیح مضاربت احکام:

۱. مضارب (کاریګر) چې کومه پانګه په لاس کې لري ورسره امانت ده او دی په خپله امین ګڼل کیږي، ځکه چې ده دا مال د خپل مالک په اجازه قبض کړی دی.
۲. مضارب په اخیستنې او پلورنې کې وکیل ګڼل کیږي، ځکه ده د بل چا په مال کې په اجازې سره تصرف کوي او د وکیل معنا همدا ده.
۳. مضارب په مضاربت کې د خپلې برخې د ګټې په اندازه شریک شمیرل کیږي، ځکه دی د مال د ځینې برخې مالک وګرځید د هغه کار په اساس چې ده ترسره کړی دی.
۴. کله چې په یو سبب د اسبابو سره مضاربت فاسد شو، اجاره ګرځي او مضارب د مال د خاوند مزدور دی، نو مناسبه اجوره به ورکول کیږي.
۵. که چیرې مضارب دعقد تاکلو شرطونه څخه مخالفت وکړي، غاصب شمیرل کیږي، ځکه ده د بل چا په ملکیت تیری کړی دی.
٦. د مضاربت تاوان د مال په خاوند دی، په هغه صورت کې چې ګټه شتون ونلري، خو که چیرې د ګټې څخه وروسته تاوان رامنځ ته شوی وي دا تاوان به د ګټې څخه ورکول کیږي[1].

---

[1] – مختصر الطحاوي ۱۲۴.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: زده کوونکي دې د فاسد مضاربت مثالونو په هکله په خپلو منځوکې مباحثه وکړي.

د مضاربت پای: مضاربت په لاندې شیانو سره پای مومي:

۱. په فسخه او له منځه وړلو باندې مضاربت پای مومي.

۲. کله چې مضارب د تصرفاتو څخه گوښه شي مضاربت پای ته رسیږي.

۳. کله چې یو د عاقدینو څخه د مال خاوند یا مضارب مړ شي.

۴. کله چې یو د عاقدینو څخه لیونی شي.

۵. کله چې د مضاربت پانگه د مضارب په لاس کې له منځه ولاړه شي.

د مضاربت په هکله مسئلې:

۱. کله چې د مضارب لپاره پرته له تجارتي مال څخه گټه وټاکل شي مضاربت جواز نلري.

۲. مضارب دا واک لري چې دمضاربت مال بل چا ته د دې لپاره ورکړي تر څو د بل ښار څخه ورته سامان راوړي، پداسې حال کې چې اجوره یې ورسره نه وي منلې.

۳. مضارب دا واک نلري چې د مضاربت مال بل چا ته د مضاربت لپاره ورکړي او د چا سره شریک شي، او نه یې د خپل او بل مال سره گډولای شي، مگر که چیرې د مال خاوند ورته داسې ویلي وي چې کارونه پخپله خوښه کوه، بیا خپلواک دی.

۴. مضارب به خپل واجبي مصارف د مضاربت له مال څخه کوي، دوا او د علاج مصارف هم په واجبي نفقاتو کې شمیرل کیږي، ځکه د بدن اصلاح یې پدې باندې راځي او پرته له جوړ صحته هیڅ تجارت نشي کولای.

۵. که چیرې مضاربت گټه کړې وي مصارف به د همدې څخه کیږي او که چیرې یې گټه نه وي کړې بیا به د پانگې څخه حسابیږي، ځکه چې مصارف د مال څخه له منځه تللې برخه ده.

٦. که چیرې د مضارب او د مال خاوند تر منځ د مال د بیرته ورکړې په هکله اختلاف رامنځ ته شو، د مال د خاوند خبره د باور وړ ده.

۷. مضارب ته به تر هغه پورې گټه نه ورکول کیږي تر څو چې مال په پیسو بدل او د مال خاوند ته یې نقدې تسلیم کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

الف: لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. په کومو حالاتو کې اجر مثل دمال په خاوند باندې لازمیږي.

۲. د مضاربت اړوند ځینې احکام ووایاست.

۳. د مضاربت عقد څه وخت له منځه ځي؟ په لنډ ډول یې بیان کړئ؟

۴. ایا مضارب کولای شي مضاربت مال بل چاته په مضاربت ورکړي؟

۵. مضاربت کوونکې دمضاربت اړوند مصارف له کوم ځای څخه پوره کوي؟ موضوع روښانه کړئ.

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱. هغه مهم حالات چې مضارب ورباندې د مناسبې مزدورۍ مستحق ګرځي عبارت دي له ....

۲. ستاسې په مقرر کتاب کې د صحیح مضاربت احکام عبارت دي له ....

۳. مضاربت پدې .... شیانو پای مومي.

کورنۍ دنده:

د لوست مهم مطالب په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

هبه

هبه هديې او صدقې ته شامله ده، ځکه چې معناوې يې سره نږدې دي، که چيرې څوک څه شی کوم اړ سړي ته د الله جل جلاله د رضا په خاطر ورکړي، دا صدقه ده، خو که چيرې يې چاته د دوستۍ له کبله ورکړي، بيا هديه، او که دا يوه معنا هم پکې موجوده نه وي بيا هبه ده.

د هبې معنا:

هبه په لغت کې ورکړې او تبرع ته وايي.[1]

او د فقهاءو په اصطلاح کې هر هغه عقد او تړون چې په ژوندانه کې پخپله خوښه پرته له کوم عوض څخه بل ته ملکيت ثابتوي هبه بلل کيږي.[2]

د هبې د روا والي دليل:

هبه په قران کريم، احاديثو او اجماع باندې رواشوې ده.

١. **قران کريم**: الله جل جلاله فرمايي: «فَإِنْ طِبْنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَرِيئًا» (سورة النساء، ۴ آيت) ژباړه : که چيرې تاسې ته خپلو ښځو د مهر څه برخه دروبښله نو په خوښۍ سره يې وخورئ.

٢. **سنت**: نبي اکرم صلی الله عليه وسلم فرمايي: «لَا تَحْقِرَنَّ إِحْدَاكُنَّ أَنْ تُهْدِيَ لِجَارَتِهَا وَلَوْ كُرَاعَ شَاةٍ مُحْرَقًا».[3] ترجمه: که يوه ښځه خپلې ګاونډۍ ته په هديه کې د پسه يو ښنګری (سوم) ورکوي هغه دې هم سپک نه ګڼي.

٣. **اجماع**: د هبې د ټولو ډولونو په استحباب اجماع شوې ده.

د هبې رکن: ايجاب او قبول د قبض سره د هبې رکن دی.[4]

١– لسان العرب ٨٠٣/١.
٢– فتح القدير ١١٣/٧.
٣– مؤطا امام مالک (رح).
۴– المبسوط ٧٥/١٢.

فعالیت: یوشمیر زده کوونکي دې دهبې څو صورتونه تمثیل کړي.

د هبې شرطونه: هبه ځانګړي شرطونه لري چې په لاندې ډول بیانیږي:

۱. هبه کوونکی باید د هبې (بخشش) ورکولواهلیت ولري یعني عاقل او بالغ وي.
۲. موهوب (ببنل شوی شی) باید د هبې په وخت کې موجود وي.
۳. موهوب باید ارزښتناک مال وي، نو د تبنتیدلي اوښ هبه صحیح نده.
۴. موهوب باید مملوک مال وي، نو د مباحاتو ببنل صحیح ندي.
۵. موهوب باید دهبه کوونکي ملکیت وي، د بل چا د مال هبه کول صحیح نه دی.
٦. موهوب مال باید جلا شوی او په امان کې وي، د تیت او خور شي هبه کول صحیح ندي.
۷. د موهوب مال قبض باید د واهب په اجازه ترسره شوی وي.
۸.

د قبض ډولونه:

د هبې قبض په دوه ډوله راتلای شي، چې یو ته اصالتاً او بل ته نیابتاً قبض ویل کیږي.

۱- **اصالتاً قبض:** هغه قبض دی چې یو سړی پخپله د ځان لپاره شی قبض کړي، د جواز شرط یې یواځې عقل دی، بلوغ ورته شرط ندی، نو د لیوني قبض صحیح ندی.
۲- **نیابتاً قبض:** هغه قبض دی چې د ماشوم پر ځای دهغه ولي ترلاسه کړي، د جواز شرط یې د ولایت موجودیت او سرپرستي ده.[1]

د هبې حکم:

د ملکیت ثبوت دی د هغه چا لپاره چې هبه ورته شوی وي ، پداسې توګه سره چې رجوع او فسخه پکې راتلای شي، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي: ((واهب بیرته خپل ببنلی مال په هغه صورت کې غوښتلای شي چې عوض یې نه وي اخیستی.))[2]

---

[1]- بدائع الصنائع: ج ۵ ص ۱۲٦.
[2]- نصب الرایه ۱۲۵/۴.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

الف: لاندې پوښتنې ځواب کړئ:

۱. هبه په لغت او اصطلاح کې څه ته وايي؟
۲. دهبې شرطونه بيان کړئ.
۳. قبض په څو لارو سرته رسيږي؟ واضح يې کړئ.
۴. د هبې حکم ووایاست.

ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱. هبه ورکوونکې بايد د .... د............ اهليت ولري.
۲. رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي: ((واهب خپل ببنلې مال بيرته غوښتلاى شي تر څو چې .... نه وي اخيستى.))[1]

کورنۍ دنده:

دلوست مهم مطالب په خپلو کتابچو کې وليکئ.

[1]– نصب الرايه ۴/۱۲۵.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هبه ۲

په تیر درس کې مو د هبې تعریف، شرایط او ارکان وپیژندل، اوس پدې هکله نوره ځیړنه چې په هبه باندې د رجوع موانع او خپلو اولادونو ته ورکړه او داسې نور بیانوو.

لومړی: په هبه باندې د رجوع موانع:

احمد محمود ته غوا وبښله وروسته له څه مودې بیرته پښیمانه شو غواړي چې بیرته خپله غوا د محمود څخه واخلي، ایا دا کار ورته روا دی او که نه؟

دا کار په خپل ذات کې روا دی خو دا یو کمزوی عمل دی چې د انسان د شان سره مناسب نه دی، خو په ځینو صورتونو کې د موانعو له امله رجوع وربانديې روا نده.

پر هبه باندې د رجوع موانع:

۱. کله چې د هبې مالي عوض ورکړل شي:

یعنې واهب ته د هبې مالي بدله ورکړي، او واهب دا عوض قبض کړي، بیا خپل بښل شوی شی نشي غوښتلای.

۲. کله چې خپلوانو ته شی وبښل شي:

که چیرې یو څوک خپلو داسې خپلوانو ته چې د ده د محارمو څخه وي مال بخشش کړي، بیرته یې ورڅخه نشي غوښتلای، ځکه چې خپلوي معنوي عوض دی.

۳. کله چې بښل شوي شي کې زیاتوالی وشي:

۴. یعنې بښل شوې غوا بچی وزیږوي او یا تویه وي وګنډل شي بیا یې غوښتل روا ندي.

۵. کله چې موهوب له ملکیت څخه ووځي:

یعنې یا یې خرڅ کړي او یا یې بل چا ته بښلی وي رجوع وربانديې نشي کولای.

٦. کله چې یو د عاقدینو څخه خپل ژوند له لاسه ورکړي.

۷. کله چې بښل شوی شی له منځه ولاړ شي.

۸. کله چې ښځه خپل خاوند او یا خاوند خپلې ښځې ته شی بخشش کړي، بیا یې هم نشي غوښتلای.

دويم: اولاد ته ورکړه:

خپل اولاد ته په ورکړه کې برابري او مساوات مستحب دي، او په روغتيا حالت کې يو پر بل غوره کول مکروه دي.

له مستحب مساوات څخه مراد کوم ډول مساوات دی؟ پدې هکله فقهاء په دوو ډلو ويـــشل شوي دي:

۱- د امام ابو يوسف رحمه الله تعالى نظر:

د پلار لپاره دا مستحب ده چې په ورکړه کې د نارينه او ښځينه اولاد تر منځ مساوات مراعات کړي، د ده دليل د نبي اکرم صلى الله عليه وسلم دا حديث دی چې فرمايي: ((تاسې په ورکړه کې د بچو تر منځ برابروالی مراعت کړئ، که زه چيرې غني وای ما به ښځينه اولاد ته د نارينه و څخه ډير څه ورکړي وای.))[1]

۲- د امام محمد رحمه الله تعالى نظر:

امام محمد رحمه الله تعالى وايي: پلار ته پکار ده چې د اولادونو تر منځ په ژوند کې هغه ويش وکړي کوم چې الله تعالى په ميراث کې کړی، يعني په ژوند کې دې هم نارينه اولاد ته د ښځينه اولاد په پرتله دوه چنده ورکوي، ځکه دا ويش الله جل جلاله کړی دی.

فعاليت: څو تنه زده کوونکي دې په ډلېز او يا انفرادي توګه دهبې د يو يو شرط حکمت په اړه خپلو ملګرو ته معلومات ورکړي.

دريم: په ورکړه کې مساوات او برابروالی:

په ورکړه کې د اولادونو تر منځ د برابري او مساوات خيال ساتل واجب ندی بلکه يـــو مـــستحب عمل دی، نو که چيرې يو څوک ځنو اولادونو ته په نورو باندې زياتوالی کوي صحيح دی سره لـــه کراهيته، خو هغه احاديث چې په برابروالي باندې امر کوي، په استحباب محمول دي.

څلورم: مور او پلار ته ورکړه:

مور او پلار ته په ورکړه کې د مساوات او برابرۍ خيال ساتل سنت دي مګر ځنې وختونـــه د مور غوره والی په پلار باندې په زياته ورکړه او عزت کولو سره جواز لري، نظر په هغه احاديثو چې پدې هکله راغلي دي.

---

[1]- قال عليه السلام: ((سووا بين اولادكم في العطية ولو كنت مؤثراً لاثرت النساء على الرجال)) مجمع الزوائد ۳/۱۵۳.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم: ورونو او خویندو ته ورکړه:

په هبو او بخششونو کې د ورونو او خویندو تر منځ تعادل ساتل مستحب دي، په هغه صورت کې چې اړتیاو کې سره برابر وي، خو د مشر خاص کول په څه زیات شي جواز لري، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايي: ((مشر ورو د پلار ځای لري)).[1]

د هبې په هکله مسئلې:

١. که چیرې یو څوک چا ته داسې غوا چې ګیلده کې بچی ولري، پرته له بچي هبه کړي روا نده، ځکه دا داسې هبه ده چې په بل شي سره مشغوله او بنده ده.

٢. که چیرې څوک چا ته داسې شی چې ویشل شوی او بیل شوی وي وبښي، حال داچې د قبض او ترلاسه کولو اجازه ورنکړي، مګر که د واهب په وړاندې قبض او ترلاسه شي روا دي.

٣. په هبه باندې رجوع صحیح نده، مګر په خوښه یا د قاضي په پریکړه صحیح ده، ځکه چې وروسته د تامیدو څخه رجوع فسخه ګڼل کیږي.

ارزونه:

أ. لاندې پوښتنې ځواب کړئ:

١. دهبې د بیرته غوښتنې موانع بیان کړئ.

٢. په کومو حالاتوکې مور اوپلارته د اولاد ترمنځ توپیر کول روا دي؟

٣. ایا ځوی کولای شي چې د مور اوپلار اویا له خپلوان څخه هغه تحفه چې ورکړې وه بیرته واخلي؟

ب لاندې عبارات بشپړ کړئ:

١. که چیرې څوک چا ته غوا پرته له هغه بچي چې ګیلده کې یې دې هبه کړي...................

٢. د هبې بیرته د اخیستلو غوښتنه صحیح نده، مګر په .... اویا د ....په پریکړه صحیح ده.

کورنۍ دنده:

د لوست مهم مطالب په خپلو کتابچو کې ولیکئ ، او خپلې کورنۍ ته دغه لوست ولولئ.

---

[1] – بیهقي او طبراني روایت کړی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته لسم لوست

وديعت (امانت)

احمد زيد ته وايي: دا راديو واخله ما ته يې وساته او يا دا له تا سره امانت شوه. دې عمل تـــه وديعت وايي.

د وديعې معنا:

وديعه د (و،د،ع) له تورو څخه اخېستل شوې چې په لغت کې ترک او پرېښودلو ته وايي، يعنې د بل سره د ساتنې پخاطر د شي ايښودلو ته وديعه وايي.

او د فقهاوو په اصطلاح کې:

صريحاً او يا دلالتاً په خپل مال باندې د بل چا مسلطول دحفظ او ساتنې لپـــاره وديعـــه بلـــل کيږي.[1]

اصطلاحات:

مُودِع: د دال به زير امانت ورکوونکي ته وايي

مُودَع: د دال په زور باندې امانت اخستونکي ته وايي.

د امانت د روا والي دليل:

ايداع يا امانت ايښودل په قران کريم او احاديثو باندې روا شوى دى.

لومړى قران کريم: الله جل جلاله فرمايي: «إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَى أَهْلِهَا» (النساء، ٨) الله جل جلاله تاسې ته امر کوي چې امانتونه هغه چا ته وسپارئ چې څوک يې اهليت لري.

دويم حديث:

نبي اکرم صلی الله عليه وسلم فرمايي: «أَدِّ الأَمَانَةَ إِلَى مَنِ ائْتَمَنَكَ وَلاَ تَخُنْ مَنْ خَانَكَ»[2] ژباړه: چا چې امين گڼلى يې هغه ته خپل امانت وسپاره، او هغه چا سره خيانت مه کوه چې له تا سره يې خيانت کړى دى.

د امانت يا وديعت رکن:

د وديعت رکن ايجاب او قبول دى.

د وديعت په عاقدينو کې يواځې عقل شرط او بلوغ ته اړتيا نه ليدل کيږي.

---

[1]- حاشيه ابن عابدين ۵۱۵/۴.

[2]- ابو داود او ترمذي روايت کړى دى.

فعالیت: یو شمېر زده کوونکي دې د ودیعت صورت په ټولګي کې تمثیل کړي.

د امانت حکم: په لازمي او حتمي ډول مالک ته د شي ساتل د امانت حکم دی.

د امانت د ساتلو لیارې:

هغه ځوک چې امانت ورسره ایښودل شوی دی د امانت په ساتلو داسې مکلف دی لکه څنګه چې خپل مال ساتي او په هغه چا به یې ساتي چې د ده په عیال کې شامل وي او پده یې نفقه لازمه وي لکه د ده ښځه، زوی او مزدور یې.

ایا ودیعه تاوان لري او که څنګه؟

له چا څخه د ساتنې لپاره د امانت اخیستل د ثواب کار دی، خو د دې مال ساتنه به د خپل مال په څېر کوي او د ده د تقصیر څخه پرته د مال د تلف په صورت کې په ده باندې تاوان نه لازمېږي، ځکه نبي اکرم صلی الله علیه وسلم فرمايي: «په هغه چا باندې چې امانت ورسره ایښودل شوی تاوان نشته مګر په هغه صورت کې چې خیانت یې کړی وي بیا به تاوان ورکوي»[1]

فعالیت: څو تنه زده کوونکي دې په انفرادي توګه د ودیعت دهر شرط دحکمت په هکله خپلو ملګروته معلومات ورکړي.

د امانت د تاوانیدو حالات:

په لاندې حالاتو کې د امانت تاوان ورکول لازمېږي:

۱. هغه ځوک چې امانت ورسره ایښودل شوی د امانت ساتل پرېږدي.
۲. کله چې مؤتمن امانت د هغه چا سره کېږدي چې هغه د ده په عیال کې نه وي، او یا یې هغه چا ته ورکړي چې دی ورباندې خپل مال عادتاً نه ساتي.
۳. کله چې د امانت مال هغه ځوک استعمال کړي چې ورسره ایښودل شوی، یعنې امانت استعمال کړي او ګټه ترېنه واخلي.
۴. کله چې د امانت څخه منکر شي.
۵. کله چې امانت د خپل مال سره ګډ کړي.
۶. کله چې مُودَع د مُودِع د ساتنې له شرایطو څخه مخالفت وکړي، یعنې د هغه د ټاکلو شرایطو لاندې یې ونه ساتي.

---

[1]– بیهقي او دار قطني روایت کړی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

امانت په لاندې حالاتو کې پای مومي:

۱. کله چې امانت مال بیرته خپل خاوند ته ورکړي.

۲. کله چې یو د عاقدینو څخه خپل ژوند یا اهلیت له لاسه ورکړي.

۳. کله چې د امانت مال مالک بل څوک وګرځي، یعنې ملکیت یې انتقال ومومي.

د امانت اړوند مسائل:

۱. کله چې د امانت ساتونکي او امانت ورکوونکي تر منځ اختلاف څرګند شي، امانت ساتونکی وایي: ستا امانت ما سره له منځه ولاړ او یا ما درکړ، حال داچې امانت ورکوونکی وایي: نه داسې نده، نو د هغه چا خبره د باور وړ ده چې امانت ورسره ایښودل شوی دی، ځکه چې په ساتنه باندې امین ګڼل شوی دی.

۲. که چیرې دوه تنه د یو سړي سره څه شی امانت کیږدي او دواړه ولاړ شي، وروسته یو راشي او خپله برخه وغواړي، ده ته به تر هغه چې بل ملګری یې نه وي حاضر شوی خپله حصه نه ورکول کیږي.۱

ارزونه:

أ. لاندې شیان بیان کړئ:

۱− ودیعه یا امانت لغتاً او صطلاحاً تعریف کړئ.

۲− امانت باید څرنګه وساتل شي؟

۳− د امانت ساتوونکی په کومو حالاتو کې ضامن ګڼل کیږي؟

۴− په کومو حالاتو کې امانت پای مومي؟

۵− که چېرې د امانت خاوند اوهغه ساتوونکي ترمنځ اختلاف پیدا شي، نو کوم یو خبره د اعتبار وړده؟ واضح یې کړئ.

ب− لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱ . مودِّع ته .... هم ویل کیږي، اوهمدارنګه مودَّع ته.................. ویل کیږي.

۲ . دامانت ساتوونکی ضامن نه وي ، په هغه حالت کې چې...................................... .

کورنۍ دنده:

د خلکو دامانتونو کیښودل او د هغودساتلود ګټو تر عنوان لاندې په پنځو کرښو کې یوه مقاله ولیکئ.

۱− المبسوط: ۱۲۳/۱۱.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

مدينې منورې ته د نبي کريم صلی الله عليه وسلم هجرت

له هجرت څخه مخکې:

کله چې د مدينې منورې مشرانو له نبي کريم صلی الله عليه وسلم سره د عقبې دويم بيعت وکړ او قريش لدې بيعت څخه خبر شول نو د مکې د مشرکينو ضرر رسول لاپسې زيات شول، ځکه دوی پوهېدل چې له مسلمانانو سره د مدينې منورې د اوس او خزرج قبيلو مرسته د مسلمانانو د قوت لامل ګرځي.

پدې وخت کې مسلمانان نبي کريم (ص) ته راغلل او له هغه څخه يې مدينې منورې ته د تللو اجازه وغوښتله، نبي کريم (ص) مدينې منورې ته د هجرت اجازه ورکړه او مسلمانانو مدينې منورې ته په پټه توګه هجرت پيل کړ.

د هجرت په اړه د ابوبکر صديق (رض) غوښتنه:

ابو بکر صديق (رض) هم نبي کريم (ص) ته تشريف يوړ او مدينې منورې ته يې د هجرت اجازه ورڅخه وغوښته خو نبي کريم (ص) ورته وويل: يو څه وخته دې انتظار وباسي امکان شته چې الله تعالی ورته ملګری پيدا کړي.

د دې خبرې په اورېدو سره ابوبکر صديق (رض) ډېر خوښ شو او د سفر لپاره په تيارۍ نيولو بوخت شو، دوه قوي اوښان يې تيار کړل.

د مکې د مشرکينو د مشرانو دسيسه:

د قريشو مشرانو دا خبره حس کړه چې نبي کريم (ص) مدينې منورې ته هجرت کوي، او کله چې نبي کريم (ص) مدينې منورې ته هجرت وکړي نو شوني ده چې مسلمانان به د عزت او قدرت خاوندان شي، چې دا به د دوی لپاره لوی خطر وي، لدې امله دوی په دار الندوة کې را ټول شول، چې پدې وخت کې ابليس هم د نجد د خلکو په جامه کې دې مجلس ته ورغی، او جلسه پيل شوه.

يوه وويل: پرېږدئ چې محمد له مکې څخه بهر شي او مونږ يې له شر څخه په آرام شو.

ابليس وويل: دا خبره سمه نده، ځکه هغه کولای شي چې په خپل ځان خلک را ټول کړي او په راتلونکي کې د ستاسو لپاره ډېرې ستونزې پيدا کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بل وويل: هغه بندي کوو تر هغه چې مړ شي.

ابليس وويل: دا هم سمه خبره نده، ځکه چې ملګري يې خبرېږي او هغه لـه مـوږ څخـه خلاصوي.

ابو جهل وويل: له هرې قبيلې څخه يو تکړه ځوان ټاکو او هر يوه ته تېره توره ورکوو، تر څو ټول په يو ځای په محمد باندې حمله وکړي او هغه په يو وژونکي ګوزار سره ووژني، چې پدې صورت کې به د محمد قبيله (عبدمناف) و نشي کولای له ټولو عربو سره جنګ وکړي، نو په پای کې به اړ شي چې د ديت اخيستلو ته غاړه کېږدي.

ابليس وويل: همدا معقوله خبره ده.

پدې ترتيب ټول له ابليس او ابو جهل سره پدې نظر کې سره شريک شول او ټول اتفاق ته ورسېدل.

لدې توطئې څخه د نبي کريم (ص) خبرېدل: پدې وخت کې جبرئيل امين نبي کريم (ص) ته راغی او ورته وېې وويل چې: د هجرت تياري ونيسه او نن شپه په خپله بستره کې مه ويده کېږه، هماغه وو چې نبي کريم (ص) د هجرت تياری ونيو.

حضرت علي (رض) ته دنده سپارل: څرنګه چې له نبي کريم (ص) سره د مکې د خلکو ډېر امانتونه موجود وو او هغه صلی الله عليه وسلم نه غوښتل چې دا امانتونه ضائع شي. او همدارنګه د دې لپاره چې ابو جهل او ملګري يې دا ګومان وکړي چې نبي کريم (ص) تر اوسه پورې په خپل کور کې دی، نو حضرت علي (رض) ته يې وظيفه وسپارله چې د ده په کور کې پاتې شي، څو خلکو ته يې خپل امانتونه وسپاري او د قريشو توطئه جوړوونکي مصروف وساتي، او ورته يې لارښوونه وکړه چې هوښيار او خپل حال ته متوجه واوسي، همدارنګه دا اطمنان يې هم ورکړ چې کفار ده ته هېڅ ضرر نشي رسولای، ځکه نبي کريم (ص) خبر درلود چې قريشو يوازې د هغه صلی الله عليه وسلم د قتل دسيسه جوړه کړې ده او د نورو د قتل او ضرر له پاره هېڅ تصميم نه لري.

له خپل کور څخه د نبي کريم (ص) وتل: نبي کريم (ص) د بعثت په څوارلسم کال د صفرې د مياشتې په اووه ويشتمه نېټه له خپل کور څخه ووت، په خپل لاس کې يې يو موټی خاورې واخيستې، هغه يې د مشرکانو په سرونو و شيندلې، او د کفارو د صفونو له منځه پداسې حال کې تېر شو چې د يس سورت يې تلاوت کاوه. څه وخت وروسته دوی متوجه شول چې د هغوی د هر يوه په سر خاورې پرتې دي، يوه وويل: محمد له کور څخه وتلی دی.

کفار وارخطا شول، کله چې دوی کور ته ننوتل نو ویې لیدل چې نبي کریم (ص) په خپله بستره کې نشته، او پر ځای یې حضرت علي (رض) پیدا کړ.

د ثور غار ته ورتګ: مشرکینو د نبي کریم (ص) د پیدا کولو په منظور هر لوري ته کوښښونه پیل کړل، خو نبي کریم (ص) پدې توانېدلی و چې د ابوبکر صدیق (رض) په ملګرتیا سره د ثور غره ته (چې د مکې مکرمې په جنوب ختیځ خوا کې موقعیت لري) ولاړ شي، او هلته په یوه غار کې پناه واخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ثور په غار کې د نبي کریم (ص) پاتې کېدل:

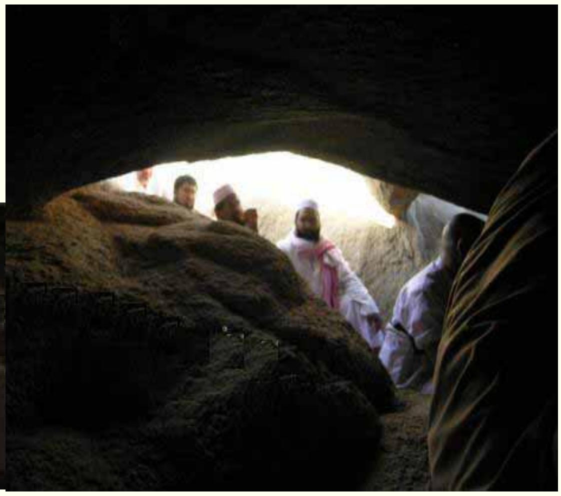

نبي کریم (ص) له ابوبکر صدیق (رض) سره د ثور په غار کې درې ورځې پاتې شو، او پدې دریو ورځو کې هره شپه د ابوبکر صدیق (رض) د زوی عبدالله په واسطه د مکې د خلکو له احوال څخه خبرېدل، او عامر بن فهیره به (چې د ابوبکر صدیق (رض) غلام و) هره ورځ خپل پسونه د څرولو له پاره دې ځای ته راوستل، او کله به چې دوی دواړو د هغو له شیدو څخه استفاده وکړه نو د شپې په تیاره کې به بېرته مکې ته را ستنېده.

نبي کریم (ص) دا درک کړې وه چې د مکې مشرکین به له ټولو څخه مخکې د مدینې منورې لاره (چې د مکې مکرمې شمال لور ته موقعیت لري) ډېره وڅاري او تر خپل نظر لاندې به يې ونیسي، نو لدې امله یې د مکې مکرمې جنوب لوری چې په تمامه معنی معکوس او بې ګومانه وه غوره کړه. له دریو ورځو وروسته د عبدالله بن اریقط په ملګرتیا د مدینې منورې په لوري وخوځېدل او له آتو شپو ورځو تېرولو ورسته مدینې منورې ته ورسېدل.

د جایزې او انعام ټاکل: قریش چې د خپلې دسیسې د ناکامېدلو له امله پرېشانه شوي وو، د اضطراري کېناستلو په پای کې یې تصمیم ونیوه چې د هغوی د نیولو له پاره له هرې ممکنې وسیلې څخه کار واخلي، نو لدې امله یې سره لدې چې د مکې مکرمې څخه د وتلو ټولې لارې یې تړلې وې، داسې اعلان وکړ: هر هغه چا چې دوی دواړه یې مړ ته په لاس را کړل سل (۱۰۰) اوښان به انعام ورکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سراقه بن مالک هڅه: د دې اعلان له امله سراقه بن مالک (چې په هغه وخت کې مشرک و) د هغو خلکو له جملې څخه و چې په هر لوري يې کوښښ کولو تر څو د نبي کريم (ص) کوم اثر پيدا کړي او د دغې لويې جايزې ور وګرځي.

په ځمکه کې د سراقه بن مالک د آس ښخېدل: سراقه وکولای شو چې نبي کريم (ص) ووينې، خو کله يې چې کوښښ وکړ څو خپل ځان نبي کريم (ص) ته نيږدې کړي نو د آس پښې يې دوه ځلې په ځمکه کې ننوتلې، سراقه پدې متيقن شو چې الله تعالی د خپل پيغمبر حفاظت کوي او دې هېڅکله نه شي کولای چې هغه ته ضرر ورسوي، نو هماغه و سراقه وعده وکړه چې دی به د نبي کريم (ص) په اړه هېچا ته څه نه وايي، او پدې ترتيب سره سراقه مکې ته وګرځېد.

فعاليت: لاندينيو کسانو د نبي کريم (ص) په هجرت کې څه رول لوبولی دی؟:

ابوبکر،　　ابو جهل،　　حضرت علي،

سراقه بن مالک،　　عامر بن فهيره،　　عبد الله بن اريقط.

زده کوونکي دې پدې فعاليت کې په انفرادي او ډله ايیزه توګه برخه واخلي.

د لوست ګټې:

۱. سره لدې چې مسلمانان د الله تعالی په مرسته يقين لري خو بيا هم بايد د کارونو په سرته رسولو کې پلان، احتياطي تدابير او اسباب په پام کې ولري.

۲. د امانتونو سپارل خپلو خاوندانو ته اسلامي فريضه ده آن تر دې چې په اضطراري حالاتو کې هم بايد ورته پام وشي.

۳. د نبي کريم (ص) په وړاندې د حضرت ابوبکر صديق او حضرت علي رضی الله تعالی عنهما د مقام او منزلت لوړوالی او د پيغمبر (ص) په هجرت کې د دوی رول.

۴. د پيغمبر (ص) په وړاندې د ابو جهل او د هغه د ملګرو بدي.

۵. د الله تعالی لخوا د خپل پيغمبر حفاظت او ساتنه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: نورې هغه ګټې چې له لوست څخه تر لاسه کېږي، بیان کړئ.

ارزونه:

أ. لاندینیو پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. د دې لوست عمده ټکي په ګوته کړئ.

۲. نبي کریم (ص) په کوم تاریخ خپل کور پرېښود؟

۳. ولې نبي کریم صلی الله علیه وسلم د خپل هجرت مسیر د ثور د غار په لوري و ټاکه؟

۴. د مکې د مشرانو په جلسه کې کومې خبرې وشوې؟

ب. لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

(   ) هغه شپون و چې نبي کریم (ص) او ابو بکر صدیق (رض) د ثور په غار کې د هغه له پسونو څخه ګټه پورته کوله.

ابلیس د پیغمبر صلی الله د وژلو په اړه د (   ) نظر تایید کړ.

پیغمبر (ص) د (   ) نېټه د مدینې منورې په لور د هجرت په نیت له خپل کور څخه ووت.

مدینې منورې ته د پیغمبر (ص) او ابوبکرصدیق (رض) د هجرت د لارې لارښوونه (   ) په غاړه درلوده.

کورنۍ دنده:

پورتنی لوست په لنډه توګه په خپلو تعبیرونو سره په خپلو کتابچو کې و لیکئ!

د لاندې اشخاصو نومونه په صحیح او مکمله توګه پنځه ځلې په خپلو کتابچو کې ولیکئ!

(صدیق، (ابن فهیره، (ابن اریقط، (ابن مالک)

د لاندینیو کسانو په اړه یوه یوه مناسبه جمله ولیکئ! ابوبکر صدیق، حضرت علي، سراقه بن مالک، عامر بن فهیره، عبد الله بن اریقط، ابو جهل او ابلیس.

مديني منورې ته د نبي کريم (ص) رسېدل

د مديني منورې لومړي کلي (قباء) ته د نبي کريم (ص) رسېدل:

کله چې د مديني منورې مسلمانانو د نبي کريم (ص) د هجرت او د مکې مکرمې څخه د هغــه صلی الله عليه وسلم د وتلو خبر واورېد، نو هره ورځ به دښتو ته وتل، او د نبي کريم صلی الله د راتګ له پاره به سترګې په لاره وو، د نيمې ورځې له ګرمۍ څخه وروسته به بېرتــه خپلــو کورونو ته ستنېدل، بالآخره د دوشنبې په ورځ چې د ربيع الاول د مياشتې آتمه نېټه او د بعثت څوارلسم کال و، له انتظار وروسته بېرته خپلو کورونو ته را وګرځېدل نو يدې وخت کې يو تن يهودي چې د خرما په ونه کې و، ناڅاپه يې سترګې په نبي کريم (ص) او د ده په خواږه ملګري ابوبکرصديق(رض) ولګېدې، په ناڅاپي توګه يې په لوړ آواز وويل: ای د عربو ټوليه! دغــه دی ستاسې هغه لاربنود چې تاسو يې د راتګ انتظار کوئ، او ليدلو ته يې تږي او لېواله ياستئ.

مسلمانان چې د نبي کريم (ص) په رارسېدلو ډېر خوشحاله شول، د تکبير په ويلو سره د نبــي کريم (ص) مخې ته ورغلل، او د پيغمبر په صفت سره يې هغه ته هرکلی ووايه.

قباء:

قباء د مديني منورې لومړی هغه کلی دی چې د مديني منورې جنوب لور ته د مکې مکرمې په لار کې پروت دی، کله چې نبي کريم (ص) قباء ته ورسېد، نو لومړی هغه څوک چې د نبي کريم (ص) د مېلمستيا شرف يې په برخه شو کلثوم بن هدم وه.

رسول الله (ص) په قباء کې د خپل څلور ورځني اقامت په ترڅ کې تر ټولو مخکې د قباء په نوم د هغه مسجد بنسټ کېښود، چې په قرآن کريم کې ورڅخه د تقوی د مسجد په نامه يادونه شوې ده، او په هغه کې يې لمونځ اداء کول پيل کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حضرت علي (رض) رسېدل:

حضرت علي رضی الله تعالی عنه چې کله د پيغمبر (ص) د لاربښونو سره سم د خلکو امانتونه دوی ته وسپارل نو د مدينې منورې په لور يې حرکت وکړ او پيغمبر (ص) په قباء کې و چې حضرت علي (رض) وروړسېد.

له قباء څخه د مدينې منورې په لور:

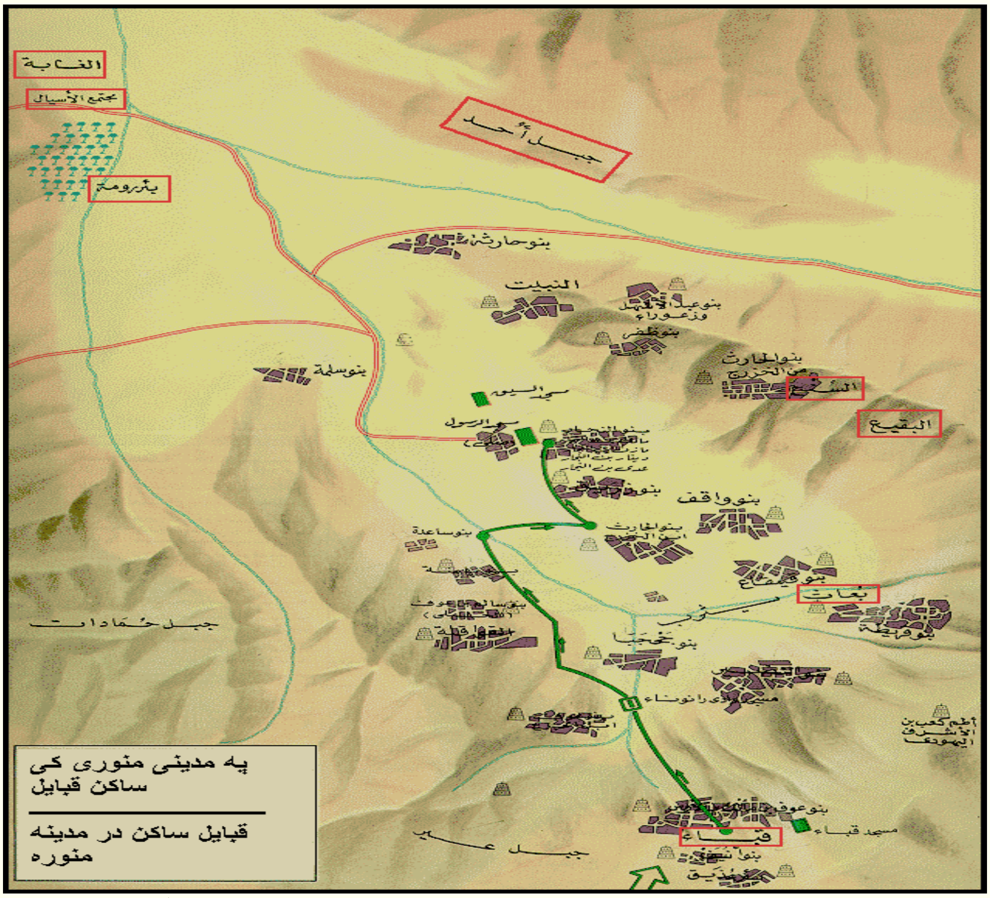

په پنځمه ورځ (چې د جمعې مبارکه ورځ وه) نبي کريم (ص) د بني نجار خلک چې د ده له ماماګانو څخه وو راوبلل، هغوی هم د خپل اخلاص له مخې چې له نبي کريم (ص) سره يې درلود، ټول له خپلو تورو سره د نبي کريم (ص) په خدمت کې حاضر شول، نبي کريم (ص) د بني نجار د خلکو په ملګرتيا د مدينې منورې مرکز ته حرکت وکړ او د جمعې مبارکې ورځې د لمانځه د وخت په رارسېدلو سره يې د بني سالم بن عوف په منطقه کې د جمعې لمونځ اداء کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مدينې منورې ته داخلېدل: په همدغه ورځ د جمعې د لمانځه له اداکولو څخه وروسته پیغمبر اکرم (ص) د یثرب ښارګوټي ته ننوت، چې لدې ورځې وروسته په مدينة الرسول او يا مدینه منوره سره ونومول شو، (مدینه په عربي ژبه کې د ښار په معنی ده، يعني د پیغمبر ښار او یا نوراني ښار). مدینې ته د نبي کريم (ص) په رسېدلو د مدينې منورې د کليو خلک ډېر زيات خوښ او خوشحاله شول، خلکو خپله خوشحالي په مختلفو ډولونو ښکاره کوله، د انصارو ورو او کوچنيو نجونو په ډېره خوښۍ او خوشحالۍ سره دغه بيتونه د هرکلي د ترانې په توګه پیغمبر صلی الله علیه وسلم ته وړاندې کول:

طلع البـــــدرعلينا	من ثنيات الـــــوداع
وجب الشكر علينا	مـــــا دعـــا لله داع
ايهـــا المبعوث فينا	جئت با لامر المطاع

ترجمه:

د وداع (په مدينه منوره کې د يو کلي نوم دی)له څوکو نه پر مـــوږ بانـــدې د څوارلـــسمې سپوږمۍ را وختله

پر موږ باندې شکر واجب دی تر هغې چې د الله لوري ته يو دعوتګر دعوت (بلنه) کوي.

ای موږ ته راتلونکيه! تا له ځان سره داسې حکم راوړی دی چې منل او اطاعت يې فرض دی.

د هرکلي بيتونه او د هغې ترجمه په ازموينه کې داخله نده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انصارو د خلکو هیلې:

سره لدې چې د انصارو خلک شتمن او بډای نه و خو د هغه ایماني احساس له مخې چې دوی درلود هر یوه یې غوښتل چې نبي کریم (ص) د هغه کور ته تشریف یوسي، د نبي کریم (ص) د اوښ پړی به یې نیولو او ویل به یې: پر ما احسان وکړه، زه په خدمت کې یم، مګر رسول اکرم (ص) فرمایل: د اوښ لاره خوشې کړئ! هغه خپل ځای پېژني. تر هغه چې اوښه د ابو ایوب انصاري د کور مخې ته ګونډه شوه، او پیغمبر (ص) ورڅخه را ښکته شو او له هغه څخه وروسته یې د ابو ایوب انصاري په کور کې استوګنه غوره کړه.

په مدینه منوره کې د نبوي مسجد جوړول:

په مدینه منوره کې تر ټولو لومړی کار چې نبي کریم (ص) تر سره کړ، هغه د نبوي مسجد جوړول وو، چې رسول اکرم (ص) په خپلو مبارکو لاسونو باندې په جوړولو کې یې کار وکړ.

د لوست ګټې:

١. د مدینې منورې د خلکو (انصارو) مینه او اخلاص د پیغمبر (ص) سره.

٢. په اسلام کې د مسجد جوړولو ارزښت، ځکه تر ټولو لومړی کوم کار چې پیغمبر (ص) په مدینه منوره کې تر سره کړی هغه د مسجد جوړول ؤ.

٣. د مسلمانانو د مشرانو د هرکلي لپاره د خوښۍ څرګندولو او د هرکلي د ترانو د ویلو روا والی.

۴. د ابو ایوب انصاري مقام او منزلت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعاليت: لدې لوست څخه چې نورې کومې ګټې تر لاسه کېږي، بيان کړئ.

ارزونه:

أ. لاندينيو پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱. د لوست عمده ټکي بيان کړئ.

۲. پيغمبر (ص) او ملګرى يې په کومه نېټه قباء ته ورسېدل؟ او څو ورځې يې هلته تېرې کړې؟ او تر ټولو مخکې يې څه وکړل؟

۳. پيغمبر (ص) د کومو خلکو په ملګرتيا د مديني منورې په لوري حرکت وکړ؟

۴. د يثرب نوم له کوم وخت څخه په مدينة الرسول تبديل شو؟

ب. لانديني خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱. پيغمبر (ص) لومړى د جمعې لمونځ په (   ) کې اداء کړ.

۲. په قباء کې د نبي کريم(ص)د اوسېدلو وخت (   ) ورځې وو.

۳. پيغمبر (ص) په قباء کې د اوسېدلو په وخت (   ) جوړ کړ.

کورنۍ دنده:

د لوست ارزښتناک ټکي په يوه مقاله کې وليکئ!

پورتني لوست ته په کتو سره لاندينيو کسانو او قومونو څه رول لوبولى دى؟

يهودي سړي، كلثوم بن الهدم، علي بن ابي طالب، بني النجار، بنــي ســالم، د انصارو کوچينيو نجونو، ابو ايوب انصاري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسلمانانو تر منځ د ورورګلوۍ تړون

پیغمبر (ص) د لومړي ځل لپاره د مهاجرینو او انصارو تر منځ د اسلامي ورورګلوۍ تړون قــایم کړ، چې د هغې اړیکې له نسبي اړیکو څخه هم ډېرې کلکې او محکمې وې.

د مهاجرینو او انصارو تر منځ ورورګلوي: مدینې منورې ته د نبي کریم (ص) له رسېدلو وروسته د مهاجرینو او انصارو تر منځه د ورورګلوۍ د تړون اعلان وشو، پدې بنیاد د انس بن مالک په کور کې یې د نوي تنو صحابه کرامو تر منځ چې نیمایي یې انصار او نیمایي نور یې مهاجر وو د ورور ګلوۍ د تړون اعلان وکړ، چې د هغې له امله به یې یو له بل څخه میراث هم وړلای شو، او دا کار د مسلمانانو یو بل ته د ډېرې پاملرنې لامل و ګرځېد.

د مدینې منورې د اوسېدونکو سره د یووالي تړون: لکه څنګه چې نبي کریم (ص) د مهاجرینو او انصارو تر منځ د ورورګلوۍ تړون غښتلی کړ، همدارنګه یې د انصارو تر منځه او په ځانګړې ډول د اوس او خزرج قبیلو تر منځ چې د ډېرو کلونو را پدېخوا یې له یو بل سره دښمني درلوده، د ورورګلوۍ تړون قایم کړ.

همدارنګه پیغمبر (ص) د مدینې منورې له ټولو اوسېدونکو یعنې له مـــسلمانانو، مـــشرکانو او یهودو سره د ورورګلوۍ تړون لاسلیک کړ، چې د هغې په وسیله د مدینې منورې اوسېدونکو ته دیني او اقتصادي ازادي ورکړل شوه، او د بهرني یرغل په وړاندې ملکف وو چې له یو بـــل سره مرسته وکړي.

د لوست ګټې:

۱. د مسلمانانو تر منځ د ورورګلوۍ د اړیکو ژوندي کول او په ځانګړي ډول په هغه وخت کې چې یوه ډله له دوی څخه مهاجر او بې کوره وي او بله ډله په ښه حالت کې قرار ولري.

۲. د ګډو مصالحو (ګټو) څخه د دفاع په منظور د مختلفو قومونو او طایفو سره د اړیکو د تړون تـــر سره کولو جواز.

۳. د مسلمانانو تر منځ او په ځانګړي توګه د هغو مسلمانانو تر منځ چې له یو بل سره دښمني ولري، د صلحې او ورورګلوۍ ټینګول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: لدې لوست څخه نورې کومې ګټې تر لاسه کېږي؟ بیان یې کړئ.

ارزونه:

أ. لاندینیو پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱. د دې لوست عمده ټکي بیان کړئ!

۲. د مدینې منورې له اوسېدونکو سره د یووالي تړون څرنګه تر سره شو؟

کورنۍ دنده:

پورتنی لوست په لنډه توګه په خپلو عبارتونو په کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له نورو قبیلو سره د رسول الله (ص) تړونونه

کله چې رسول الله (ص) په مدینه منوره کې د مسلمانانو تر منځه د ورورګلوۍ تړون ټینګ کړ، نو د اسلامي ټولنې د پیاوړیتوب او د مدینې منورې د ساتنې په غرض یې مدینې منورې ته د نږدې سیمو له اوسېدونکو سره هم تړونونه لاسلیک کړل.

د بني عوف له یهودو سره تړون:

د مدینې منورې په شاوخوا کې د یهودو ځینو قبیلو ژوند کاوه، دوی له مسلمانانو سره خپله دښمني پټه ساتله، خو نبي کریم (ص) له دوی سره له احتیاط څخه کار اخیسته، لدې امله یې له دوی سره ځینې تړونونه لاسلیک کړل چې مهم ټکي یې په لاندې توګه دي:

۱. د بني عوف یهود د مسلمانانو متحدین دي، یهود به په خپل دین او مسلمانان به په خپل دین اوسي.

۲. که د تړون په یوه لوري د پردیو له خوا تېری کېږي، د تړون په دواړو لورو لازم دي چې په اتفاق سره د یرغلګرو پروړاندې له یو بل سره مرسته وکړي.

۳. د تړون دواړه لوري په خپل منځ کې د یو بل له پاره د خیر غوښتونکي وي.

۴. د تړون هېڅ یو لورى د بل لوري د جنایت مسوول ندى.

۵. د تړون دواړه لوري به د مظلوم مرسته کوونکي وي.

٦. د جنګ په وخت کې به د تړون هر لورى خپل مالي مصارف په خپله غاړه اخلي.

۷. د مدینې منورې سیمه د حرم (ممنوعه سیمې) حیثیت لري.

۸. که د تړون د دواړو لورو تر منځه کومه ستونزه پیدا کېږي نو د الله تعالی او د هغه د پیغمبر صلی الله علیه وسلم د لارښوونو مطابق به فیصله کېږي.

د لوست ګټې:

۱. مسلمانان باید کوښښ وکړي چې له خپلو ګاونډیانو سره نېکې اړیکې ولري.
۲. مسلمان باید دخپل ګاونډي لپاره د خیر غوښتونکی اوسي.
۳. مسلمان باید له مظلوم څخه دفاع وکړي.
۴. د اسلامي هېواد لپاره د ښه امنیت په موخه دا لازمه ده چې له ګاونډیانو سره یې د دوستۍ، او تفاهم تړونونه لاسلیک کړي.
۵. د محاربینو څخه د اسلامي خاورې د دفاع په منظور مسلمانانو ته روا دي چې له غیر مسلمانانو سره ائتلاف وکړي.

ارزونه:

أ. لاندینیو پوښتنو ته ځوابونه وواياست:
۱. د بني عوف له یهودانو سره د پیغمبر (ص) د تړون مهم ټکي بیان کړئ.
۲. د لوست ګټې واضح کړئ.

کورنۍ دنده:

دغه لوست په خپل تعبیر سره په کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسلمانانو په ضد د قریشو د سیسې

د قریشو کافرانو، سره لدې چې مسلمانانو ته یې په مکه مکرمه کــې ډول ډول شـــکنجې او ضررونه ورسول او مدینې منورې ته د هجرت په وخت کې یې هم دوی ته ضرر ورساوه، خو بیا یې هم له مسلمانانو سره له دښمنۍ څخه لاس وانخیست.

عبد الله بن ابی بن سلول ته د قریشو د لیک لېږل:

د مکې مشرکینو عبد الله بن ابی بن سلول ته (چې د مدنیې منورې له مـــشرانو څخـــه وو) لیـــک واستاوه، چې پکې راغلي وو:

تاسو زمونږ دښمن ته ځای ورکړی دی، په الله دې قسم وي، چې یا خو به له ده سره جنګ کوئ او له مدینې څخه یې وباسئ، او یا دا چې زمونږ د راتلو انتظار وباسئ، تر څو ستاسې جنګیالي مـــړه او عزت مو تر پښو لاندې کړو.

د پیغمبر (ص) په وړاندې د عبد الله بن ابی د جنګ تیاری: کله چې دغه لیک د عبد الله او د هغه د ملګرو لاس ته ورغی، هغوی د پیغمبر (ص) مقابلې ته را وړاندې شول، نبي کریم (ص) د دوې له بدو نیتونو څخه خبر شو، پخپله یې د دوې غونډې ته تشریف یوړ، او دوې ته یې وویل: د عبد الله خبرې د مکې د کفارو د درواغجنو تبلیغاتو نتیجه ده. هغوی نشي کولای چې د مدینې اوسېدونکو ته زیان ورسوي. او عبدالله او ملګرو ته یې وویل: آیا تاسو غواړئ چې له خپلو اولادونو او خپلو وروڼو سره جنګ وکړئ؟

عبد الله بن ابی د پیغمبر (ص) د خبرو په اورېدو سره له جنګ څخه لاس په سر شو او ولاړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوست گټې:

۱. مسلمانان په حکمت او نېکې موعظې سره کولای شي چې د ډېرو لويو ستونزو مخه ونيسي.
۲. مسلمانان بايد کوښښ وکړي تر څو د داخلي اختلافاتو مخنيوی وکړي، په ځانگړي ډول په هغه وخت کې چې کله له خارجي دښمن سره مخ وي.
۳. له منافقينو سره مخامخ کېدل ډېر ځلې د مسلمانانو تر منځ د نفاق لامل گرځي، او په ځانگړي ډول په هغه وخت کې کله چې د مسلمانانو تر منځ قومي شعارونه موجود وي.
۴. د مسلمانانو لارښود بايد په مناسب وخت کې د دښمن له دسيسو څخه ځان خبر کړی او اوسي، څو مخکې له مخکې لاس په کار شي.

ارزونه:

أ. لاندينيو پوښتنو ته ځوابونه ووياست:
۱. د لوست عمده ټکي بيان کړئ.
۲. د دې لوست گټې په ډاگه کړئ.
۳. عبد الله بن ابي بن سلول څوک ؤ؟

کورنۍ دنده:

د دې لوست په اړه يوه مقاله وليکئ او مناسب عنوان ورته غوره کړئ.

ثلېر ویشتم او پنځه ویشتم لوست

د بدر غزا

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بدر غزوه د اسلام په تاریخ کې لومړنۍ سرنوشت ټاکونکې غزوه وه چې د رمضان المبارک په میاشت د هجرت په دویم کال په بدر نومي ځای کې (چې له مدینې منورې څخه په (۱۵۰) کیلو متره فاصله کې واقع دی) د مسلمانانو او مشرکینو تر منځ واقع شوه.

د بدر د جنګ لاملونه:

کله چې مسلمانانو له مکې مکرمې څخه مدینې منورې ته هجرت وکړ، نو د قریشو د مشرکینو له وېرې مدینې منورې ته د خپلو مالونو په وړلو ونه توانېدل، هماغه وو چې مالونه يې د مکې د مشرکینو له لوري غصب شول، په همدې بنیاد چې کله مسلمانان او په ځانګړې ډول مهاجرین د ابو سفیان په مشرۍ د قریشو د تجارتي قافلې څخه خبر شول، چې له شام څخه د مکې په لور روانه ده، پدې هوډ شول چې د قافلې لاره ونیسي، او د مسلمانانو غصب شوي مالونه ورڅخه پدې ترتیب بېرته ترلاسه کړي، پیغمبر (ص) له درې سوه او دیارلسو (۳۱۳) تنو مسلمانانو سره له مدینې منورې څخه د ابوسفیان د قافلې د لارې نیولو په نیت را ووت، کله چې دغه خبر ابو سفیان ته ورسېد، هغه سملاسي دمکې مشران د مسلمانانو له نیت څخه خبر کړل، او د خپلې قافلې د نجات له پاره يې د مرستې غوښتنه وکړه، د مکې مشرکینو د خپلې قافلې د نجات له پاره سملاسي له یو زر او درې سوه تنو لښکر سره د ابو سفیان د مرستې له پاره ورودانګل، خو ابوسفیان د خپلې ځیرکۍ په مرسته قافله په بله لار روانه کړه، او مکې ته يې ورسوله.

قریش د مسلمانانو لدې حرکت څخه ډېر سخت په غوسه شول، او سره لدې چې مکې مکرمې ته د قافلې له روغ رسېدلو څخه خبر شول، مګر د مشرکینو د لښکر مشر ابو جهل د مسلمانانو سره په جنګ کولو ډېر ټینګار وکړ، د مشرکانو د لښکر مشر ابوجهل، د خپل هغه جاهلي غرور له مخې چې يې درلود، قسم یاد کړ او ویې ویل: په الله مې قسم چې بدر ته به ځم، هلته به درې شپې او ورځې مېلې جوړوم، تر څو ټول عرب زموږ له قوت څخه خبر شي او د تل له پاره له موږ څخه ووېرېږي.

لدې امله د قریشو لښکر د بدر په لور حرکت وکړ، خو د بني زهره وو درې سوه تنو له مسلمانانو سره له جنګ مخ واړاوه، او د اخنس بن شریک په مشرۍ مکې ته واپس وګرځېدل.

د مسلمانانو او د مکې د مشرکينو تياری:

د بدر په غزا کې د مسلمانانو شمېر ۳۱۳ تنه وو، چې يواځې په دوو آسونو او ۷۰ اوښانو سمبال وو. د مکې د مشرکينو شمېر د بدر په غزا کې ۱۰۰۰ تنه وو، چې د دوی له جملې څخه ۷۰۰ تنو جنگي زغري درلودې، او ۱۰۰ تنه يې په آسونو سپاره وو، د اوښانو شمېر يې هم ډېر زيات و، چې د نقلي لوازمو د نقلولو په وخت کې يې ورڅخه کار اخيست، او د غوښو څخه يې هم گټه اخيسته.

له مجاهدينو سره د رسول الله (ص) مشوره کول:

نبي کريم (ص) د مسلمانانو مشورتي غونډه جوړه کړه، ابو بکر، عمر، مقداد بن عمرو او سعد بن معاذ رضی الله تعالی عنهم هر يوه په خپل نوبت سره خپل نظرونه څرگند کړل، پدې تصميم و نيول شو چې د قريشو د لوی لښکر په وړاندې بايد مقاومت وشي، او د جنگ له پاره بايـــد تياري ونيول شي، خباب بن منذر (رض) د مسلمانانو د جنگ د قرارگاه پــه اړه خپــل نظــر وړاندې کړ، چې بايد د بدر اوبو ته نږدې و اوسي، پيغمبر (ص) د ده نظر تاييد کړ، هغه ځای يې خوښ کړ چې د بدر اوبو ته نږدې و، او همدارنگه يې نوې ځاگانې و ايستې، تــر څــو د څښاک پريمانه اوبه ولري.

له الله تعالی څخه دعا غوښتل:

سهار مهال کله چې دواړه لښکرې سره مخامخ شوې، رسول الله (ص) د مجاهـــدينو صـــفونه برابر کړل، جنگي مسئولينو ته يې خپلې وروستۍ لارښوونې وکړې، لاس په دعا شـــو او ويـــې ويل: ای الله! د مرستې هغه وعده دې چې له ماسره کړې وه نن ورځ هغه پوره کـــړه، ای الله! که نن ورځ د مسلمنانو دغه ټولی هلاک شي نو دځمکې پر مخ به ستا عبادت ونه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تن په تن جنګ (مبارزه):

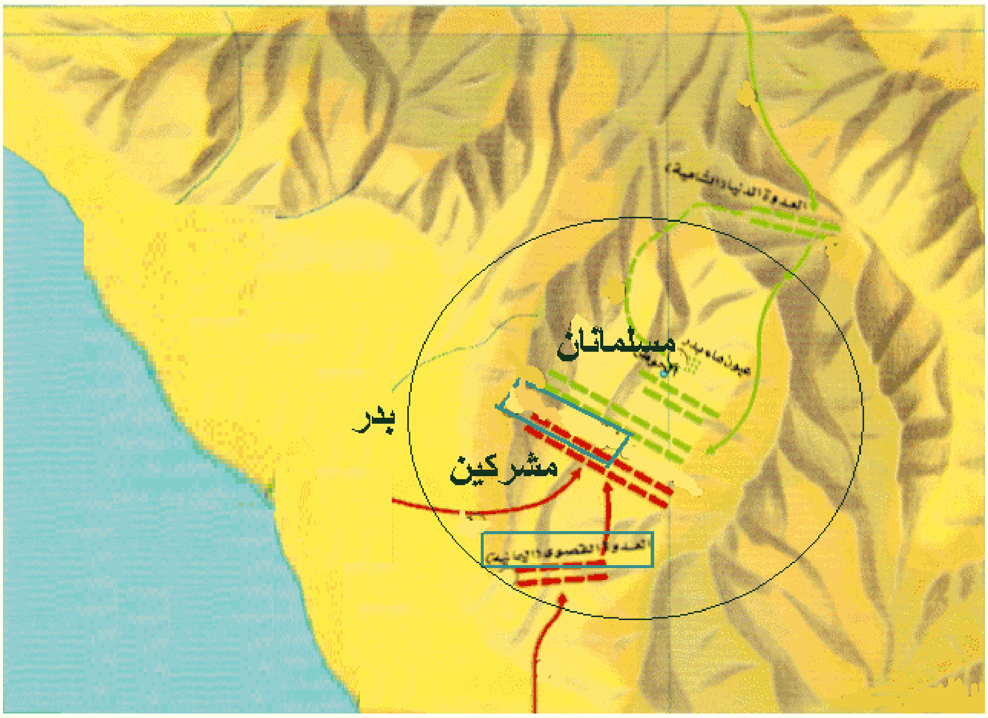

د پيل په وخت کې د معمول په څېر د قريشو درې تنه تر ټولو ښه تکړه جنګ کوونکي عتبه او شيبه د ربيعه زامن او وليد د عتبه زوی چې ټول له يوې کورنۍ څخه وو، د جنګ ميدان تـه را وړاندې شول، او د مبارزې لپاره يې د ښمن غوښتنه وکړه، د انصارو څخه درې تنه عـوف، معوذ چې د حارث زامن وو، او عبد الله بن رواحه د دوی مخې ته ور وړاندې شـول، خـو د قريشو جنګ کوونکو له دوی سره د جنګ کولو څخه انکار وکړ، او د خپلو ترونو د زامنـو غوښتونکي وو.

پيغمبر (ص) د عبيده بن حارث، حمزه او علي رضی الله تعالی عنهم ته د وتلو حکم وکړ. حمزه (رض) خپل دښمن شيبه او علي (رض) هم خپل دښمن وليد ډېر ژر وواژه، يوائې عبيده (رض) چې د پاخه عمر خاوند و، خپل دښمن ته يې وخت ورکړ، تر څو چې حمزه او علي (رضی الله تعالی عنهما) د خپلو دښمنانو له وژلو څخه وزګار شول او ټولو په ګډه سره هغه وواژه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډله ییز یرغل:

د دغو دریو تنو په وژل کېدو سره د مشرکینو غوسه زیاته شوه، له کینې ځخه په ډکو زړونو یې پر مسلمانانو باندې په ډله ییزه توگه یرغل وکړ، مسلمانانو چې له الله تعالی ځخه یې یـــواځینۍ غوښتنه د دښمن پر وړاندې ثبات او استقامت و، د کفارو یرغلونه یې یو پر بل پسې په شــــا و تمبول او په ښه توگه یې له خپل ځان ځخه دفاع وکړه. او پداسې حال کې چې د (اَحَد، اَحَد) کلمه یې پر ژبو جاري وه، دښمن ته یې ملا ماتوونکې گوزارونه ورکړل.

د ابو جهل وژل کېدل: د مشرکانو د لښکر مشر ابو جهل په خپلو لښکرو کې د ماتې د نښو له لیدلو وروسته کوښښ وکړ ځو د اسلامي لښکر په وړاندې د هغوی روحیات د دویم ځل له پاره را ژوندي کړي او هر لوري ته به یې منډې وهلې. ناځاپه دوو زلمیو مجاهدینو د باز په ځېر په ابو جهل حمله وکړه، د تورې د گزار له امله یې ورون پرې شو او له آس ځخه را پرېوت، او د پرله پسې گوزارونو له امله له حرکت ځخه ولوېده.

د مشرکینو ماتې او د دوی تېښته: کله چې د مشرکینو په لښکرو ماته گډه شوه، او د مجاهدینو د سختو حملو له امله د دوی جنگي نظام په بشپړه توگه گډ وډ شو، نو مشرکینو د تېښتې لاره غوره کړه، سره لدې چې دوی د جنگ میدان په ډېر بد حالت کې پرېښود خو بیا هم د مجاهدینو له لوري تر ډېرو لیرې ځایونو پورې تعقیب شول.

د جنگ تنیجه: پدې تاریخي غزا کې چې د مشرکینو په ریښتونې ماتې او د مسلمانانو په ریښتوني بریالیتوب پای ته ورسېده، (۱۴) تنه مسلمانان په شهادت ورسېدل، او د مشرکینو له لوري اویا (۷۰) تنه چې ډېر یې د قریشو مشران وو، ووژل شول او اویا (۷۰) تنه نور یې بندیان ونیول شول، چې بیا وروسته په مختلفو لارو آزاد شول، تر دې چې ځینې یې لسو تنو زده کوونکو ته د زده کړې په بدله کې آزاد شول.

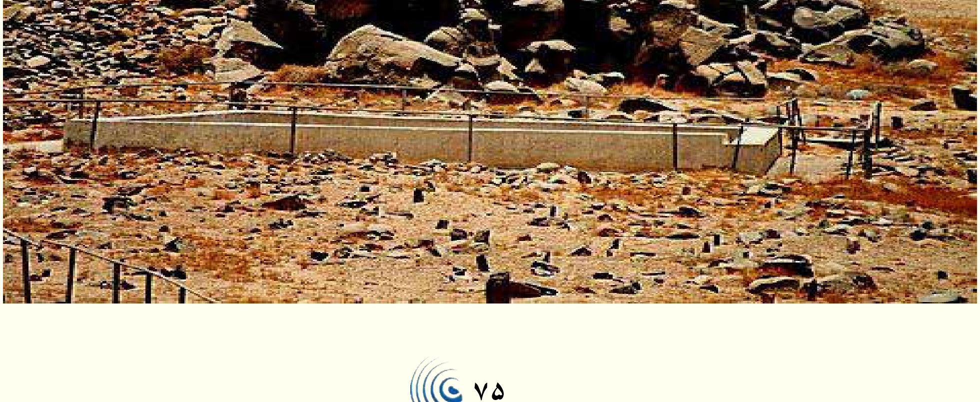

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوست ګټې:

۱. د دښمن کاروان ته لار نیول شونې ده چې په لوی جنګ تبدیل شي، نو لازمه ده چې له یوه لوري د هغې له پاره د جواز دلیل پیدا شي او له بل لوري د جګړې د خطر ناکو پایلو لـه پاره پوره تیاری ونیول شي.
۲. له خپلو ملګرو او په ځانګړې ډول له مخلصو او متخصصو ملګرو سره مشوره کول ښـې پایلې لري.
۳. بریالیتوب ته د رسېدو په منظور له ټولو روا امکاناتو څخه ګټه اخیستل.
۴. الله تعالی ته دعاء او له هغه څخه د مرستې غوښتل.
۵. غرور، کبر او خپل ځان غوښتل ناوړه پایلې لري.
۶. څرنګه چې مسلمان له مرګ څخه وروسته په بیا ژوند ایمان لري، نو د دښمن سـره پـه مقابله کې نه وارخطا کېږي، او په لوړه روحیه او پر حواسسو باندې د پوره حاکمیت لـه لارې خپل حرکات په ښه توګه کنترولوي، چې دا ټکی یې د بریالیتوب مهم لامل ګڼل کېږي.
۷. جنګي بندیان باید ونه وژل شي او په ځانګړې توګه هغوی چې جنګي مجرمان نه وي.
۸. د علم زده کړه په اسلام کې ډېر ارزښت لري.

فعالیت: له لوست څخه کومې ګټې تر لاسه کېږي؟ بیان یې کړئ.

ارزونه:

أ. لاندینیو پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:
۱. د بدر د غزا علت څه ؤ؟
۲. د بدر په غزا کې د مسلمانانو او مشرکانو شمېر او تجهیزات څومره وو؟
۳. د بدر د غزا نتیجه څه وه؟
۴. د بدر غزا په کوم کال او کومه سیمه کې واقع شوه؟

ب. لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.
۱. (   ) خپل حریف شیبه او (   ) خپل حریف ولید ډېر ژر ووژل.
۲. (   ) چې د پاخه عمر خاوند و، خپل حریف ته یې وخت ورکړ څو (   ).
۳. (   ) وتوانېدو چې د قافلې مسیر ته تغیر ورکړي او مکې ته یې روغه ورسوي.

کورنۍ دنده:

۱. د بدر د غزا مهم ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ!
۲. پدې لوست کې د لاندینیو کسانو رول ته په کتلو سره د دوی په اړه مناسبې جملې ولیکئ:

حمزه بن عبد المطلب، علي بن ابي طالب، عبیدة بن الحارث، شیبه بن ربیعـة، عتبه بن ربیعة، ولید بن عتبة، ابوجهل، ابو سفیان، اخنس بن شریک، حباب بن منذر.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د احد غزا

د احد غزا د احد په سيمه کې، چې د مدينې منورې شمال لوري ته موقعيت لري، د هجرت په دريم کال د شوال په ۷ مه نېټه پېښه شوه.

د بدلې اخيستلو له پاره د قريشو تيارى:

پدې اساس قريشو په يوه اتفاق له مسلمانانو سره د يو پرېکنده جنگ له پاره په تيارې نيولو پيل وکړ، د هغې قافلې ټول مالونه يې چې د بدر د غميزې پېښې لامل شوي وو، پـدې لاره کـې وقف کړل، د راتلونکي کال په را رسېدلو سره د مکې خلک له دريـو زرو ۳۰۰۰ مـسلح جنگياليو سره چې درى زره ۳۰۰۰ اوښان، اووه سوه ۷۰۰ جنگي زغرې، دوه سـوه ۲۰۰ آسونه او د جنگيالو د احساساتو د ښو پارولو له پاره يو شمېر ښځې ورسـره ملگـرې وې، د مدينې منورې په لورې روان شول.

په مدينه منوره کې د شورى جوړېدل:

د مشرکينو لښکر د حرکت د خبر له رسېدو سره سم رسول الله (ص) له خپلو ملگرو سره مشورتي غونډه جوړه کړه، څو د مشرکينو په وړاندې خپله تيارې ونيسي، د پيغمبر (ص) شخصي نظر دا و چې بايد د مدينې منورې په داخل کې له مشرکينو سره جگړه وشي، د منافقينو رئيس عبد الله بن ابي بن سلول هم لدې نظر سره خپله موافقه اعلان کړه.

ځیني صحابه کرامو لکه حضرت حمزه (رض) له مدینې منورې څخه وتل وغوښتل، نو هماغه وو چې د مسلمانانو د ډېر ټینګار په نتیجه کې رسول الله (ص) دا تصمیم ونیوه چې د کفارو سره د مقابلې له پاره له مدینې منورې څخه بهر ولاړ شي.

له جنګ څخه د عبد الله بن ابی را ګرځېدل:

عبد الله بن ابی چې اصلي موخه يې د مجاهدینو د مورال ټیټول او دښمن ته جرات ورکول وو، له خپلو درې سوو تنو ملګرو سره بېرته مدينې منورې ته راستون شو.

د مسلمانانو د صفونو تنظیمول:

کله چې رسول الله (ص) له خپلو ملګرو سره د احد غره ته ورسېد، پنځوسو تنو ښو تجربه کارو غشو وېشتونکو ته يې د عبد الله بن جبیر په مشرۍ دنده وسپارله، څو د هغې غونډۍ په سر چې ورروسته په جبل رمات ونومول شوه سنګر ونیسي، چې له يوې خوا دښمن پر غشو ولي او له بلې خوا به دښمن دې ته نه پرېږدي چې په ناڅاپي ډول پر مسلمانانو د شا له خوا حمله وکړي، پیغمبر (ص) دوی ته ډېر ټینګار وکړ چې د پیغمبر (ص) له امر پرته به په هېڅ ډول خپل ځای ته تغیر نه ورکوي، تردې چې که جنګ پای ته هم ورسېږي او مشرکين و تېښتي.

د جنګ پیل:

دواړه لوري د يو بل په وړاندې ودرېدل، طلحة بن ابي طلحة عبدري د مکې د مشرکینو له لوري پداسې حال کې چې په اوښ يې سپور و د جنګ میدان ته را وړاندې شو، او د مقابلې له پاره يې د حریف غوښتنه وکړه، زبیر بن العوام (رض) يې د مقابلې له پاره ور وړاندې شو، او له مهلت ورکولو پرته يې په هغه باندې د زمري په څېر حمله وکړه او د سر په پرې کولو سره يې هغه په ځمکه وپرځاوه، د دې صحنې په ليدلو سره رسول الله (ص) په لوړ آواز د تکبیر نعره کړه چې ټولو صحابه کرامو ورسره د تکبیر آوازونه پورته کړل.

له هغې وروسته جنګ په ډېره تېزۍ سره پیل شو، د مشرکینو د بیرغ اخیستونکي يو پر بل پسې ووژل شول.

د مسلمانانو ځانونه قربانول:

مسلمانانو د جنګ میدان په بشپړه توګه تر خپل کنترول لاندې درلود، د خپلو جنګي کارنـــامو او لوړ همت په ښکارولو سره يې مشرکانو ته ماتې ورکړه او تېښتې ته يې اړ کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځینو غشو ویشتونکو تېروتنه:

پدې نازکو او حساسو شېبو کې چې د مسلمانانو وړوکی ټولی د مشرکینو پر لوی لښکر باندې د بریالیتوب په حال کې و، د مسلمانانو ځینو غشو ویشتونکو لویه تېروتنه وکـړه، هغـوی د غنیمتونو د ټولولو په هیله او پدې ګومان چې ګویا جنګ پای ته ورسېد او مشرکین وتښتېدل، د رسول الله (ص) له امر پرته یې خپل ځای پرېښود، لاندې راکوز شول، او د غنیمتونـو پـه ټولولو مشغول شول.

پر مسلمانانو باندې د مشرکینو دویم ځل حمله:

پدې اساسو شېبو کې په ناڅاپي توګه د مشرکینو څخه یوې ډلې چې په آسونو سپاره وو، پر مسلمانانو د شا له خوا حمله وکړه، لومړی یې عبدالله بن جبیر او دده نهه تنه ملګري چې له ده سره په جبل رمات کې پاتې وو په شهادت ورسول، او لدې څخه وروسته یې مسلمانان له هرې خوا په ناڅاپي توګه محاصره کړل او حمله یې پرې وکړه، چې پدې وخت کې جنګ د مشرکینو په ګټه تغیر وموند، د مسلمانانو لښکر غیر منظم او تیت شو، تر دې چې تر منځ یې د رسول الله (ص) د وژل کېدو بده اوازه هم خپره شوه، خو رسول الله (ص) خپل آواز لوړ کړ او مسلمانان یې خپلې شا او خوا ته راټول کړل، چې په نتیجه کې د دښمن حمله په شا وتمبول

شوه،. مشرکینو نه یواځې دا چې دویم ځل حمله یې ونه کړه، بلکې و نه توانېدل چې د جنګ له میدان څخه یو څه شی له خپلو ځانونو سره واخلي او بیا خپلې قرارګاه ته له رسېدلو څخه وروسته یې د مکې لاره ونیوله.

د حمراء الاسد د غزا له پاره تیاری:

د احد په غزا کې د مسلمانانو ۷۰ تنه شهیدان شول چې حضرت حمزه او حضرت مصعب بن عمیر رضی الله تعالی عنهما هم پکې وو، او پیغمبر (ص) هم زخمي شو، مشرکینو د مسلمانانو د شهیدانو بدنونه مثله (د بدن اندامونه یې غوڅ) کړل او د مکې د مشرکینو ۳۷ تنه په هلاکت ورسېدل.

د لوست ګټې:

۱. مسلمانان باید د خپل لارښود د اوامرو اطاعت وکړي، او هېڅکله د لارښود له اوامرو څخه سرغړونه ونه کړي، (البته په معصیت او ګناه کې اطاعت لازم ندی).

۲. د مسلمانانو رهبر او لارښود باید په مهمو او ارزښتناکو مسائلو کې د نظر له خاوندانو سره مشوره وکړي.

۳. د خپل هېواد او خپلو خلکو څخه د دفاع په منظور لازم تدبیرونه نیول او له ټولو امکاناتو او روا وسائلو څخه ګټه اخیستل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴. د یوې کوچنۍ ډلې تېروتنه کله نا کله د یوه لوی ټولي له پاره د دردناکې پېښې لامل ګرځي.

ارزونه:

أ. لاندینیو پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱. د غېشي ویشتونکو تېروتنه په څه کې وه؟ واضح یې کړئ.

۲. د احد د غزا سبب څه و؟ واضح یې کړئ.

۳. . د احد په غزا کې د مسلمانانو او مشرکینو د لښکرو شمېر څومره ؤ؟

ب. لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱. (   ) چې اصلي موخه یې د مسلمانانو د روحیې ضعیفول وو، له دری سوو تنو سره د مسلمانانو له ټولي څخه ووت، او مدینې منورې ته واپس وګرځېد.

۲. (   ) د طلحة بن ابي طلحة مقابلې ته ور وړاندې شو.

۳. پیغمبر (ص) پنځوس کسیزه ډله د (   ) په مشرۍ د جبل رمات په سر و ټاکله.

کورنۍ دنده:

۱. د احد د غزا مهم ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ!

۲. د احد په غزا کې د لاندینیو اشخاصو رول ته په کتلو سره د دوی په اړه یوه یوه مناسبه جمله ولیکئ:

زبیر بن العوام، طلحه بن ابی طلحه عبدري، حمزه بن عبد المطلب، عبد الله بن ابی بن سلول، او ابو سفیان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سلام فضیلت

عَن ابی هریره قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه وسلم : « لَاتَدخُلُوا الجَنَّهَ حَتَّی تُؤمِنُوا وَ لَا تُؤمِنُوا حَتَّی تَحَابُّوا اَوَلَااَدُلُّکُم عَلَی شَیءٍ اِذَا فَعَلتُمُوهُ تَحَابَبتُم؟ اَفشُوا السَّلَامَ بَینَکُم » رواه مسلم

د رواي پيژندنه:

د دې حدیث روای په اول لوست کې پیژندل شوی دی.

د کلمو معنا:

۱. تُؤمِنُوا: ترڅو چې کامل مؤمنان شئ.
۲. تَحَابُّوا: چې یو بل سره مینه وکړئ.
۳. اِذَا فَعَلتُمُوهُ: کله چې تاسې هغه انجام کړ.
۴. اَفشُوا: خور کړئ.

د حدیث شریف معنا:

د ابو هریره رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي : تر هغې به جنت ته داخل نه شئ تر څو پوره مؤمنان نه شئ، او تر هغې پورې به د کامل ایمان خاوندان نه شئ تر څو چې یو له بل سره د زړه له کومې دوستان نه شي، آیا تاسې ته داسې یو کار درونه ښایم که چیرې مو انجام کړ، نو په خپلو کې به مو مینه زیاته شي؟ په خپلو کې یو پر بل سلام اچوئ !

د حدیث شریف حکمت:

اسلام د سولې دوستۍ او صمیمیت دین دی ، نو اړینه ده چې مسلمانان د خپلو کړنو او ویناوو په ذریعه دا صفات په ځان کې ثابت کړي ، نو پر همدې بناء کله چې یو مسلمان د بل مسلمان سره مخ کیږي نو اولني الفاظ چې د دوې د خولې نه تر هر څه مخکې راوځي هغه د سلام (السلام علیکم ...) الفاظ دي .

نو څوک چې پر چا پدې الفاظو (السلام عليکم ...) سلام واچوي ، برسيره پر دې چې هغه ته يې د خير دعاء و غوښته او د هغه د سلامتيا غوښتونکی شو ، هغه ته يې دا پيغام هم ورسوي چې زما له طرفه پوره مطمئن شه ، هيڅ کوم شر به زما له پلوه تاته و نه رسيږي ، همدا رنګه زما له پلوه بـــه ستا سر مال او ابرو ته هيڅ کوم شر و نه رسيږي ، د سلام په ويلو سره انسان مقابل جانب ته خپلـــه دوستي ښکاره کوي ، او د هغه زړه ته اطمئنان ورکوي ، نو بالاخره په پايله کې يـــوه د دوســـتی او صميميت او محبت څخه ډکه فضا او ټولنه رامنځ ته کيږي .

د الله جل جلاله پيغمبر د سلام اچول د تل پاتې دوستی لامل بللی دی ، او مونږ يې د سلام اچولـــو ته تشويق کړي يو.

فعاليت: په ډليبزه او يا انفرادي توګه د سلام اچولو ګټې وښايئ.

د حديث شريف ګټې:

۱. **د سلام په اچولو سره انسان د پوره ايمان خاوند ګرځي:** ځکه چې پيغمبر صلی الله عليه وسلم د پوره ايمان درلودل لامل د مسلمانانو تر منځه دوستي ښودلي ده ، او د دوستي پيدا کيدلو لامل يې د سلام اچول ښودلي ، نو پردې بنا د سلام په اچولو سره انسان د پوره ايمان خاوند ګرځي .

۲. **جنت ته د ننوتلو شرط د ايمان درلودل دي:** ځکه چې جنت د مؤمنانو لپاره دی ، ولې ايمان سره بايد نيک عمل هم ملګری وي ، نه بد اعمال .

۳. **يو له بل سره دوستي ساتل د پوره ايمان له نښانو څخه دي:**

۴. **د سلام اچولو کلتور (دود) بايد د مسلمانانو تر منځه ژوندی وساتل شي:**

نو اړينه ده چې خپل ماشومان د سلام په اچولو سره عادت کړو ، او دا ورروښايو چې پر بل څرنګه سلام اچول کيږي ، او هم د سلام جواب په څه ډول سره ورکول کيږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

۱. د لاندې حدیث نیمګړي جملي پوره کړئ:

لاَ تَدخلُوا الجَنَةَ حتّی.............وَ لاَ تؤمنُوا حتی ....

وَلاَ اَدُلُکُم علی شيءٍ اذا ....تَحابَبتُم ؟ ....السلام بَینَکُم .

۲. د لوست حدیث وواياست، او معنا يې کړئ.

۳. د حدیث د راوي په باره کې معلومات وليکئ.

۴. د حدیث حکمت وښاياست.

۵. د حدیث څخه لاس ته راوړل شوي ګټې ذکر کړئ.

کورنۍ دنده:

د لاندې ذکر شوی حدیث عبارت د معنا سره په يادو زده کړئ .

« اَوَلَااَدُلُّکُم عَلَی شَيءٍ اِذَا فَعَلتُمُوهُ تَحَابَبتُم؟ اَفشُوا السَّلَامَ بَینَکُم » .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وخت او سلامتیا (صحت) ارزښت

عن ابن عباس رضی الله عنهما قال: قال النبی صلی الله علیه و سلم: « نِعمَتَانِ مَغبُونٌ فِیهِمَا كَثِیرٌ مِنَ النَّاسِ الصِّحَةُ وَ الفِرَاغُ» رواه البخاری و الترمذی.

د راوي پېژندنه:

عبد الله بن عباس بن عبد المطلب د پیغمبر صلی الله علیه وسلم د تره ځوئ ؤ ، او په ورکوالي کې د اسلام په دین مشرف شوی ؤ ، د الله جل جلاله رسول ورته دعاء کړې وه ، د صحابه وو تر منځه تر ټولو ښه فقیه او د تفسیر په علم پوهه وه، او د پیغمبر صلی الله علیه وسلم څخه یې تر دو زرو زیات احادیث روایت کړي دي ، او د هجرت په درېږ شپیتم کال په طایف کې وفات او خاورو ته وسپارل شو .

د کلمو معنا:

١. نِعمَتَان: دوه نعمته .
٢. مَغبُونٌ: تاوان یې پکې لیدلی دی.
٣. الفِرَاغُ: وزګارتیا.

د حدیث شریف معنا:

د عبد الله بن عباس رضي الله عنهما څخه روایت دي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي : دوه نعمتونه دي چې ډیرو خلکو په کې تاوان لیدلی او ورڅخه په غفلت کې واقع دي : چې هغه سلامتیا (روغ صحت) او وزګارتیا ده .

د حدیث شریف حکمت:

تر ټولو ستره پانګه د انسان لپاره روغ صحت او فارغ وخت دی، ځکه چې ټول ارزښتونه د الله تعالی د توفیق څخه وروسته د همدې دوو نعمتونو پورې تړلي دي ، لدې امله د دې دوو نعمتونو څخه ګټه اخیستنه د ژوند څخه ګټه اخیستل دي، او ضایع کول یې د ژوند ضایع کول دي.

د انسان فکر هغه وخت ښه تولید کوي کله چې د هغه بدن سالم وي یعني سالم فکر په سالم بدن کې وي، او د فکر د ښې ودې لپاره باید پوره وخت د ځان سره ولري ، مګر ډیری خلک د دې دوو نعمتونو په ارزښت نه پوهیږي، او له دې څخه هم غافله دي چې عمر یې څومره په تیزی

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره تیریږي ، نو پدې حدیث کې پیغمبر صلی الله علیه وسلم مونږ ته لارښوونه کوي تر څو له دې دوو نعمتونو څخه ښه ګټه واخلو ، او د الله جل جلاله په عبادت او د دنیا او آخرت په جوړولو کې یې و لګوو.

فعالیت: په ډلیزه توګه د وخت د ارزښت او ورڅخه د ګټې د پورته کولو په باره کې خبرې وکړي .

د حدیث شریف ګټې:

۱. **سلامتیا او د وخت درلودل د الله جل جلاله دوه ستر نعمتونه دي:** نو انسان باید د دې نعمتونو شکر اداء کړي او ورڅخه ښه ګټه واخلي .

۲. **د بدن سالم ساتلو ته پاملرنه:** ځکه چې د ځان ساتل د علاج څخه غوره دي، انسان باید د صحت په سالم ساتلو کې بې غورې و نه کړي، دا ځکه کله چې د انسان د بې غورې په صورت کې د هغه د بدن یو غړی کار پریږدي، او یا یې بدن په کومې ناوړه مریضې اخته شي، نو په هغه وخت کې به پښیمانتیا هیڅ ګټه ونلري.

۳. **زیاتره خلک له دې دوو نعمتونو څخه په غفلت کې دي:** هغه وخت یې په ارزښت پوهیږي کله چې یې هر څه له لاسه وتلي وي.

۴. **د سلامتیا او ځوانۍ ارزښت پیژندل:** د انسان بریالیتوب پدې کې دی چې د سلامتیا او ځوانۍ ارزښت وپیژني.

ارزونه:

۱. د لاندې ذکر شوي حدیث شریف ناقصې جملې پوره کړي:

« نِعمَتَانِ................ فِیهِمَا کَثِیرٌ مِنَ النَّاسِ..............وَ................ »

۲. د حدیث عبارت ووایئ ، او معنا یې کړئ .

۳. کوم احکام چې د حدیث څخه لاس ته راځي ویې ښایئ .

کورنۍ دنده:

۱. د لوست حدیث د معنا سره دښوونکي په مشوره په ښایسته خط پر یوه تخته ولیکئ ، او لیکل شوی حدیث په خپله کوټه کې د دیوال پر مخ راوزړوي .

۲. د حدیث په اړوند یوه لنډه مقاله ولیکئ ، او د لیکنې لپاره یو مناسب عنوان غوره کړي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د رشوت حراموالی

عَنْ عَبْدِ اللهِ بنِ عَمرِو بن العاص رضي الله عنه، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْـــهِ وَسَـــلَّمَ : ((الرَّاشِي وَالْمُرْتَشِي فِي النَّارِ)).رواه للطبراني في المعجم الكبير.

د راوي پيژندنه:

دغه لوی او جليل القدر صحابي عبد الله بن عمروبن العاص رضى الله تعالى عنه دی، نسب يـــې له نبي كريم صلي الله عليه وسلم سره په كعب بن لؤي كې يو ځای كيږي.

دغه صحابي عالم، د قرآن كريم قاري او د احاديثو د حافظانو له جملې څخه دی، زيات شمېر احاديث يې روايت كړي دي، او د هجرت په (٦٥) كال وفات شو.

د كلمو معنا:

۴. الرَّاشِي:	رشوت وركوونكې.
۵. الْمُرْتَشِي:	رشوت اخيستونكې.
٦. فِي النَّار:	په جهنم كې به وي.

د حديث شريف معنا:

د حضرت عبد الله بن عمرو بن العاص رض څخه روايت دی چې رســـول الله (ص) فرمـــايلي دي:(رشوت وركوونكې ،او رشوت اخيستونكې به دواړه په اور(جهنم) كې وي.

د حديث شريف حكمت:

رشوت هغه ناولې او كرغيړنه پديده ده چې دټولنو ټول اساسي بنسټونه له منځه وړي،دانسانيت لمنه ټولوي،بې باوري ،اداري او مالي فساد خپروي،عامه ګټې لوټ كوي ،حق تلفي،ظلم ،او بې عدالتي منځ ته راوړي ،نو ځكه بايد ددغه شوم اونار وا كار سزاباید سخته وي.

فعاليت: درشوت بيلګې او اضرار په ګروپي ډول بيان كړئ.

د حديث شريف ګټې:

١. د رشوت وركوونكي سزا: په غالبه وختونو كې رشوت وركوونكی ددې لپـــاره بـــدی وركوي چې ناحقه پريكړه بايد دده په ګټه وشي .داچې بدی وركوونكی له يو پلوه دظلم

لامل ،اوله بل پلوه رشوت اخيستونكي ته دگناه او تيري زمينه برابروي الله (ج) ورته جهنم ته دد اخليدو سخته سزا ټاكلې ده.

۲. د رشوت اخيستونكي سزا: د اسلام په مقدس دين كې حاكمان اودواک خاوندان پــه دې مكلف دي چې هميش بايد پــر حــق كلــک ولاړ اوســي،اود انــسانانو تــرمنځ د عدل،انصاف،او دحق پريكړې وكړي اود هر نوعــه فاســدو،اوناحقه فيــصلو ځخــه ډډه وكړي.كه چيرې څوک بدې واخلي اوپر حقايقوپرده واچوي الله(ج) به يې د جهنم اور ته د اخل كړي دا ځكه چې دې له يوې خوا دحرام مال خوړونكې ،او هم د سمې لارې ځخــه د انحراف د گناه مرتكب شوې دى.

فعاليت: درشوت اوډالى ترمنځ څه توپير دى؟ په هكله يې په خپل منځو كې پرى بحث وكړئ.

ارزونه:

۱. لاند ې كلمې معنا كړئ:
الرَّاشِي:
الْمُرْتَشِي:
فِي النَّارِ:
۲. د رشوت اخيستونكي اورشوت وركوونكي سزا بيان كړئ.
۳. د رشوت په فرد اوټولنه بدې اغيزې څه دي؟

كورنى دنده:

حديث په يادو زده كړئ، او هم د رشوت د زيانونو په باره كې لنډه مقاله وليكئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حلال کسب طلب

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بن مسعود قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم:(طَلَبُ كَسْبِ الْحَلاَلِ فَرِيــضَةٌ بَعْدَ الْفَرِيضَةِ).مسند الشهاب القضاعي

د راوي پيژندنه:

د دغه جليل القدر صحابي نوم عبدالله د پلار نوم يې مسعود او د بنو هذيل قبيلې ته منسوب دی، شپږم شخص ؤ چې د اسلام په مبارک دين مشرف شو، دوه ځله يې حبشې ته هجرت کړی دی او په دريم ځل يې له حبشې څخه مدينې منورې ته هجرت وکړ. د رسول الله (ص) سره به تل يوځای او ملګری ؤ چې له دې امله د اصحابو ترمنځ په صاحب العصا، صاحب الوسادة او صاحب المطهرة[1] مشهور ؤ په ډېره خوږه لهجه به يې تل د قرآنکريم تلاوت کاؤ د علم او پوهې سمندر ؤ د علمي مقام ترڅنګ د حق د سنګر يو غښتلی مجاهد هم ؤ، په بدر، احد، خندق او نورو ټولو غزاګانو کې يې برخه اخيستې ده د هجرت په دوه ديرشم (۳۲) کال د حضرت عثمان (رض) له شهادت څخه وروسته يې د نيمګړې نړۍ څخه رحلت وکړ.

د کلمو معنا:

١. طَلَبُ: لټول.
٢. كَسْبِ الْحَلاَلِ: حلال کار او عمل کول.
٣. فَرِيضَةٌ بَعْدَ الْفَرِيضَةِ: فرض دی پس له نورو فرضونو څخه يعنی داسلام پنځو ارکانو، اوياد پنځه وخته لمونځونو څخه وروسته.

د حديث شريف معنا:

د عبد الله ابن مسعود (رض) څخه روايت دې چې پيغمبر(ص) فرمايلي دي:دحلال کسب لټون دنورو فرضونو پسې فرض عمل دې.

د حديث شريف حکمت:

هر انسان په ژوند کې خوراک،څښاک،پوشاک،اوداسې نورو شيانو ته اړتيا لري اوددې شيانو لاس ته راوړل کسب اوکار پورې تړاو لري.ددې لپاره چې انسان هوسا ژوند وکړي ،او د فقر

---

[1] - يعني رسول اکرم (ص) ته به يې امسا په لاس کي ورکوله، تکيه او بالښت به يې ورته ايښود، او مسواک به يې ورته په لاس کي ورکاوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او احتیاج څخه مصوون وي په همدې بناء پر هر کس دحلال کسب لټه لازمه ده ترڅو ددې لارې څخه حلاله روزي لاس ته راوړي په خپله يې هم وخوري نوروته يې هم ورکړي اوپه عامه خيريه کارونوکې يې هم مصرف کړي.

فعالیت: زده کوونکې دې په نوبت سره دهغه پغمبرانو نومونه واخلي چې لاندې کارونه يې کول: دهقاني، ترکاڼي، زغرې جوړول، چوپاني.

د حدیث شریف ګټې:

۱. **حلاله روزي ګټل عبادت دی:** الله(ج) زمکه په راز راز نعمتونو پوخلې ده اوهم يې درزق لاس ته راوړلو سرچينې زياتې پيدا کړي دي ترڅو انسانان دخپل شتون او بقا لپاره ورڅخه استفاده وکړي البته دغه نعمتونوته لاس رسی لپاره کاراو کسب اوزحمت ګاللو ته اړتيا ده.
دحلال رزق لټه پرهر مسلمان فرض ده دحلال رزق لټون عبادت او دپيغمبرانو سنت دي پر هر مسلمان دا واجب دي چې دمشروع لارو څخه رزق وګټي تر څود سوال او احتياج له ذلت څخه ځان وژغوري بهتره او غوره روزي هغه ده چې دلاس په زيار وګټل شي دالله (ج) غوره پيغمبر داوود (ع) به دخپل لاس ګټلې روزي خوړله.

۲. **د حلال کسب ارزښت:** د اسلام سپيڅلي دين انسانان کار او کسب ته هڅوي، کار اوکسب پر هر مسلمان واجب بولي. په شرعي نصوصو کې دټولو کسبونو په هکله لکه: تجارت، زراعت اوبزګري، صناعت، چوپاني اودداسې نورو کسبونو فضيلتونه بيان شويدي.
دحلالې روزې دلاس ته راوړلو په خاطرکارکول دالله(ج) په لارکې دجهاد برابر ثواب لري.
پيغمبر(ص) ديوکس سره مصافحه وکړه چې دهغه لاسونه دکار له امله زيږه اوشاړ وو پغمبر (ص) وفرمايل: (دا هغه لا س دې چې الله(ج) يي ډير خوښوي).
داسلام له نظره هغه څوک دستاينې وړدی چې کار اوعمل کوی. يوائې کسب اوکار دی چې شخصي اوټولنيز احتياجونه پوره کوي. دپياوړي اقتصاد سرچينه کسب او کار کول دي کاسب او کارکوونکې ته خپله کورنۍ، خپل خپلوان اوټول وګړي په درنده سترګه ګوري اود هرچا په وړاندې محترم وي.

۳. **بې کاري(کار نه کول) او بد عواقب يي:** بې کاري ياکار نه کول هغه بد خصلت دې چې هيڅ سالم عقل يي نشي زغملای کار نه کول په شريعت کې مردود خصلت دې ددې

لپاره چې په جامعه کې بیکاري دفقر سبب ونه گرځي پیغمبر(ص) بیکاري په کلکه غندلې ده او فرمايي:(بیشکه الله(ج) بیکاره ناست بنده بدگني).

حضرت عمر (رض) هغه ځوانان چې دعبادت په بهانه مسجد کې بیکاره ناست وو له مسجده وویستل اوورته یې وویل:(ووځئ هیڅکله له اسمان څخه په خپله سره او سپین زر نه راتوییږي).

هرڅوک چې کار اوعمل پرېږدي اوسستي ورباندې غالبه شي پر کورنۍ اوټولنه بار او بوج وي دوستان یې کم وي، څوک یې نه خوښوي،دهرچا په وړاندې ملامته وي،دمالي عباداتو اونورو سره دکومک کولو څخه بې برخې ،اود ښیګڼې لاس یې ترهر چا زیات لنډ وي.

۴. **د ځمکې تعمیر او ابادي:** الله (ج) زمکه دانسان دژوند زانگو او انسان یې ددې زمکې معمار پیداکړی دی.انسان ددې لپاره زمکې ته رالیږل شوې چې دزمکې مخ په ودانیو،کرلو،جوړولو... اباد اودژوندانه لپاره یې برابر کړي ترڅو انسانان وکولای شي په ارامه او اطمنان سره عبادت اود الله(ج) بنده گي وکړي چې د زمکې تعمیر او ابادي دانسان په بې سارې هلو ځلو پورې تړاو لري .

فعالیت: زموږ خوږ پیغمبر حضرت محمد(ص) له بعثت څخه مخکې کوم کوم کارونه کړي؟ ددوو نومونه واخلئ.

ارزونه:

۱. د حدیث شریف راوي په بابله لنډ معلومات وړاند ې کړئ.
۲. د حدیث شریف اجمالي معنا ووایاست.
۳. لاندې خالي ځایونه ډک کړئ:
:(طَلَبُ.............اَلْحَلاَلِ.............. بَعْدَ ....)
۴. د حدیث شریف دوې گټې ولیکئ.

کورنۍ دنده:

پورتنی لوست په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الله (ج) نعمتونه

عن ابن عباس رضي الله عنهما قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، لِرَجُلٍ وَهُوَ يَعِظُهُ :اغْتَنِمْ خَمْسًا قَبْلَ خَمْسٍ: شَبَابَكَ قَبْلَ هِرَمِكَ ، وَصِحَّتَكَ قَبْلَ سَقَمِكَ، وَغِنَاءَكَ قَبْلَ فَقْرِكَ، وَفَرَاغَكَ قَبْلَ شُغْلِكَ ، وَحَيَاتَكَ قَبْلَ مَوْتِكَ).المستدرك للحاكم

د راوي پيژندنه:

د دې راوي پيژند نه په تيرو لوستونو کې تيره شوی ده.

د کلمو معنا:

۱. يَعِظُهُ :	ورته يې نصيحت کاوه.
۲. اغْتَنِمْ :	غنيمت وګڼه.
۳. خَمْسًا قَبْلَ خَمْسٍ :	پنځه شيان مخکې له پنځو څخه.
۴. شَبَابَكَ قَبْلَ هِرَمِكَ:	ځواني دې مخکې له کمزورتيا څخه.
۵. وَصِحَّتَكَ قَبْلَ سَقَمِكَ:	او خپله روغتيا مخکې له مريضتيا څخه.
۶. وَغِنَاءَكَ قَبْلَ فَقْرِكَ:	اوخپله غنيوالی مخکې له فقرڅخه.
۷. وَفَرَاغَكَ قَبْلَ شُغْلِكَ:	اوخپله وزګارتيا مخکې له مصروفتيا څخه.
۸. وَحَيَاتَكَ قَبْلَ مَوْتِكَ:	او خپل ژوند مخکې د خپل مرګ څخه.

د حديث شريف معنا:

دعبد الله بن عباس رض څخه روايت دې چې رسول الله ص يوه کس ته نصيحت کاوه ورته يې وويل:(پنځه شيان مخکې له پنځو څخه غنيمت وګڼه :خپله ځواني مخکې له خپلې کمزورتيا څخه غنيمت وګڼه،او خپله روغتيا مخکې له خپلې مريضتيا څخه غنيمت وګڼه،اوخپله بډايي اوغنيوالی مخکې له خپل فقرڅخه غنيمت وګڼه,اوخپله وزګارتيا مخکې له مصروفتيا څخه غنيمت وګڼه،او خپل ژوند مخکې د خپل مرګ څخه غنيمت وګڼه).

د حديث شريف حکمت:

دکايناتو خالق الله (ج) انسانانو ته ډول ډول ظاهري ،اوباطني نعمتونه وريه برخه کړي دي لکه: روغ صحت، مال او دولت،ځواني ،علم اوپوهه اوداسې نور، بناءً حتمي ده چې انسان د

الله (ج) د نعمتونو شکر ادا کړي او شکر يې هله پر ځای کيږي چې ژوند او وخت څخه اعظمي استفاده واخيستل شي، او په نيکو لارو چارو کې مصرف کړل شي ترڅو دنعمتونو دخالق او دهغه مخلوق د خوښۍ سبب وګرځي.پيغمبر ص مونږ ته په دی حديث کې دغه نعمتونه اوورڅخه دښې استفادی لارې چارې را په ګوته کوي.

فعاليت: زده کوونکي دې په ګروپي شکل دالله (ج) دنعمتونو نومونه واخلي.

د حديث شريف ګټې:

۱. **ځواني د الله (ج) لوی نعمت دی:** د انسان عمر دلحظو،دقيقو،مياشتو څخه عبارت دی،او دژوند هره لحظه چې تيريږي انسان مرګ ته ورنږدی کيږي ځواني هغه نعمت دی چې په هکله به يی دقيامت په ورځ دبنده څخه پوښتنه کيږي انسان په ځوانۍ کې دداسې نعمتونو څخه برخه مند وي چې دځوانۍ په تيريدو سره يی بيا هيڅکله نشي تر لاسه کولای په ځوانۍ کې بنده د کامل عقل،ښه ذهن،اوپياوړي قوت او طاقت څښتن وي هرڅه ډير ژر يادوي، د کارونو په مقابل کې زيات تحمل اوحوصله لري هرجسمي کړنې اوکارونه په ښه شان انجاموي،مګر کله چې ضعيف او ځواني يی تيره شي نو دبدن هډوکی يی نرم اوکمزوري شي بيا دډيرڅه کولو ارزو لري خو ورڅخه عاجز اوناتوانه وي که و غواړي چې ډير ښه کارونه وکړي ،مګرد ضعيفوالی له امله يې نه شي کولای.چې دسالمې ټولنې جوړول،دښو اوعالي اخلاقو ترويجول،ذهنيتونه مثقف کول،علم او پوهه دوګړو ترمنځ عامول، دجامعې دافرادو تر منځ د مهذب مسلمان انځور انځورول دا هر څه مستقيما دځوانانو مسؤوليت دی د ځوانۍ عمر عبث تيرول نه جبرانيدونکې زيان دی.

۲. **روغ صحت اوسلامتيا ستر نعمت دی**:روغ صحت هم دالله ج له نعمتونو څخه ستر نعمت دی صحت او مريضي دواړه داسی څيزونه دي چې دانسان په واک او اختيار کې نه دي روغتيا دانسان پر سرهغه تاج دی چې هغه يواځې ناروغان ويني خو صحت من يې احساس نه کوي مګر کله چې روغ صحت الله ج دانسان څخه واخلی بيا يی په ارزښت پوه شي سالم عقل په سالم جسم کې وي روغتيا او صحت دالله ج هغه مهرباني ده چې ددې په وسيله بنده کولای شی دنيوي او خروي کارونه په ښه شان تر سره کړي بناءً پر هر مسلمان لازم دي چې ددغه ارزښتناک نعمت څخه ګټه واخلي اوکوښښ وکړي چې دژوند هره لحظه بيکاره او دنيک عمل څخه علاوه په بل څه تيره نه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مریضی دداسې ضعیفه حالت څخه عبارت دی چې بنده دهر نیک او خیر کار څخه محرومه وي.

۳. **د پانګې اومال داری نعمت:** دالله ج دنعمتونو له جملې څخه یو شتمني او مــال داري ده چې دبشري ټولنې نیکمرغي ورپورې تړلې ده. حلاله شتمني الله ج ته دنزدیکت ،دپــت اوابرو ساتلو ،دبندګانو دحقوقو داداکولو، دخپلوانو سره دصله رحمی ذریعه او ســرچینه ده. بلهایی او شتمني هغه وخت نعمت دی چې ورڅخه په سمه توګه استفاده وشي ،اوکــه چیرې په ناروا ،حرامو او ناوړه لارو چارو کې ولږول شي نوبیا لویه بد بختــي ده.ددغــه نعمت د شکر دادا کولو لار دفرضي او نفلي صدقاتو ورکول دي دفرضي صـــدقو څخــه مراد د زکاتونو، فدیو، کفارو،نذرونو ورکول دي چې بنده دبخل،شومتیا څخه پاکوي اوپه مؤمن کې دایثار، فداکاری، ورکړې اوسخا احساس راژوندې کــوي ددې لپــاره چــې مسلمان باید یوائی دزکات په ورکولو بسوالی ونه کړي ،بلکه نفلي صدقې باید ورکړي او په نورو اجتماعي خیریه کارونوکې برخه واخلي لکه: مدرسی ،مکتبونه،روغتونونه پلونه ،ونی کینول،سرکونه جوړول.دټولنې دډیری بې وزله طبقې نابینایانو،شلو ګوډانو ،کونــډو ضرورتونه پوره کول هغه فقیران چې په کار قادر وي ورته دکارونو زمینه برابرول.

۴. **خپل ژوند غنیمت وګڼه مخکې له مرګه:** ژوند هغه فرصت دی چې له لاسه ووت بیا هیڅکله نه راځي اوهرکله چې انسان مړ شي دده دنیکو عملونو دروازه بنده شي. پس لـــه مرګه هرانسان د بیا ژوند څخه علاوه بل د هیڅ شي ارزو نه کوي دهمدې کبله مخکې له دې چې دغه نعمت له لاسه ووځي باید ورڅخه ګټه واخیستل شي اوپه ژوندکې هغه اعمال ترسره شي چې داخرت د ابدي ژوند لپاره سودمند وي مخصوصا داسې اعمال چې ثواب یې پس له مرګه هم بنده ته ور رسیږی لکه:دعلم ښوونه، دنیک اولاد روزنه،لارې پلونــه اوسرکونه جوړول ،مسجدونه ابادول ،داوبو څاګانې ویستل ټول دخیرهغه کارونــه چــې انسانان ورڅخه په ژوندانه کې استفاده کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: زده کوونکی دې د وخت دارزښت په اړوند په انفرادي یا ګروپي شکل معلومــات وړاندې کړي.

ارزونه:

۱. لاندې عبارات معنا کړئ:
شَبَابَکَ قَبْلَ هِرَمِکَ: وَصِحَّتَکَ قَبْلَ سَقَمِکَ: وَغِنَاءَکَ قَبْلَ فَقْرِکَ: وَحَیَاتَکَ قَبْلَ مَوْتِکَ.

۲. د حدیث شریف معنا ووایاست!

۳. د پورتنو مطلبونو څخه یو مطلب غوره او په اړوند یې لنډه مقاله ولیکئ.

کورنۍ دنده:

د لوست مطلبونه په خپل تعبیر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مزدور حق باید ډېر ژر ورکړل شي

عَن جَابِرٍ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : (أَعْطُوا الأَجِيرَ أَجْرَهُ قَبْلَ أَنْ يَجِفَّ عَرَقُهُ).
رواه سنن ابن ماجة

د راوي پېژندنه:

نوم يي جابر اود پلار نوم يي عبد الله د مدينې منورې د خزرج له قبيلې څخه ؤ، پــلار اوزوی دواړه جليل القدره صحابه وو پيغمبر ص ورته پينځه ويشت ځله په يوه شپه كې دمغفرت دعاء كړې د بدر او احد څخه علاوه يي په ۱۹غزواتو كې د رسول الله ص سره اشــتراک كـــړې دی.په خپل وخت كې دمدينې منورې لوی مجتهد او مفتي ؤ .او د هجرت په ۷۸كال كې يې له فاني دنيا څخه سترګې پټې كړې.

د كلمو معنا:

۱. أَعْطُوا: وركړئ.
۲. الأَجِيرَ: مزدورته.
۳. أَجْرَهُ : د هغه اجوره اومزدوري.
۴. قَبْلَ أَنْ يَجِفَّ عَرَقُهُ: مخكې له دې چې دهغه دوجود خوله وچه شي.

د حديث شريف معنا:

له حضرت جابر بن عبد الله (رض) څخه روايت دی چې پيغمبر (ص) فرمايلي دي:(مزدورتــه دهغه مزدوري مخكې له دې وركړئ چې دهغه خوله وچه شي).

د حديث شريف حكمت:

په ټولنه كې انسانان يوپربل مادي او معنوي ځانګړي حقوق لري لكه:دمـــور اوپـــلار حقـــوق ،دمشرانو حقوق،دګاونډيانو حقوق اوداسې نور،چې ددې حقوقـــو پـــه قطـــار كـــې يـــوهم داجير(مزدور) حق دی او هغه ته دهغه دزحمت ګاللو اومشقت تيرولو په مقابل كې مزدوري وركول دي.داچې دنوروپرحقوقو تيری هغه كه په هرشكل اورنګ كې وي ناروا دی په همدې اساس پيغمبر ص فرمايلي دي چې داجير په حق تيری مه كوئ او هغه ته دهغه حق بې له ځنـــډه وركړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: مالک او اجیر ته څه کول په کار د ي؟ په ګروپي شکل يې ځواب ووایاست

د حديث شريف ګټې:

۱. **د اجير (مزدور) مزدوري ځنډول ظلم او ګناه ده:** مزدور دخپل وجود انــرژي ددې لپاره مصرفوي چې څه وګټي ،او ځان ته حلاله روزي پيدا کړي اوددې پــه انتظــارکې وې چې دخپل زحمت او مشقت بدله ډيرژرترلاسه کړي نو لازمه ده چې دهغــه مــزدوري دی دومره ژر هغه ته ورکړل شي چې حتی دهغه دوجود خوله هم نه وي وچه شوي ،اوپــه دې کار کې ځنډ اوتاخير ظلم او ګناه ده پيغمبر ص فرمايلي دي:(دغنــي لــه خــوا د مــزدور مزدوري يا د قرضدار قرض ځنډول ګناه ده). په بل حديث کــې راغلــي دي پيغمبــر(ص) فرمايلي دي:(زه به د اخرت په ورځ د الله (ج) په حضورکې د هغه مزدور حق غوښتنه کــوم چې په کار وګمارل شي او بيا د هغه مزدوري هغه ته ورنکړل شي).

۲. **د اجير (مزدور) حقوق:** په نړۍ کې شتمن، او بې شتو غريب دوه ډوله انسانان اوسيږي چې يو بل ته د ژوند انه په هره ګړۍ کې محتاج دي د بډايې ښبنتن غريب ته دکار لپـــاره اوغريب مالدار ته د مزدورې لپاره اړتيا لري.

په اسلام کې د مالک اومزدور ترمنځ علاقه په ورورولۍ،کومک،مهرباني، اويوبل تــه پــه وفادارۍ ولاړه ده نو لازمه ده چې د اجير او مزدور سره نيکه رويه اوښه چلند وشی ،ورته د کار پروخت مناسبه غذا ورکړل شي،د کار کولو مناسبه وسايل ورته مهيا شـــي،هغه تــه دهغه مزدوري پروخت ورکړل شي، ،هغه ته پر په خپل ټاکلي وخت رخصت ورکړل شي، اجوره اومزدوري بايد د کار په تناسب او يا ډيره وي اود هغه له بې وزلۍ څخــه نــاوړه استفاده ونه شي. د اجير په حقوقو تيرې لويه ګناه ده

۳. **کار اومزدوري دهرکس حق دی:** کار او مزدوري دژوندانه هغه اساسي رکن دی چې بې له مزدورې شخصي،اوټولنيزاقتصادي پرمختګ،نړيوال تمدن نا شوني دی.دنـــړې پـــه هرګوټ کې،هروخت ، هر کس ددې حق لري چې کار او مزدوري وکړي اود خپل توان په اندازه هرکار چې وغواړي دځان لپاره يې خوښ کړي په دې شرط چې داسلام دعـــالي مقاصدو اوشرعي قوانينو او مقرراتو سره په ټکر کې نه وي.

۴. **په کار او وظيفه کې سستي او غفلت کول ګناه ده:** کاراو وظيفه يو امانت دی بنـــاءً په شخصي او ددولت پر مامور واجب دي چې دغه امانـــت پـــه پـــوره اخلاص،ديانـــت دارۍ،وفادارۍ، دوخت په پابندۍ اوبې له تقصيره سره انجام کړي ترڅو هغه معاش چـــې

ددې لارې څخه يې تر لاسه کوي ځان ته حلال ،اود شخصي او ملي خيانت څخه ځان وژغوري.

پيغمبر (ص) فرمايلي دي:(کله چې ستاسې څخه څوک کوم کار کوي بايد هغه ښه وکړي).

په کارونو او وظيفو کې سستي،غفلت او عبث وخت تيرول اجتماعي خيانت دي.

همداراز دولتي وسايل اوشتمنۍ ملي امانت دی او بايد په سمه توګه وکارول شي په شخصي کارونو کې ورڅخه استفاده وانه اخيستل شي.

فعاليت: په اجير دداسې کار تحميلول چې هغه يې توان ونه لري څنګه کاردی؟

ارزونه:

١. د حديث شريف راوي څوک ؤ ؟په اړوند يې معلومات وړا ند ی کړئ.

٢. د حديث شريف په رڼا کې د مزدور حقونه کوم دي؟

٣. لاندې کلمې اوعبارات معنا کړئ:

أَعْطُوا:

الأَجِيرَ:

أَجْرَهُ :

قَبْلَ أَنْ يَجِفَّ عَرَقُهُ.

کورنۍ دنده:

١. حديث شريف سره د معنا په يادو زده کړئ.

٢. د مزدور د حقونو په باره کې يوه لنډه مقاله وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د علم زده کړه فرض ده

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: (طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ). رواه ابن ماجه

د راوي پيژندنه:

د دې حديث شريف د راوي نوم حضرت انس او د پلار نوم يې مالک انصاري دی د پيغمبر (ص) په کور کې لوی شوی او پوره لس کاله يې د پيغمبر (ص) خدمت کړی دی، د فقهاوو او مجتهدينو اصحابو له جملې څخه ګڼل کېږي پيغمبر (ص) ورته د اوږده عمر، په مال کې د برکت او جنت ته د تللو دعا کړې ده، د هجرت په ۹۳ کال د بصرې په ښار کې وفات شوی دی.

د کلمو معنا:

۱.	طَلَبُ :	پلټنه.
۲.	الْعِلْمِ :	پوهه.
۳.	فَرِيضَةٌ:	فرض دی.
۴.	عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ:	پر هر مسلمان باندې.

د حديث شريف معنا:

حضرت انس رض د پيغمبر ص څخه روايت کوي چې پيغمبر فرمايلي:دعلم طلب پرهر مسلمان فرض دی.

د علم مفهوم: علم يواځنی هغه کلمه ده چې ټولو الهامي اوديني معلوماتو،اودنيوي غير الهامي څيړنو او تحقيقاتو ته شامله ده او يواځې په کوم خاص فن يا خاصو احکامو پورې منحصره نه ده.

د حديث شريف حکمت:

علم هغه روښنايي ده چې د نړۍ سعادت او نيکمرغي،ټولنيز عدالت،اقتصادي پياوړتيا،سياسي اوساينسي زغلنده پرمختګ ورپوری تړلی دی.علم دی چې انسان دجهالت د تورو تياروڅخه خلاصوي اوورته خير اوسوکاله ژوند ورپه برخه کوي.د نړۍ په ډګر کې چې څومره لاس ته راوړنې تر سترګو کيږي داهرڅه دعلم له برکته دي.که چيری علم نه وي نونړيواله بې نظمي،

ټولنيز طبقاتي ډول ډول ظلمونو تور څادر به د زمکې پر سر خپور وی.په همدی بناء پيغمبر ص دعلم زده کړه پر هرچا لازم بولي.

هڅونه: دعلم له لارې لاس ته راوړنو ژوند ي مثالونه دی زده کوونکی په ګروپی شکل په ګوته کړئ.

د حديث شريف ګټې:

۱. **د علم فضيلت:** د جاهليت د تور تمونو د لمنځه وړلو لپاره د هر څه لومړی الله ج خپل پيغمبر ته دعلم په زده کولو امر وکړ داځکه چې دټولو مشکلاتو حل په علم پوری اړه لري علم الله ج د معرفت اوهغه ته دنزديکت ذريعه ده دعلم زده کړه د الله ج ستر عبادت دی علم هغه ستر نعمت دی چې الله ج خپل پيغمبر ته وايي چې د علم دزيادت غوښتنه کـــوه او داسې وايه:(ای زما ربه زما په علم کې زياتوالی راولئ).علم ددنيا او اخرت ســـعادت او نيکبختي ده.

۲. **د علم طلب:** هر څه چې څومره ارزښت ولري دهغی پلټنه هم په همغه اندازه ارزښـــتناکه وي لکه چې د علم زده کړه لازمه ده دعلم پلټنه اوطلب هم لازم دي نو داضروري ده چې دپوهې دلاس ته راوړلو به غرض زيات کوښښ او زيار وويستل شي داځکه چـــې دعـــامو انسانانو علم کسبي بنه لري اوبې له هلو ځلو ددې قيمتي نعمت ترلاسه کول نـــاممکن دي که د صحابه کرامو اوتابعينو چې تر ټولو غوره انسانان دي سيرت ته يې ځير شو ګـــورو چې هغوی دعلم په خاطر په خالي نس شپې اوورځې تيرولې دمياشتو مياشتو پياده ســـفرونه به يې کول.

څوک چې دعلم په طلب کې ووځې دهغه سفر عبادت اود الله ج په لاره کې حـــسابيږي او الله ج ورته جنت دداخليدو لاره هواروي ملايکې ورته خپلې وزرې پر زمکه غوړوي په اسمان کې ملايکې او په اوبو کې ماهيان ورته دمغفرت دعا غواړي.

۳. **دکوم علم زده کړه فرض ده:** علمونه ډير اقسام لري چې دځينو علومو زده کـــړه پـــه هرکس فرض عين ده اود ځينو علومو زده کړه فرض کفايي ده داپه دې معنا چې که چيرې په ټولنه کې يې يوڅه کسان زده کړه په غاړه واخلي نوفرضيت يې د نورو له ذمی څخه سا قطيږي.هغه علم چې چې زده کړه يي پر هرکس فرض عين ده د هغه اعتقادي ،اوعملـــي احکامو څخه عبارت دي چې الله ج بنده ګان دهغې پر زده کړه مکلف کړي دي لکه: په

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله ج ايمان درلودل،دالله ج په ملايكو، پيغمبرانو ، اسماني كتابونو،داخرت دورځــې پــه حالاتو ايمان لرل.د اسلام پنځو اركانو زده كړه لكه لمونځ ، روژه، زكات او حج كول. په هر حال د حديث څخه دا په ډاګه معلوميږي چې د هر علم زده كړه ضروري ده.

۴. **د علم زده كړه پر هر مسلمان فرض ده:** د علم زده كړه په هــر نارينــه ،اوښــځينه مسلمان فرض ده ښځې چې د ټولنې نيمه برخه تشكيلوي عموما هغه احكام چې سړو ته پــه كې خطاب شوې وي ښځو ته هم شامليږي.د پيغمبر ص په زمانه كې ښځو هم د ســړو پــه څير د علم زده كړې كولې او حتى ډيرې لوې لوې فقيهه زنانه هم موجودې وې چې ســړو به دپيغمبر ص له وفات څخه وروسته هغوي ته په مسايلو كې مراجعه كوله اوله هغوې څخــه به يې پوښتنې كولې، لكه ام المؤمنين عايشة رضي الله عنها ،مگر د دوی دزده كــړې زمينــه بايد داسلامي احكامو مطابق تنظيم كړاى شي.

هڅونه: د علم د زده كړې په اړه په خپلو كې سره خبرې وكړئ.

ارزونه:

۱. د حديث شريف معنا ووایاست.
۲. لاندې كلمې معنا كړئ:
✓ طَلَبُ:
✓ اَلعِلْم :
✓ فَرِيضَةٌ:
۳. د حديث شريف گټې ووایاست.

كورنۍ دنده:

۱. حديث شريف سره د معنا په يادو زده كړئ.
۲. د حديث له مطالبو څخه د يو مطلب تر عنوان لاندې يوه مقاله وليكئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

غصب

د غصب تعریف: غصب په لغت کې په ښکاره او زور سره د یو چا څخه د شي اخستلو ته وايي. او د فقهاءو په اصطلاح کې: پرته د مالک له اجازې نه د محترم او متقوم مال اخیستل پداسې توګه سره چې د ده لاس ورڅخه لنډ کړي غصب بلل کیږي[1].

د غصب د ناروا والي دلیل:

د غصب حراموالی په قران کریم، احادیثو او اجماع باندې ثابت دی.

لومړی قران کریم: الله جل جلاله فرمايي: «وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ»(البقره، ۱۸۸) ژباړه: تاسې د یو بل مالونه په ناروا مه خورئ او مه يې چارواکو ته په رشوت کې ورکوئ، پدې خاطر چې تاسې به په ناروا د خلکو د مالونو ځنې برخه د پوهې سره خوړلې وي.

دويم: حديث: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي: «لاَ يَحِلُّ مَالُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ إِلاَّ بِطِيبِ نَفْسٍ مِنْهُ».[2] د مسلمان د خوښې څخه پرته د هغه مال خوړل جواز نلري.

دريم: اجماع: مسلمانانو د غصب په حراموالي اجماع کړې او دا يې لويه ګناه شمېرلې ده که څه هم د غلا نصاب ته ونه رسيږي.

فعاليت: دوه زده کوونکي دې دغصب صورت په ټولګي کې تمثيل کړي.

د غصب احکام: غصب درې حکمونه لري:

۱– ګناه: په هغه صورت کې چې خوک پدې پوه شي چې له ما سره د پردي شخص مال دی او بيا يې هم د ځان سره ساتي ګناه ده او په اخرت کې وربانديې نيول کيږي.

۲- غصب شوی مال که چيرې غاصب سره شتون ولري ورکول يې لازم دي:

د رد او بېرته ورکولو مصارف په غاصب دي او هغه وخت مسترد ګرځي چې د مالک لاس وربانديې ثابت شي، چې پدې کار سره غاصب د تاوان څخه خلاصيږي.

---

[1]– تكملة فتح القدير ۳۶۱/۷.

[2]–رواه البيهقي ۱۶۹/۴.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- کله چې غصب شوی مال له منځه تللی وي تاوان به ورکوي:

برابره ده چې دا تلف د الله جل جلاله له لوري وي او که د مخلوق له لوري.

که چېرې غصب شوی مال مثلي وي د مثل ورکول یې لازم دي او که مثلي نه وي بیا یې قیمت ورکول لازم دي.

د غصب په هکله مسائل:

۱- چا چې د کوم مسلمان د ساز او سرود سامان لکه طبله، ارمونیه، چمبه، شپیلۍ او دې ته ورته نور شیان مات کړل تاوان د صاحبینو په نظر نلري، ځکه چې دا د گناه لپاره تیار شوي، نو قیمت کول یې باطل دي، همدا راز شرعاً یې له منځه وړل واجب دي، او د امام صاحب په نظر تاوان لري، ځکه چې پرته لدې کارونو څخه نوره گټه هم تـرې اخیستل کېږي، او همدا راز پلورل یې هم روا دي.[1]

که چیرې یو چا په ناپوهۍ پدې گمان چې دا زما دی څه غصب کړل، هیڅ گناه وربانديې نشته او نه وربانديې نیول کیږي، ځکه چې دا خطا ده او په خطا انسان نه نیول کیږي.

د قیمت د وجوب حالات:

قیمت په درې حالاتو کې واجبیږي:

۱. کله چې له منځه تللی شي مثلي نه وي لکه حیوانات.

۲. کله چې له منځه تللی شي د مثلیاتو له ډلې څخه وي خو د مثل پیدا کیدل یې په بازار کې حقیقتاً او حکماً ناشوني وي.

۳. کله چې یو مثلي د بل جنس مثلي سره گډ شي لکه غنم د وربشو سره.[2]

---

[1] - جوهرة النیرة ۳- ۳۳۴- کتاب الغصب.

[2] - وگوره: الدر المختار ۵/۱۲۹.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

أ. لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱- غصب لغتاً او اصطلاحا تعریف کړئ.

۲- د غصب اړوند احکام بیان کړئ.

۳- په کومو حالاتوکې دغصب شوي مال قیمت لازمیږي؟

ب-لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلموسره ډک کړئ:

۱- که چیرې څوک پدې گمان چې مال یې خپل دی څه غصب کړي .... نلري .

۲- په زور باندې د یوچا مال اخیستل .... بلل کیږي.

کورنۍ دنده:

د خلکو په مالونو باندې دتیري کولو ضررونو په اړه یوه مقاله ولیکئ، چې له پنځو کرښو څخه کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لقطه (مونډل شوی مال)

د لقطې معنا:

لقطه په لغت کې مونډل شوي مال ته وايي.

او د فقهاوو په اصطلاح کې: د نامعلومه مالک او غير مباح مال مونډل لقطه بلل کيږي.

د لقطې حکم:

د اشخاصو په اعتبار د لقطې حکم اختلاف لري، چې ځنې وخت غوره، مکــروه او کلــه حراميداى هم شي، چې تفصيل يې په لاندې ډول بيانيږي:

١– که چيرې څوک پخپل امانت باوري وي او مونډونکی مال خپل خاوند تــه ســاتلی او ورسپارلی شي، بيا د مونډل شوي مال ترلاسه کول ورته غوره او مستحب دي، ځکه چې دا د ده د واجباتو څخه شميرل کيږي.

٢– که چيرې څوک پخپل امانت باوري نه وي او دا ويره ورسره وي چې ځان ته يې مباح ونه ګرځوم، بيا ورته د مونډل شوي مال ترلاسه کول مکروه دي.

٣– که چيرې يو چا پخپل ځان د خيانت باور درلود او دا يې نه ګڼله چې دا به خپل خاوند ته وسپاري بيا يې اخيستل حرام دي[1].

د مونډل شوي مال حکم له دې امله چې تاوان به لري او که نه؟

لقطه يا مونډل شوی مال د هغه چا سره چې مونډلی يې دی امانت شميرل کيږي که پرته له تيري څخه هلاک شي تاوان نلري، خو که يې د تسليمولو څخه منعه وکړه بيا هلاک شــو تاوان لري.

د لقطې ډولونه: لقطه په دوه ډوله ده:

١– د ساکښ مالونو مونډل: لکه د ورک اوښ، غوا، پسه او داسې نورو څارويو مونډل[2].

٢– د غير ساکښو مالونو مونډل.

---

[1]– بدائع الصنائع ٢٠٠/٦، فتح القدير ٤٢٣/٤، الدر المختار ٤٠٦/٣.

[2]– بدائع الصنائع ٢٠١/٦.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: یو شمیر زده کوونکي دې په ټولګي کې دلقطې صورت تمثیل کړي.

د لقطې سره څه کول پکار دي؟

په موندونکي باندې لازم دي چې اعلان یې کړي، بخاري او مسلم د زید بن خالد الجهني څخه روایت کوي فرمایي: رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه د لقطې په هکله پوښتنه وشوه، رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: «عَرِّفْهَا سَنَةً» ژباړه: یو کال پورې یې اعلان کړه.[1]

اوس د اعلان څرنګوالی، موده، ځای، د اعلان مصارف او هغه څه چې ورک مال ورته اړتیا لري، د رد او بېرته ورکولو شرط او ځان ته د خپلولو حکم یې څېړو.

د اعلان څرنګوالی:

د موندل شوي مال اعلان او غږ به په هغه ځایونو کې د څنو نښانو په بیانولو سره کوي چې ډیر خلک پکې راټولیږي لکه بازارونه او د مسجدونو دروازې.

څوک به اعلان کوي؟

اعلان به خپله موندونکی او یا د موندونکي نائب کوي[2].

د اعلان موده: دا خبره څو اړخه لري:

الف: که چیرې موندل شوی مال د اهمیت وړ وي، پوره یو کال به اعلانیږي. خو فتوی پر دې ده چې د اعلان موده خپله موندونکي ته دې پریښودل شي چې تر هغې پوري دې اعلان وکړي ترڅو خلکو کې مشهوره شي، تر کاله اعلانول یې ضرور ندي.

ب: که چیرې موندل شوی مال حقیر یا ناچیزه وي، یعنې چې د غله لاس ورباندې نه پرې کیږي، هومره ورځې به اعلانیږي چې څومره موندونکي ته مناسبې ښکاري.

ج: که چیرې ډیر ناچیزه شی وي لکه یو دانه خرما او یا د دې پشان نور پرته له اعلان څخه دې خیرات کړي.

د اعلان ځای: د موندل شوي شي اعلان به په بازارونو، د جوماتونو دروازو او د خلکو ټولنځایونو کې کیږي.

---

[1]– د دې حدیث تخریج البزار پخپل مسند کې کړی، الهدایة ۴۶۶/۲.

[2]– الدر المختار ۳۵۰/۳.

د اعلان اجوره: د اعلان مصارف هغه چې اخبار، تلویزیون او رادیو تـــه ورکـــول کیـــږي موندونکی شخص به یې ګالي، ځکه دا د ده د واجباتو او ښیګڼو څخه شمیرل کیږي.

د موندل شوي مال خاوند ته د واپسۍ شرط: د مالک له لوري به موندونکي ته داســـې نښه ویل کیږي چې په هغې باندې د نورو څخه جلا کیږي لکه د بوجۍ د خـــولې تـــار، وزن، شمیر او داسې نورې نښې او یا دا چې شاهدانو باندې یې ثابت کړي چې دا د همده دی[1].

د موندونکي د مالک کېدو حکم:

الف: که چیرې موندونکی بډای یا غني وي د موندل شوي مال نه ورته ګټه اخستل روا ندي، بلکه فقیرانو ته به یې خیرات ورکوي برابره ده چې پردو ته یې خیرات ورکوي او کـــه خپلوانو ته اګر که پلار، مور، ښځه او یا یې زوی او لور وي، ځکه چې دا پـــردی مـال دی، پرته د هغه له خوښې څخه ورنه ګټه اخیستل جواز نلري.

ب: که چیرې موندونکی غریب وي بیا ورته ګټه اخیستل روا دي ګواکې داسې ده لکه چـــې په ځان یې خیرات کړی وي.

ج: که چیرې وروسته له خیرات یا ګټه اخیستلو څخه د هغه مالک پیدا شو، د خیار خاونـــد دی. که همداسې خیرات یې پریږدي نو ده ته به یې ثواب رسیږي، او که له مونـــدونکي څخه تاوان اخلي، او یا دا غوره ګڼي چې له هغه غریب څخه یې ترلاسه کوي کوم تـــه چې خیرات ورکړل شوی که چیرې هغه غریب پیدا کړي.

د: دا ټول احکام د حل او حرمت په موندل شوي مال کې پلي کیږي.

---

[1]- فتح القدیر ۴/۴۳۱.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

✓ **لاندې شيان په لنډ ډول بيان کړئ:**

۱- لقطه لغتاً او اصطلاحاً تعريف کړئ.

۲- د لقطې حکم په لنډ ډول بيان کړئ.

۳- د لقطې سره څه کول پکار دي؟ بيان يې کړئ.

۴- ورک شوی مال بايد په کوم ځای کې او تر کومې مودې پورې اعلان شي؟

۵- د لقطې د مالک کيدلو اړوند احکام وواياست.

✓ **لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:**

۱ - موندل شوی مال د موندونکي په مال کې .... مګر که .... وي ګټه اخيستل ورته روا دي.

۲- د لقطې داعلان مصارف به ....ګالي.

کورنۍ دنده:

که چېرې تاسو څه پيدا کړې دلوست په رڼا کې بايد څه ورسره کوئ ددې موضوع په اړه په پنځو کرښو کې يوه مقاله وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

مزارعت (دهقاني)

هارون خپله ځمکه سهيل ته د کرلو لپاره د حاصلاتو په نيمايي، دريمه او يا څلورمه برخه ورکوي دې کار ته د فقهې په علم کې مزارعت او مونږ ورته دهقاني وايو.

د مزارعت تعريف:

مزارعت ته په پښتو ژبه کې کښت يا دهقاني وايي. او د فقهاوو په اصطلاح کې د ځمکې د خاوند له خوا د دهقان سره د حاصلاتو په يوه معلومه برخه (نيمايي، دريمه، څلورمه، شپږمه) عقد ته مزارعت ويل کيږي[1].

د دهقانۍ رکن:

د دهقانۍ رکن ايجاب او قبول دی.

د دهقانۍ حکم:

امام ابوحنيفه رحمه الله تعالی د مزارعت عقد باطل ګڼلی او صاحبينو په څلورو ډولونو ښودلي چې درې يې روا او يو ډول يې باطل دی، په لاندې توګه:

۱ – د جواز صورتونه:

الف: چې تخم د ځمکې په خاوند او کولبه په دهقان وي.

ب: چې تخم، کولبه او کار په دهقان وي او د ځمکې د خاوند يواځې ځمکه وي.

ج: چې ځمکه، تخم او کولبه د يو وي او عمل په بل وي.

دا پورتني درې واړه صورتونه روا دي.

۲ – د بطلان صورت:

کله چې ځمکه او کولبه په يوه، تخم او کار په دهقان وي دا ډول ځمکه ورکول باطله دهقاني ده، ځکه چې دلته د کولبې اجوره د حاصلاتو په ځينې برخه کې راغلې، حال دا چې هغه نامعلومه ده، نو جواز نلري.

[1]– بدائع الصنائع ۱۷۵/۶، الدر المختار ۱۹۳/۵.

فعالیت: یوشمېر زده کوونکي دی دمزارعت عقد هغه شکلونه چې د دوی په سیمو کې رایج دي بیان کړي.

د مزارعت شرطونه:

د هغه چا په نظر چې دهقاني يې روا ګڼلې ده د صحت لپاره يې ورته اته شرطونه اينبي دي چې په لاندې ډول بيانيږي:

١- عاقدين به د عقد اهليت لري يعني عاقلان به وي.

٢- د دهقانۍ موده بايد معلومه وي.

٣- ځمکه به د کرکيلې جوګه وي.

۴- مالک به ځمکه دهقان ته پريږدي او خپل لاس به ورڅخه لنډوي.

۵- حاصلات به د دهقان او ځمکې د خاوند تر منځ په تيت او پراګنده توګه شريک وي، تر څو د شراکت معنا متحققه شي.

٦- د تخم خاوند به معلوم وي چې په چا دی په دهقان يا خاوند د ځمکې، تر څو له دې لارې د ځمکې او دهقان ګټه څرګنده شي.

٧- دهقان او د ځمکې خاوند به خپله برخه معلوموي.

٨- د تخم جنس به معلوم وي، تر څو اجوره معلومه شي[1].

د صحيحې دهقانۍ احکام:

صحيح مزارعت خپل احکام لري چې مونږ يې په لاندې کرښو کې رانلډوو:

١- د دهقانۍ ټول کارونه چې د کښت د اصلاح لپاره تر سره کيږي په دهقان باندې دي، لکه ساتنه او په تخم باندې د ځمکې لاندې مصارف کول.

٢- د کښت مصارف لکه سره، خشاوه، غوبل (تريشر) په دواړو باندې د خپلې برخې په اندازه دي.

٣- حاصلات به د هغه ټاکلي شرط لاندې چې د دواړو تر منځ ورباندې اتفاق شوی وي ويشل کيږي، که چيرې ځمکې حاصلات ونه کړل د هر يوه لپاره هيڅ شی نشته.

۴- د دهقانۍ عقد د هغه چا په حق کې چې تخم ورباندې وي غير لازم شميرل کيږي په بل لوري چې تخم يې ندی اچولی لازم ګڼل کيږي.

---

[1]- تبيين الحقايق شرح کنز الدقايق ۵/۲۷۹.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- خړوبول او کرل د عرف او عادت مطابق ټاکل کیږي.

٦- که چیرې یو له عاقدینو د کښت د رسیدو څخه وړاندې مړ شي، کښت به تر پخلي پورې پرېښودل کیږي او د دهقان لپاره هیڅ نشته، ځکه د اجارې عقد د مودې د نه ختمیدو لــه وجې باقي پاتې دی[1].

فعالیت: څو تنه زده کوونکي دې د دهقانۍ د شرطونو دګټو په هکله معلومات ورکړي.

د دهقانۍ پای:

په لاندې حالاتو کې دهقاني پای ته رسیږي.

١- کله چې د دهقانۍ موده پای ته ورسیږي

٢- کله چې یو د عاقدینو څخه مړ شي.

٣- همدارنګه دهقاني په عذرونو سره هم پای ته رسیږي، عذرونه عبارت دي له:

أ- کله چې د ځمکې خاوند ډیر قرضدار او د ځمکې پلورلو ته اړ شي.

ب- کله چې دهقان ته عذر پیدا شي، یعنې داسې ناروغ شي چې د کار توان ونلري.

ارزونه:

أ- لاندې شیان په لنډ ډول بیان کړئ:

١- مزارعت لغتاً او اصطلاحاً تعریف کړئ.

٢- د جائز مزارعت صورتونه په لنډ ډول وویاست.

٣- د مزارعت شرطونه په لنډ ډول بیان کړئ.

۴- د دهقاني د اړونده احکامو په هکله معلومات ورکړئ.

ب- لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

١- کله چې ځمکه او.................. په یوه، تخم او.............. په دهقــان وي دا ډول ځمکه ورکول په دهقانۍ باندې باطله دهقاني بلل کیږي.

٢- حاصلات به د هغه ټاکلي شرط لاندې چې د دواړو تر منځ وربانــدې اتفــاق شــوی وي ....

کورنۍ دنده:

د لوست مهم مطالب په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

---

[1]- بدائع الصنائع ١٨١/٦، الدر المختار في رد المحتار ١٩٩/٥.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مساقات (باغباني)

كريم، حكمت ته خپل باغ د لاس ته راتلونكو ميوو په يوه معلومه برخه د خدمت لپاره وركوي، د پورتنيو دوو كسانو دا معامله د باغبانۍ په نامه ياديږي او د فقهې په اصطلاح كې ورته مساقات وايي.

لومړی: د مساقات معنا:

مساقات ته په پښتو ژبه كې باغباني وايي.

او د فقهې په اصطلاح كې: باغبان ته د مېوو په يوه ټاكلې مشاع (تيته) برخه بانډې د مېوه لرونكو ونو وركول باغباني بلل كېږي.[1]

دويم: د باغبانۍ حكم:

امام ابوحنيفه (رح) باغباني باطله بولي، مگر صاحبين يې د څه شرطونو سره روا گڼي، خو فتوی د همدوی په قول ده، ځكه نبي اكرم صلی الله عليه وسلم د خيبر له خلكو سره همداسې عمل كړی دی.

دريم: د باغبانۍ ركن:

د باغبانۍ ركن ايجاب او قبول دی.

څلورم: هغه ونې چې باغباني يې جواز لري:

د ميوه لرونكو ونو لكه خرما او انگور، همدا راز د نورو ونو او بوټو لكه بانجانو د بوټو وركول په باغبانۍ بانډې روا دي، ځكه چې د باغبانۍ جواز د اړتيا له مخې راغلی نو ټولې ونې پكې راتلای شي.[2]

پنځم: د باغبانۍ او دهقانۍ تر منځ مهم توپيرونه په لاندې ډول دي:

١- كله چې يو د متعاقدينو څخه د باغبانۍ نه پلې كيدل غواړي، نو په ترسره كيدو يې مجبوريږي حال داچې دهقاني داسې نده.

---

[1]- التسهيل الضروري لمسائل القدوري ص ٥٦٥.

[2]- بدائع الصنائع ١٨٥/٦.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٢- کله چې د باغبانۍ موده پوره شي، عقد به د میوې تر پخیدو پورې دوام مومي، باغبان ته د دې مودې مزدوري نه ورکول کیږي او میوه به په ونه کې پرته له اجورې څخه تر پخیدو پورې وي، د دهقانۍ په خلاف.

٣- کله چې باغباني فاسده شي، باغبان ته به مناسبه مزدوري ورکول کیږي، حال دا چې مزارعت داسې ندی.

۴- استحساناً په باغبانۍ کې د مودې ټاکل شرط ندي، ځکه چې د هرې میوې د پخیدو موسم معلوم دی، حال دا چې دهقاني داسې نده.

فعالیت: یو شمېر زده کوونکي دې د مساقات عقد په هغو مېوو کې چې د دوی په سیمو کې شتون لري تمثیل کړي.

شپږم: د باغبانۍ شرطونه:

باغباني خپل ځانګړي شرطونه لري چې لنډیز یې دا دی:

١- باغبان او مالک دواړه باید د عقد اهلیت ولري، یعنې د عقل خاوندان به وي.

٢- مالک به خپل لاس د ونو څخه لنډوي، یعنې ونې به باغبان ته سپاري.

٣- په لاس ته راتلونکو ټولو میوو کې به دواړه شریک وي.

اووم: د باغبانۍ احکام:

د صحیحې باغبانۍ لپاره فقهاؤ کرامو ځانګړي احکام راوړي چې لنډیز یې دا دی:

١- ټول هغه کارونه چې ونه پرې ساتل کیږي او ورته اړتیا لري لکه اوبه، ویالې جوړول، ساتنه او القاح (پیوند کول) په باغبان دي.

٢- ټول هغه مصارف چې د ونو د قوت بنبلو لپاره دي لکه سره یا کود، د ځمکې اړول او د میوو په ټولولو باندې راځي، دواړه به یې د خپلې برخې په اندازه مشترک ګالي.

٣- که چیرې باغ میوه ونکړه هیڅ یو د بل څخه څه نشي اخیستلای.

۴- د باغبانۍ عقد په دواړو لازم دی.

۵- د ځمکې خاوند، باغبان په کار کولو مجبورولای شي، مګر نه د عذر په صورت کې.

٦- لاس ته راغلې میوه به د ټاکلي شرط سره سم د دواړو تر منځ ویشل کیږي[1].

---

[1]- بدائع النائع ١٨٦/٦، تبیین الحقایق شرح کنز الدقایق ٢٨۴/۵.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم: د باغبانۍ پای:

باغباني په هغه شیانو پای مومي په کومو چې دهقاني پای ته رسیږي او عبارت دی لـه لانـدې شیانو څخه:

۱- کله چې د ټاکلي شرط سره سم باغباني پای ته ورسیږي.

۲- کله چې یو د عاقدینو څخه خپل ژوند له لاسه ورکړي.

۳- همدارنګه په عذرونو باندې هم پای ته رسیږي او دا عذرونه عبارت دي له:

الف: کله چې باغبان معلوم او مشهور غل وي.

ب: کله چې باغبان داسې ناروغ شي چې د کار جوګه نه وي.

فعالیت: څو تنه زده کوونکي دې د مساقات د یویو شرط حکمت په هکله خپلو ملګرو تـه معلومات ورکړي.

ارزونه:

۱- لاندې شیان بیان کړئ:

۲- مساقات په لغت او اصطلاح کې تعریف کړئ.

۳- د مساقات او مزارعت ترمنځ توپیرونه په ګوته کړئ.

۴- د باغبانۍ شرطونه ووایاست.

۵- د باغبانۍ لومړی او دوم حکم بیان کړئ .

٦- دباغبانۍ دریم او څلورم حکم ووایاست.

۷- د باغبانۍ پنځم او شپږم حکم بیان کړئ.

۸- دباغبانۍ عقد په کوم وخت پای مومي؟

۹- لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱۰- باغباني له دهقانۍ څخه پدې کې توپیر لري چې د مودی پوره کیدو سره سـره .... د میوې تر پخیدو پورې دوام مومي.

۱۱- پـه باغبـانۍ کـې د مـودې ټاکـل.................، ځکـه چـې ....

کورنۍ دنده:

هغه مهم توپیرونه چې باغباني یې له دهقانۍ سره لري په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

وقف

لومړی: د وقف معنا:

وقف په لغت کې حبس او ساتلو ته وايي.

او د فقهاوو په اصطلاح کې:

١- وقف د ځمکې یا جنس بندول دي پداسې حال کې چې د ملکيت حکم يې واقف سره پاتې او ګټه يې خيراتيږي وقف بلل کيږي.

٢- او يا د عين بندول او خيراتول دي د ټولنې د خدمت لپاره. لومړی تعريف امام ابوحنيفه رحمه الله تعالى او دويم يارانو کړی دی.[1]

دويم: د وقف د روا والي دليل:

وقف د دې په خاطر روا شوی چې محتاج خلک د ښبنل شوي عين څخه پداسې توګه ګټه واخلي چې اصل عين يې باقي وي، نو پدې ډول به وقف شوی مال د واقف لپاره صدقه جاريه وي، نبي اکرم صلى الله عليه وسلم فرمايي: «إِذَا مَاتَ الإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَمَلُهُ إِلاَّ مِنْ ثَلاثَةِ أَشْيَاءَ : مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ ، أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ»[2] ژباړه: کله چې انسان مړ شي ټول اعمال يې قطع کېږي مګر درې شيان دي چې دا ورته د مرګ څخه وروسته هم ګټه رسوي هغه: تل پاتې صدقه، ګټور علم او نيک اولاد چې ورته دعا کوي.

دريم: د وقف حکم:

امام ابوحنيفه رحمه الله تعالى وقف جائز غير لازم عقد ګڼي، بنا پر دې مالک يې بيرته غوښتلای شي او ورڅخه د ده لاس نه لنډيږي، مګر که چيرې د وخت قاضي ورباندې پريکړه صادره کړي او يا د ده تر مرګ پورې تړاو ولري بيا د مالک له لاسه وځي.[3]

د يارانو په نظر کله چې وقف صحيح وي لازم ګڼل کيږي او د مالک د لاسه د وقف له وينا سره سم وځي.

لنډه دا چې د امام ابوحنيفه رحمه الله تعالى په نظر وقف جائز غير لازم عقد دی او د يارانو په نظر کله چې صحيح واقع شي وقف شوی د مالک له لاسه وځي.

---

[1]- فتح القدير ٣٢/٥.
[2]- صحيح مسلم.
[3]- الدر المختار ١٣٩/٣، الى ٣٩٢.

څلورم: د وقف رکن:

د وقف رکن هغه لفظ او صيغه ده چې په وقف دلالت کوي.

پنځم: د وقف شرطونه:

۱- وقف کوونکی باید عاقل او بالغ وي.

۲- وقف کوونکی به آزاد، د ببنل شوي شي مالک او هوښيار وي.

د موقوف شرطونه:

۱- وقف شوی مال به ځمکه او یا هغه شی وي چې د بقا سره ترېنه ګټه اخيستل کيږي لکه د جهاد لپاره د سلاح او اسونو وقف کول.

۲- وقف شوی مال به معلوم او ځرګند وي.

۳- وقف شوی مال به د وقف په وخت کې د واقف ملکيت وي.

۴- وقف شوی مال به بيل او جلا وي تيت او پراګنده به نه وي.

فعاليت: يو شمېر زده کوونکي دې د وقف څو صورتونه تمثيل کړي.

شپږم: د وقف کتونکی یا ناظر:

واقف ته روا ده چې د وقف نظارت پخپله وکړي او يا يې هغه چا ته وسپاري چې ورته وقف شوی وي، همدارنګه پرته له دوی دواړو څخه بل څوک هم ورته ټاکل کيږي، که نوم يې معلوم وي لکه فلانی او يا ورته څه صفتونه وټاکي لکه چې وواييې: هوښيار، عالم او يا نور داسې صفتونه ولري نو زما د وقف نظارت به کوي.

د وقف د ناظر شرطونه په لاندې ډول بيانيږي:

۱- د وقف ناظر باید متقي او پرهېزګار شخص وي.

۲- د ورسپارل شوې دندې کفايت باید ولري.

اووم: د ناظر دنده:

۱- د وقف شوي شي ساتل.

۲- د وقف شوي شي آبادول.

۳- وقف شوی شی په کرايه يا دهقانۍ ورکول او د دې لپاره لانجه او مخاصمه کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم: د ناظر ګوښه کول:

واقف د وقف ناظر ګوښه کولی شي.

نهم: د وقف اړوند مسئلې:

۱- يوائې زامنو ته پرته له لوڼو د مال وقف کول مکروه تنزيهي دي، ځکه چې دا کار د جاهليت کړنو ته ورته دی.

۲- د وقف مصارف به د وقف شوي مال له ګټې څخه ورکول کيږي.

۳- که چيرې کوم جومات ړنګ او بيا هيڅوک يې ابادولو ته غاړه کښينږدي، پداسې حال کې چې خلک ورته اړتيا ونلري ځکه چې بل مسجد ورسره آباد شوی وي، دا ځای د شيخينو (امام ابو حنيفة او امام ابو يوسف) په نظر همداسې تر قيامته مسجد پاتې کيږي، ابادوونکی او د ده وارثان يې بيرته مالک کيدای نشي. همدارنګه د بل ځای سره يې تبديلولای هم نشي او نه يې بل مسجد ته د اسبابو انتقالول جواز لري، برابره ده چې لمونځ پکې کيږي او که نه کيږي.[1]

۴- د مسجد په ديوال د تير اينبودل په کرايه او يا پرته له کرايې روا ندي.[2]

فعاليت: خوتنه زده کوونکي دې د وقف دشرطونو ګټې په انفرادي توګه خپلو ملګروته بيان کړي.

ارزونه:

لاندې سوالونه ځواب کړئ:

۱. وقف په لغت او اصطلاح کې څه ته وايي؟
۲. د وقف شوي مال شرطونه بيان کړئ.
۳. د وقف شوي مال ساتوونکی بايد څوک اوسي؟
۴. د وقف د ساتوونکي دنده څه ده؟
۵. ايا هغه ځمکه چې دمسجد په نوم وقف شوی وي تل لپاره دمسجد په نوم يادېږي؟

لاندې جملې بشپړې کړئ:

۱. زامنو ته پرته له لوڼو د مال وقف کول ....
۲. د وقف کوونکي شرطونه په لاندې ډول دي:..

کورنۍ دنده:

د لوست مهم مطالب په خپلو کتابچو کې وليکئ.

---

[1] هندي فتاوی ۲- ۴۵۸- الفصل الاول فيما يصير به مسجداً.

[2]- الدر المختار ۴۰۶/۳.

(c) ketabton.com: The Digital Library

صلح (سوله)

زيد او زبير په خپل منځ کې په يو پټي باندې شخړه وکړه، يو وايي: پټی زما دی. او بل وايي زما دی. د کلي سپين ږيرو د دوی تر منځ د دوی په خوښه پرېکړه وکړه، زيد ته يې د مدعی به پټي دربمه برخه د صلح (سولې) په بنياد ورکړه او زبير پرې قانع شو. خو که دوی محکمې ته مراجعه وکړي نو قاضي د دوی تر منځ صلح نه کوي، چې د شخړې په لومړي ډول له منځه وړلو ته صلح او دويم ډول له منځه وړلو ته قضا ويل کيږي.

د صلحې تعريف:

صلحه په لغت کې سمولو ته وايي.

او د فقهاؤ په اصطلاح کې: هغه عقد چې شخړې له منځه وړي صلحه بلل کيږي.[1]

د صلح حکم:

د خلکو تر منځ د شخړو له منځه وړل ښه کار دی.[2]

د صلح د روا والي دليل:

صلح په قرآن کريم، احاديثو او اجماع باندې روا شوې ده.

١ قرآن کريم: الله تعالي فرمايي: (وَالصُّلْحُ خَيْرٌ) [3] صلح کول غوره او بهتر کار دی.

٢ نبي اکرم ﷺ فرمايي:«الصُّلْحُ جَائِزٌ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ إِلاَّ صُلْحًا أَحَلَّ حَرَامًا أَوْ حَرَّمَ حَلاَلاً»[4] ژباړه: صلحه (سوله) د مسلمانانو تر منځ روا ده مگر هغه صلحه ناروا ده چې حلال حرام، او حرام حلال کړي.

٣ اجماع: ټولو علماؤ کرامو د صلحې په روا والي د دې لپاره اجماع کړې چې ستونزې او مشکلات له منځه يوسي.

د صلحې د روا والي حکمت:

د اختلاف او تفرقې له منځه وړل د محبت او دوستي فضا د مسلمانانو تر منځ ساتل دي.

---

[1]- وگوره : تکلملة فتح القدير:(٧\١٧ ٣) تبيين الحقائق : ٥\١ ٩.

[2]- وگوره: تبيين الحقائق: جلد، ٥، ص: ٣٠.

[3]- سورة النساء ، آيت ١٢٨.

[4]- وگوره: السنن الکبری للبيهقي: جلد، ٦، ص، ٦٥.

د صلحې حالات:

کله چې دوه تنه يو پر بل باندې د څه مال دعوه وکړي مدعى عليه به له لاندې درې حالاتو څخه خالي نه وي:

۱ **په دعوا به اقرار کوي:** لکه دا چې احمد په بکر باندې د يو جرنېټر دعوه و کړي، بکر د ده دعوه ومني، د سپين ږيرو له مداخلې وروسته دواړه په بل شي سره روغه، جوړه وکړي، معنا دا چې دعوه يې په جرنېټر کړي وي او جوړ جاړی په غوا وکړي، گويا داسې ده لکه چې جرنېټر يې د غوا په بدل کې پلورلی وي، دا ډول صلحه روا ده او د بيعې احکام ورباندې مرتبيږي، ځکه چې د بيعې په معنا ده.

فعاليت: څو تنه زده کوونکي دې د صلحې صورتونه تمثيل کړي.

۲ **د دعوا څخه د مدعى عليه انکار:** په پورتني صورت کې بکر د جرنېټر څخه منکر شي يې او بکر نه مني، مگر د احمد له ډېر اصرار څخه وروسته سپين ږيري په بکر څه شی ومني او بکر ته يې ورکوي دا ډول صلح هم جواز لري.

۳ **د مدعى عليه د چوپتيا او سکوت حالت:** معنا دا چې په پورتني مثال کې بکر د احمد په دعوا سکوت اختياروي او هېڅ نه وايي، دې صورت کې هم د کلي مشران په بکر څه مني او احمد ته يې تسليموي دا هم جواز لري.

د صلحې احکام: صلحه خپل ځانگړي احکام لري چې په لاندې ډول بيانيږي:

۱. د دعوا کوونکو تر منځ د شخړې او جنجال له منځه وړل، کوم چې وروسته لدې د دواړو دعوه پدې اړوند نه اوريدل کيږي.

۲. که چېرې دعوا په پټي وي او صلح هم په پټي باندې تر سره شوي وي شفيع ته د شفعې حق ثابتيږي، ځکه چې مدعى بها پټی يې په مصالح بها پټي و پلوره، ځکه چې د پټي په پلورلو باندې شفعه ثابتيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: زده کوونکي دې په انفرادي توګه د مسلمانانو ترمنځ د صلحې ګټې بیان کړي.

ارزونه:

لومړۍ پوښتنه: لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. صلحه په څو ډوله ده ؟ په لنډه توګه یې بیان کړئ.

۲. د صلحې یو مثا ل ووایاست!

۳. په صلحه کې د مدعی علیه حالات ووایاست!

۴. د صلحې اړوند احکام بیان کړئ.

دویمه پوښتنه: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو سره ډک کړئ:

۵. صلحه په‌لغت کې .... ته وایي. او په اصطلاح کې:... .

۶. که چېرې دعوه په پټي وي او صلحه هم په پټي باندې تر سره شوې وي شفیع ته ....

کورنۍ دنده:

د صلحې د ګټو په هکله یوه مختصره مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شرکت

د شرکت تعریف:

شرکت په لغت کې اختلاط او ګډولو ته وايي.

او د فقهاؤ په اصطلاح کې: عبارت له هغه عقد څخه دی چې د شریکانو تر منځ په سرمایه او ګټه کې تر سره کیږي، معنا دا چې شریکان یو بل سره پدې اتفاق کوي څرنګه چې زموږ سرمایه ګډه ده همدا شان ګټه مو هم سره ګډه ده.[1]

د شرکت د روا والي دلیل:

شرکت په قرآن کریم، احادیثو او اجماع باندې ثابتیږي.

۱. الله تعالی فرمایلي دي: وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنْ الْخُلَطَاء لَيَبْغِي بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ [2] ډېر داسې شریکان شته چې یو پر بل باندې تېری کوي.

نبي کریم ﷺ فرمایي: « يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَنَا ثَالِثُ الشَّرِيكَيْنِ مَا لَمْ يَخُنْ أَحَدُهُمَا صَاحِبَهُ فَـإِذَا خَـانَ خَرَجْتُ مِنْ بَيْنِهِمَا ». [3]

ژباړه: دا قدسي حدیث دی رسول الله ﷺ وايي: الله تعالی فرمايي: زه د دوه شریکانو دریم یم په ساتنه او مرسته کې او تر هغه وخته پورې ورسره یم چې تر څو خپل ملګري سره خیانت ونکړي، پس هر کله چې دوې خیانت وکړ، زه ورڅخه وځم او خپله مرسته ترې اخلم. معنا دا چې کله سره ښه او راست چلیږي الله تعالی یې په کار کې برکت اچوي او کله چې خیانت ورڅخه واقع شي مرسته او برکت ورڅخه پورته کیږي.

---

[1]– وګوره، فتح القدیر د عنایې سره، ج: ۲. ص: ۵. تبیین الحقائق: ج: ۳. ص: ۳۱۲. رد المحتار، ج: ۳. ص: ۳۶۴.

[2]– سورت ص، آیت: ۲۴.

[3]– اخرجه البیهقي في السنن الکبری، ج: ٦. ص: ۷۸.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. **اجماع:** ټولو مسلمانانو د شرکت په جواز اجماع کړې ده.

د شرکت د روا والي حکمت:

خلکو ته د مرستو لارې چارې برابرول پداسې شکل سره چې يو بل سره مالونه ګډ او غټې غټې شرکتونه جوړ کړي د کومو چې يو تن ته چلول ګران وي.

د شرکت ډولونه:

۱. د املاکو شرکت.

۲. د عقودو شرکت.

د املاکو شرکت:

دا هغه شرکت دی چې دوه یا ډېر اشخاص پرته د شرکت له عقد څخه د يو عين مالکان شي او دا په دوه ډوله دي:

۱. اختياري شرکت:

دا هغه شرکت دی چې د شريکانو په کړنې سره رامنځ ته شي، لکه يو شی په ګډه واخلي، يا د بل چا له لوري ورته وبښل شي او دوې يې قبول کړي.

۲. اجباري شرکت:

دا هغه شرکت دی چې دوه تنو ته پرته د دوې له کړنې ثابت شي، لکه دوه تنو ته په ګډه يو شی په ميراث پاتې شي.[1]

فعاليت: يو شمېر زده کوونکي دې د شرکت ډولونه په ټولګي کې تمثيل کړي.

د دې شرکت حکم: هر شريک ته د دې شرکت څخه روا نده چې د خپل ملګري په برخه کې پرته د هغه له اجازې څخه تصرف وکړي، ځکه چې يو په بل باندې هيڅ ولايت نه لري.

---

[1]- وګوره، بدائع الصنائع، ج: ٦. ص: ٥٦. فتح القدير، ج: ۵. ص: ۳. رد المحتار، ج: ۲. ص: ۳٦۴.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عقودو شرکت: د عقودو شرکت عبارت له هغه عقد څخه دی چې دوه یا ډېر کسان یې په مال او ګټه کې د اشتراک په خاطر د یو بل سره کوي.

د عقودو د شرکت ډولونه: د عقودو شرکت په درې ډوله دی:

١. د مالونو شرکت.
٢. د اعمالو او کارونو شرکت.
٣. د وجوهو شرکت.[١]

د عقودو د شرکت رکن:

ایجاب او قبول د عقودو د شرکت ارکان دي.

لومړی د مالونو شرکت: دا هغه شرکت دی چې دوه تنه په مال کې شریک شي او یو بل ته ووایي: زه او ته دواړه په اخیستلو او پلورلو کې شریک یو او یا که چېرې موږ ته الله تعالی ګټه را په برخه کړه دا به د دواړو تر منځ پدې شرط شریکه وي، دا شرکت په دوه ډوله دی:

١. د عنان شرکت:

دا هغه شرکت دی چې دوه تنه د تجارت له پاره سرمایه پداسې شرط چې ګټه به یې د دواړو تر منځ وېشل کیږي را ټولوي او ازاد تجارت ورباندې کوي د عنان شرکت بلل کیږي.
دا هغه ډول شرکت دی چې د خلکو تر منځ په اوسني عصر کې رایج او خلک یې کوي، ځکه چې دا کوم حد نه لري چې سړی دې څومره سرمایه ولري چې دا شرکت ورباندې وکړي.
بلکې هر څومره شی چې په واک کې لري هغه د بل سره شریکولای شي او د خپلې سرمایې او ټاکلي شرط مطابق په ګټه کې شریکیږي.
دې شرکت کې دا کېدای شي چې یو د شرکت مسئول او بل هېڅ مسئولیت ونه لري، یو کار کوي او بل یې نه کوي، په شرکت او حکم یې کوم اثر نه پرېوځي.

٢. د مفاوضې شرکت:

دا هغه شرکت دی چې شریکان په سرمایه، ګټه او تصرفاتو کې برابره ونډه ولري د مفاوضې شرکت بلل کیږي، بناءً که چېرې د شریکانو سرمایه او نورشیان سره مساوي نه وي بیا ورته د

---

[١]– وګوره ، تبیین الحقائق شرح کنز الدقائق، ج: ٣. ص: ٣١٣.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مفاوضې شرکت نشو ویلای، مثلاً: د یوه سړي سرمایه دوه زره افغانۍ او د بل یو نیم زر افغانۍ ده او په ګډه تجارت پیل کړي د مفاوضې شرکت ندی. [1]

دا ډول شرکت روا دی، نبي کریم ﷺ فرمايي: "فَاوِضُوا، فَإِنَّهُ أَعظَمُ لِلبَرَكَةِ"[2] تاسي د مفاوضې شرکت وکړئ، دا ځکه چې پدې کې برکت دی.

فعالیت: څو تنه زده کوونکي دې په انفرادي توګه د شرکت دیو یو شرط حکمت په هکله خپلو ملګرو ته معلومات ورکړي.

ارزونه:

أ. لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. شرکت لغتاً او اصطلاحاً تعریف کړئ.

۲. د املاکو شرکت په څو ډوله دی؟ نمونه یې واخلئ!

۳. د عقودو د شرکت ډولونه په لنډ ډول ولیکئ.

۴. دعنان شرکت تعریف کړئ .

۵. د مفاوضې د شرکت له تعریف څخه وروسته یې له عنان شرکت سره توپیر وښایئ.

ب. لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو سره ډک کړئ:

۱. اجباري شرکت: هغه شرکت دی چې...................... ته پرته د دوې له .... ثابت شي، لکه ....

۲. د عقودو شرکت په........................... ډوله دی.

کورنۍ دنده:

د خپلې سیمې څخه د اجباري او عنان شرکتونو یویو مثال ولیکئ.

---

[1]– وګوره: المبسوط، ج: ۱. ص: ۱۵۱. فتح القدير، ج: ۵. ص: ۲۰. بدائع الصنائع، ج: ٦. ص: ۵۷. رد المحتار، ج: ۳. ص: ۳۷۳.

[2]– وګوره: نصب الراية في تخريج احاديث الهداية، ج: ۲. ص: ۴۷۵.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وجوهو شرکت

د وجوهو شرکت:

دا هغه شرکت دی چې مخور خلک پرته له دې چې سرمايه ولري سره شريکيږي، د خپل اعتبار پر بنسټ شيان په پور اخلي او بيا يې په نقدو پلوري او کومه ګټه چې وکړي پخپلو منځونو کې يې د ټاکلي شرط سره سمه وېشي.

دا ډول شرکت روا دی.[1]

پدې شرکت کې دا هم روا ده چې د يوه ګټه لږه او د بل ګټه ډېره وي، خو تاوان به په هغه اندازه وربانديې راځي څومره چې ضامن شوی دی.

د اعمالو او ابدانو شرکت:

دا هغه ډول شرکت دی چې دوه يا ډېر کسان پخپله غاړه بانديې د چا څه کارونه ومني او دهغو له تر سره کولو وروسته لاس ته راغلې ګټه پخپل منځ کې د ټاکلي شرط سره سمه ووېشي.

معنا دا چې خياطان، آهنګران او يا نور کسبه خلک په شريکه يو کار ونيسي وروسته دکار او مصارفو ګټه پخپل منځ کې ويشي.

فعاليت: د مضاربت او شرکت ترمنځ توپير ووایاست.

د عقودو د شرکت شرطونه:

۱. **د ګټې اندازه به ټاکلې او محدوده وي:** معنا دا چې پنځمه، دريمه او يا څلورمه برخه کې به يو بل سره شريک وي، بناءً که چېرې مجهوله وي بيا شرکت فاسد دی.

۲. **د ګټې اندازه به مشاع (تيته) وي:** بناءً که چېرې داسې ووايي چې لس افغانۍ ګټه يې زما ده او نوره ستا ده، دا شرکت فاسد دی.

د مالونو د شرکت شرطونه:

۱. د کار او عمل شرط کول: په عنان شرکت کې دا روا ده چې شريکان يو پر بل باندې او يا يو تن باندې کار شرط کړي، لکه چې داسې شرط کړي: دواړه به په شريکه اخيستل او

---

[1]– وګوره: بدايع الصنائع، ج: ٦. ص: ۵۷. المبسوط، ج: ۱۱. ص: ۱۵۴. فتح القدير، ج: ۵. ص: ۳۰.

خرڅول کوو، که خدای تعالی ګټه را نصیب کړه زما او ستا ګډه ده، او یا داچې یو به اخیستل او خرڅول کوي او ګټه به د دواړو شریکه وي.

۲. د ګټو وېش: ګټه به په سرمایه وېشل کیږي، بناءً که چېرې سرمایه مساوي وي ګټه به یې هم مساوي وي، برابره ده چې کار یو تن کوي او یا دواړه، ځکه چې ګټه به یا په کار وېشل کیږي او یاپه سرمایه. ۱

۳. هر کله چې د شرکت مال مخکې د مال له اخیستلو او یا ګډولو څخه له منځه ولاړ شي شرکت باطلیږي.

۴. په عنان شرکت کې هر شریک د اخیستلو او خرڅولو واک لري، ځکه د شرکت په اساس هر یو بل ته د دې اجازه ورکړې ده.

د شرکت باطلوونکي: شرکت په لاندې شیانو له منځه ځي:

۱. د شریکانو له لوري د شرکت ماتول: کله چې د شریکانو له لوري شرکت مات او له منځه ولاړ شي شرکت باطلیږي.

۲. کله چې د شرکت یو شریکوال مړ او له منځه ولاړ شي شرکت له منځه ځي.

۳. کله چې د شرکت مال وړاندې د شرکت له قیام څخه د منځه ولاړ شي شرکت باطلیږي.

هغه شیان چې شرکت په کې نه صحیح کیږي:

کله چې شریکان په یو مباح عمل باندې هغه چې په لاسته راوړلو یې سړی مالک ګرځي لکه ښکار، لرګي را ټولول، د معدنونو د ایستلو لپاره د ځمکې کیندل او داسې نور، دا ټول شرکتونه صحیح ندی او فاسد شمېرل کېږي، چا چې څه راټول او موندل د هغه دي.[2]

---

[1]– وګوره: فتح القدیر، ج: ۵. ص: ۲۱. تبیین الحقائق، ج: ۳. ص: ۳۱۸. بدائع الصنائع، ج: ٦. ص: ٦۲.

[2]– وګوره: تبیین الحقایق شرح کنز الدقائق، ج: ۳. ص:۳۲۳. بدائع الصنائع، ج: ٦. ص: ٦۳. المبسوط، ج: ۱۱. ص: ۲۱٦ او ورسته پاڼه. ۲

ارزونه:

الف: لاندې اصطلاحات تعریف کړئ!

۱. د وجوهو شرکت تعریف کړئ.

۲. د اعمالو اوابدانو شرکتونه دمثال په وړاندې کولو سره شرحه کړئ.

۳. دعقودو د شرکت شرطونه بیان کړئ.

۴. په کوم شرکت کې د کار کول شرط ګڼل کیږي؟

۵. په کومو حالاتو کې شرکت باطلیږي؟

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو سره ډک کړئ:

د عقودو شرکت څو شرطونه لري؟ په لنډ ډول یې بیان کړئ.

۱. کله چې د شرکت مال وړاندې د .... څخه د منځه ولاړ شي شرکت ....

۲. د وجوهو شرکت دا هغه شرکت دی چې .... سره شریکیږي

کورنۍ دنده:

د وجوهو او اعمالو د شرکتونو دګټو په هکله په پنځو کرښو کې یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه څلوېښتم لوست

شفعه

د شفعې تعریف:

په لغت کې: زیادت او جفت والي ته وایي.

او په اصطلاح کې: د ګاونډي له ضرر څخه د خلاصون په خاطر د ځمکې د تملک حق ته ویل کېږي.

د شفعې مشروعیت:

د شفعې حق د دې لپاره ضروري دی تر څو له ړومبني شریک څخه د نوي شریک ضرر دفعه شي.

د شفعې حکم:

د شفعې غوښتل یو روا حق دی.

د شفعې اړوند ځینې اصطلاحات:

شفیع: هغه چا ته ویل کېږي چې د شفعې حق ولري.

مشفوع: هغې ځمکې ته ویل کېږي چې د شفعې حق ورپورې تړلی وي.

مشفوع به: له هغه ملکیت څخه عبارت دی چې له امله یې د شفعې حق ثابتېږي.

مشفوع علیه: د ځمکې اخیستونکي ته ویل کېږي.

د شفعې سبب:

د شفعې سبب د پلورل شوې ځمکې سره د شفیع د ځمکې پیوستوالی دی برابره خبره ده چې دا پیوستوالی لار یا ګاونډیتوب وي.

په شفعه کې د شرکت ډولونه:

په شفعه کې شرکت په دوه ډوله دی:

۱. په خرڅه شوې ځمکه کې شرکت: هغه داسې چې شفیع په خرڅه شوې ځمکه کې برخه ولري.
۲. د خرڅې شوې ځمکې په حقوقو کې شرکت لکه: د اوبو خوړلو حق، د خاصې لارې حق او داسې نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شفعې ثبوت:

د شفعې حق د ځمکې د خرڅولو او د شفعې د اسبابو د وجود په صورت کې ثابتېږي.

د شفعې شرطونه:

هغه بيعه چې شفعه په کې ثابتېږي بايد لاندې شرطونه ولري:

۱. عقار (ځمکه) بايد مملوکه وي اگر که د تقسيم قابليت ونه لري.
۲. بيعه بايد صحيح او نافذه وي.

په لاندې صورتونو کې شفعه نه ثابتېږي:

۱. بلاعوضه هبه، صدقه، وقف، ميراث، وصيت يا هغه ځمکه چې د هغې بدل مال نه وي.
۲. هغه آبادي او ونې چې ځمکه يې دولتي وي.
۳. د شريکانو په خپلو کې د عقار (ځمکې) تقسيم.
۴. هغه بيعه چې خيار شرط په کې شرط شوی وي.
۵. هغه مبيعه چې د دولت له خوا د بولۍ په توگه پلورل شوې وي.
۶. هغه مبيعه چې د دولت له خوا د استملاک يا د مسجد د جوړولو يا د مسجد سره د يو ځای کولو په منظور پلورل شوې وي.

د شفعې طلب:

د شفعې طلب او غوښتنه په لاندې دريو طريقو سرته رسېږي:

۱. مواثبت (بې له ځنډه) طلب: دا هغه طلب دی چې هر کله شفيع د هغه مجلس څخه خبر شي چې په کې بيعې صورت موندلی وي فوراً پرته له ځنډه او پرته له هغه څه چې د ده په انصراف دلالت کوي د شفعې غوښتنه وکړي.
۲. د استشهاد طلب (د شاهدانو په واسطه): دا هغه طلب دی چې شفيع پر پلورونکي چې ځمکه يې په لاس کې وي يا پر پېرودونکي چې اگر که ځمکه يې په لاس کې نه وي شاهدان ونيسي، که چېرې شفيع د شاهدانو په نيولو توان ولري خو شاهدان ونه نيسي د شفعې حق يې باطلېږي.
۳. د تملک طلب (د دعوا طلب): د تملک طلب په محکمه کې د خصومت د دعوی له دايرولو څخه عبارت دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شفعې ځینې احکام:

- شفیع په ټولو حقوقو او وجایبو کې د بایع په وړاندې د مشتري غوندې دی. ځمکه د شفیع په حق کې نوې مبیعه ده، برابره ده که شفیع د قضاء له لارې لاس ته راوړې وي یا د بایع په خوښه یې تر لاسه کړې وي، نو په همدې بناء شفیع د خیار عیب او خیار رؤیت حق لري.
- که چېرې شفیع ته د مبیعې په ورکولو حکم وشي پداسې حال کې چې د مبیعې پیسې پر مشتري باندې قرض وې شفیع ملکف دی چې هغه پیسې نغدې ورکړي.
- که چېرې پېرودونکی د شفیع له خبر ورکولو څخه وروسته په مشفوع ځمکه کې آبادي وکړي یا پکې ونې کېنوي، شفیع کولی شي چې یا ځمکه پرېږدي یا د ځمکې قېمت او د آبادۍ او ونو مصارف ټول ورکړي، او یا اخېستونکی د آبادۍ په ورانولو او ونو اېستلو اړ کړي.
- که چېرې اخیستونکی د شفیع له خبر ورکولو مخکې په مشفوعه ځمکه کې زیادت راولي (آبادي وکړي) نو شفیع اختیار لري چې یا ځمکه پرېږدي او یا د ځمکې قېمت او د زیادت د پیسو په ورکولو ځمکه واخلي.
- که چېرې مشفوعه ځمکه د طبعي حوادثو له امله له منځه ولاړه شي، د تلف شوې برخې پیسې د اصل قېمت څخه کمېږي.
- شفعه نه تجزیه کېږي، شفیع نه شي کولی چې اخیستونکی د مشفوعه ځمکې د ځینې برخې اخیستلو او د ځینې نورې برخې پرېښودلو ته اړ کړي.

د شفعې سقوط:

شفعه د مواثبت د طلب په پرېښودلو او یا د هغې د صحت له شرطونو څخه د کوم شرط په له منځه تللو ساقطېږي.

فعالیت: زده کوونکي دې لاندې عبارتونه په خپلو منځونو کې توضیح کړي:

خلیط، شفیع، شفعه، مدعی، مدعی علیه، دعوی.

ارزونه:

۱. شفعه په لغت او اصطلاح کې تعریف کړئ:

۲. شفعه څه حکم لري؟

۳. د شفعې د روا والي حکمت څه دی؟

۴. شفعه په څه شي ثابتېږي؟

۵. د شفعې شرطونه کوم دي؟

۶. د شفعې له حکمونو څخه دوه حکمونه بیان کړئ:

۷. د صحیح جملو په وړاندې دا (√) نښه او غلطو جملو په وړاندې دا (X) نښه کېږدئ:

أ- په شفعه کې ملکیت شرط دی، نو په وقف شوې ځمکه کې شفعه نه ثابتېږي. ( ).

ب- که چېرې جایداد چا ته بلاعوضه نقل شوی وي لکه: میراث، هبه (تحفه) یا وصیت شفعه په کې ثابتېږي. ( ).

ج- د شفعې حق هغه چا ته نه ثابتېږي چې په مبیعه کې شریک نه وي. ( ).

کورنۍ دنده:

د شفعې د حکمت په اړه لنډه مقاله ولیکئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ځان څخه د فاع کول

کله کله داسې پېښېږي چې يو انسان د بل انسان پر ځان، مال او ناموس د تيري جرأت کوي، په دې صورت کې مقابل لورى خپلې دفاع ته اړ کيږي، پدې درس کې موږ د دفاع لارې څېړو او دا معلوموو چې ثوک څرنګه د ځان څخه دفاع وکړي.

لومړى: د دفاع روا والى:

د شرعي دفاع مشروعيت په قرآن کريم، احاديثو او عقل ثابت دى.

الله تعالى فرمايي: فَمَنِ اعْتَدَى عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُواْ عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَى عَلَيْكُمْ وَاتَّقُواْ اللّهَ وَاعْلَمُواْ أَنَّ اللّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ [1] چا چې پر تاسو تېرى وکړ، په همغه شان عمل ورسره وکړئ، څنګه چې درسره کړي، د الله تعالى څخه ووېرېږئ، زياتى ورسره ونه کړئ، تاسې پوه شئ چې الله تعالى د متقيانو ملګرى دى.

نبي کريم ﷺ فرمايي: « مَنْ قُتِلَ دُونَ دِينِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ قُتِلَ دُونَ دَمِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ قُتِلَ دُونَ مَالِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ قُتِلَ دُونَ أَهْلِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ ».[2] ترجمه: ثوک چې په خپل دين مړ شو شـــهيد دى، ثوک چې د ځان په دفاع کې مړ شو شهيد دى، ثوک چې په خپل مال مړ شـــو شـــهيد دى، ثوک چې په خپل ناموس مړ شو شهيد دى.

د شرعي دفاع حالات:

کله چې ثوک د بل چا په مال، ځان او نفس تېرى وکړي، مقابل لوري ته په کار ده چې د خپل قدرت سره سم څرنګه چې مناسب وي خپله دفاع وکړي، بل ثوک هم کولاى شي چې د ده مرسته وکړي، بناءً لومړى به کمزورې لارې سنجوي، که چېرې يې په چيغو دفاع کولاى شوه، وهل ورته جواز نه لري، همدا راز که دلاس په وهلو يې دفاع کولاى شوه په کوتک وهل ورته روا ندي، همدا شان نور چې پدې باندې خپله دفاع کوونکى پوهېږي. [3]

---

[1]- البقرة: ١٩٤

[2]- اخرجه البيهقي في السنن الكبرى، ج: ٣. ص: ٢٦٦.

[3]- وګوره: بدائع الصنائع، ج: ٧. ص: ٩٣.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شرعي دفاع شرطونه:

۱. تېری او تجاوز به له داسې جريمې څخه وي چې جزا به لري بناءً د پلار، خاوند او ښوونکي تاديب تيری ندی.
۲. تيری او تجاوز به سملاسي صورت نېولی وي، معنا دا چې مؤجل او تهديد به نه وي.
۳. د تيري مخ نيوی به په مناسبه اندازه کوي تر څو د ده د گومان مطابق تېری رفع شي.
۴. د تيرې مخ نيوی پرته له زور څخه په بله لاره امکان و نه لري.

فعاليت: څوتنه زده کوونکي دې له ځان څخه د دفاع د شرطونوپه هکله خپلو ملگروته معلومات ورکړي.

د شرعي دفاع د حکم حالات:

۱. د ځان څخه د دفاع حکم:

که چېرې کوم انسان په بل باندې د تېري تکل وکړي غواړي چې مړ او يا يې کوم غړی له کاره وغورځوي، برابره ده چې دا کار په انسان کوي او يا کوم حيوان باندې، بناءً هغه چا له پاره چې تېری ورباندې کيږي پکار ده چې د ځان څخه دفاع وکړي، که چېرې حمله کوونکی د مدافع له لوري مړ شو هيڅ جنايي او مدني مسئول ندی، معنا دا چې ديت او قصاص ورباندې نشته، نبي اکرم ﷺ فرمايي: (چاچې يو چا پسې توره را وايستله بيا يې کېښوده او همدی ورباندې ووهل شو وينه يې تاوان نه لري)

مسئلة: که چېرې حمله کوونکی حيوان يا ماشوم او ليونی وي مدني پوښتنه به ورڅخه کيږي نه جنايي، معنا داچې قصاص ورباندې نشته مگر ديت او د حيوان تاوان به گالي، نبي کريم ﷺ فرمايي: «الْعَجْمَاءُ جُرْحُهَا جُبَارٌ» د حيوان زخم تاوان نه لري.

۲. د مال څخه د دفاع حکم:

د خپل مال څخه دفاع کول روا دي له نبي اکرم ﷺ څخه يو سړي پوښتنه وکړه که چېرې يو سړی راشي او له ما څخه مال اخلي څه وکړم؟ رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: مه يې ورکوه. [۱]

---

[۱] – وگوره: تبيين الحقائق ، ج: ٦. ص: ١١٠. بدائع الصنائع، ج: ٧. ص: ٩٣. الفتاوى الهندية، ج: ٦. ص: ٧ الى ٥١.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

أ- لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. دفاع په کوم دلیل روا شوې ده؟ د قرآن کریم یو آیت او یو حدیث شریف ولیکئ.

۲. د دفاع حالات کوم دي؟

۳. شرعي دفاع کوم شرطونه لري؟ په لنډ ډول يې بيان کړئ.

ب- لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو سره ډک کړئ:

۱. د .... تاديب تيری .... بلل کيږي.

۲. که چېرې حمله کوونکی د مدافع له لوری مړ شو هيڅ .... ندی، معنا دا چې ....وربانديې نشته.

کورنۍ دنده:

د خلکو په ما ل، نفس، او پت باندې د تېري کولو د ګناه په هکله یوه مقاله ولیکئ.

وصيت

د وصيت معنا:

وصيت په لغت کې عهد او وعدې ته ويل کيږي.

او د فقهاوو په اصطلا ح کې: هر هغه مال چې وروسته له مرگ څخه يې سړی پر ځان باندې د بل چا له پاره لازموي وصيت بلل کيږي.[1]

د وصيت ډولونه: وصيت په دوه ډوله دی:

۱. مطلق وصيت: دا هغه وصيت دی چې يو څوک داسې ووايي: ما فلاني ته په فلاني شي وصيت کړی دی.

۲. مقيد وصيت: هغه چې داسې ووايي: که چېرې زه د دې ناروغۍ څخه مړ شوم فلاني ته دا شی ورکړئ.

د وصيت د روا والي دليل:

وصيت په قرآن کريم، احاديثو، اجماع او عقل سره ثابت شوی دی.

۱. الله تعالی فرمايي: كُتِبَ عَلَيْكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ إِن تَرَكَ خَيْرًا الْوَصِيَّةُ لِلْوَالِدَيْنِ وَالأقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ[2] پرتاسو فرض دي چې کله د ځنکدن په حالت کې ياست او مال درڅخه پاتې کيږي، پر تاسې لازمه ده چې پلار، مور، او نږدې خپلوانو ته په نېکه (عدالت سره سم) وصيت وکړئ او دا په پرهېزگارانو باندې د دوې حق دی، همدا راز پدې هکله نور آيتونه هم شته.

يادونه: د وصيت فرضيت د ميراث د آياتونو نزول سره منسوخ دی يوازې جواز يې پاتې دي.

فعاليت: زده کوونکي دې په انفرادي توگه د وصيت د يو يو شرط حکمت په اړه خپلو ملگرو ته معلومات ورکړي.

---

[1]- وگوره: تبيين الحقائق شرح کنز الدقائق، ج: ۱۸. ص: ۱۳۰.

[2]- البقرة: ۱۸۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبي كريم ﷺ فرمايي: «إِنَّ اللَّهَ تَصَدَّقَ عَلَيْكُمْ عِنْدَ وَفَاتِكُمْ بِثُلُثِ أَمْوَالِكُمْ زِيَادَةً لَكُمْ فِي أَعْمَالِكُمْ»[1] ترجمه: بېشكه الله تعالى تاسې ته د ځنكدن په وخت كې دا واک دركړى چې د خپل مال درېمه برخه چا ته د وصيت په بنياد خيرات وركړئ، كوم چې بيا په آخرت كې ستاسې په نېكو اعمالو كې زياتوالى راولي.

١. اجماع: علماؤ كرامو رحمة الله عليهم د وصيت په روا والي اجماع كړې ده.

٢. عقل: د عقل غوښتنه هم همدا ده چې سړى بايد ښه او نېک كارونه وكړي د دې له پاره كه چېرې كومه نېمگړتيا ترې شوې وي هغه وربانديې جبيره شي.

د وصيت د روا والي حكمت:

په دنيا كې خير او ښېگڼه د دې له پاره خلكو سره كول چې د آخرت ثواب وربانديې تر لاسه كړي، ځكه خو شريعت دنيا د كښت او آخرت د درمند اخيستلو ځاى ښودلى دى.

د وصيت حكم:

وصيت مستحب او غوره عمل دى او اندازه يې د ټول مال درېمه برخه ده او هغه وخت بايد وركړل شي چې د وصيت كوونكي ټول پوروونه وركړل شي.

چا ته به وصيت كيږي:

د اجنبي شخص (يعني چې وارث نه وي) له پاره وصيت كول صحيح دي برابره ده چې مسلمان وي او كه كافر، همدا راز د وارثانو اجازه هم شرط نده.

د وصيت ركن:

د وصيت ركن يواځې د وصيت كوونكي له لوري ايجاب دى چې همدا د امام زفررحمه الله نظر هم دى.[2]

د وصيت شرطونه:

د وصيت كوونكي شرطونه:

١. وصيت كوونكى به د تبرع او وركړې اهل وي، معنا دا چې عاقل او بالغ په خپل مال كې د تصرف اجازه ولري.

٢. وصيت كوونكى به وصيت پخپله خوښه پرته له كوم زور او زياتي څخه كوي. [3]

---

[1]- وگوره: مسند الصحابة فى كتب الستة.

[2]- وگوره: الدرالمختار، ج: ٧. ص: ٢٢٩.

[3]- وگوره: العناية شرح الهداية، ج: ١٦. ص: ٥٥.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وصیت د نفاذ شرط:

د وصیت د نفاذ او پلي کېدو له پاره دا شرط ده چې باید وصیت کوونکی دومره قرضدار نه وي چې د ده ټول مال په کې له منځه ولاړ او ختم شي.

د وصیت مبطلات: وصیت په لاندې شیانو باندې له منځه ځي:

۱. کله چې د وصیت کوونکي اهلیت له منځه ولاړ شي وصیت باطلیږي یعنې چې دائمي لیونی شي.

۲. کله چې وصیت کوونکی د خپل وصیت څخه و ګرځي وصیت له منځه ځي.

۳. کله چې وصیت کوونکی خپل وصیت له کوم شرط سره وتړي او بیا هغه ټاکلی شرط رامنځ ته نه شي وصیت له منځه ځي. [۱]

ارزونه:

أ- لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. وصیت په لغت او اصطلاح کې څه ته وایي؟

۲. وصیت په څو ډوله دی ؟ د هر یو تعریف بیان کړئ.

۳. د وصیت حکم او اندازه یي بیان کړئ.

۴. د وصیت کوونکي شرطونه ووایاست.

۵. د وصیت باطلوونکې څو دي؟ په لنډ ډول یې ووایاست.

ب-لاندې جملې بشپړې کړئ :

۱. د وصیت د نفاذ او پلي کېدو له پاره دا شرط ده چې باید وصیت کوونکی ....

۲. د اجنبي شخص له پاره وصیت کول .... دی برابره ده چې .... وي اویا................ وي.

کورنۍ دنده:

د وصیت د ګټو او د هغه د لیکني په هکله یوه مقاله ولیکئ.

۱- وګوره: الدر المختار، ج: ۵. ص: ۴۶۹ الی ۴۷۱.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library